

Anni Heinonen, Pilvi Laihonen

Toiminta osana arviointia

Kankaanpainaanta ja nuorisopsykiatrinen arviointi

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Toimintaterapia

Toimintaterapian koulutusohjelma

Opinnäytetyö

8.4.2013

Tekijät Otsikko Sivumäärä Aika	Anni Heinonen, Pilvi Laihonen Toiminta osana arviointia. Kankaanpainanta ja nuorisopsykiatrisen arviointi. 64 sivua + 3 liitettä 8.4.2013
Tutkinto	Toimintaterapeutti AMK
Koulutusohjelma	Toimintaterapian koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	
Ohjaajat	Lehtori Riitta Keponen Lehtori Sanna Piikki
<p>Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin (HUS) kuuluvan HYKS Nuorisopsykiatrian klinikkaryhmän avohoidon hoitopoliklinikoiden toimintaterapeuttien kanssa. Hoitopoliklinikoiden tutkimus- ja hoitajaksoon kuuluu tarvittaessa lisätutkimuksena toimintaterapeutin toteuttama toimintakyvyn arviointi, joka voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmämuotoisena. HYKS Nuorisopsykiatrian toimintaterapeuttien käyttämä ryhmämuotoinen arviointijakso perustuu Kanta-Hämeen keskussairaalassa kehitettyyn arviointikokonaisuuteen. Sen soveltamista HYKS Nuorisopsykiatrisiin halutaan vielä kehittää ja sen näyttöön perustuvuutta tutkia.</p> <p>Yhteistyötaholla on tarve selvittää ryhmämuotoisessa arviointikokonaisuudessa käytettävien toimintojen tarkoituksenmukaisuutta. Voidaanko arviointikokonaisuudessa nyt käytössä olevia toimintoja havainnoimalla saada riittävästi ja tutkimusjakson kannalta olennaista tietoa nuoren toimintakyvystä? Tässä opinnäytetyössä tarkempaan tarkasteluun valikoitui kankaanpainanta-arviointikerran tehtävät. Työn tarkoitus on tutkia, soveltuuko kankaanpainanta toimintana HYKS Nuorisopsykiatriassa toimintaterapeuttien toteuttamaan ryhmämuotoiseen arviointijaksoon. Tätä varten laadittiin työssä esitettävät soveltuvuuskerit, joihin sisältyvät se, mitä kankaanpainannan avulla voidaan havainnoida, miten se sopii kontekstiinsa sekä sen asiakaskeskeisyys, näyttöön perustuvuus ja käyttökelpoisuus.</p> <p>Tutkimusmateriaalia kerättiin tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin ja ryhmämuotoisen teemahaastattelun avulla. Materiaalin perusteella suurin osa kankaanpainannan soveltuvuuskeriteistä täyttyi, mutta lisätutkimusta aiheesta on tehtävä. Arviointikokonaisuuden muista toiminnoista olisi tehtävä yksityiskohtainen tehtäväsuuntautunut toiminnan analyysi, jotta voitaisiin sanoa, soveltuvatko ne keskenään käytettäväksi nuorten toimintakyvyn arvioinnissa. Lisäksi tekijät jäivät näyttöön perustuvuuteen liittyen kaipaamaan luotettavaa tutkimustietoa nuorten arvioinnista, toiminnan käytöstä arvioinnissa ja havainnoinnista arvioinnin välineenä.</p>	
Avainsanat	Toiminnan analyysi, luovat toiminnot, ryhmämuotoinen toimintakyvyn arviointi, nuorisopsykiatria

Authors Title Number of Pages Date	Anni Heinonen, Pilvi Laihonen Occupation in Assessment. Cloth Printing and Assessment in Adolescent Psychiatry Clinic. 64 pages + 3 appendices 8 April 2013
Degree	Bachelor of Health Care
Degree Programme	Occupational Therapy
Specialisation option	Occupational Therapy
Instructors	Riitta Keponen, Senior Lecturer Sanna Piikki, Senior Lecturer
<p>The thesis study was conducted in collaboration with the occupational therapists working in the Helsinki University Central Hospital (HUCH) Adolescent Psychiatric Clinics. If needed, an assessment done by an occupational therapist can be included in the examination and treatment periods taking place in these outpatient clinics. The assessment can be executed either individually or in groups. The group-based assessment period has been developed in the Central Hospital of Kanta-Häme. The aim is to further develop its application to HUCH Adolescent Psychiatric Clinics by enabling its evidence-based use.</p> <p>The collaboration partner wishes to find out whether the activities used in the group-based assessment are appropriate. Does observing the activities currently used in the assessment period provide a sufficient amount of information, and is it also relevant in the outpatient clinic context? One of these activities is cloth printing, which this thesis study focuses on. The aim for this thesis is to examine whether cloth printing as an activity is applicable to a group-based assessment period. To enable this examination, a set of applicability criteria was determined. The criteria include what can be observed during cloth printing, cloth printing's suitability to its context, as well as its client-oriented, applicability and evidence base.</p> <p>The research material was collected through a task-focused activity analysis and a theme-centered group interview. According to this research study, most of the applicability criteria were met, but further research on the subject is needed. In addition, all the other activities used in the assessment period should be analyzed using a task-focused activity analysis to determine how they fit together in the assessment period. Furthermore, to ensure evidence-based practice the researchers identified the need for reliable research on assessment of adolescents, activity-based assessment and observation as an assessment tool.</p>	
Keywords	Activity analysis, creative activities, occupational therapy group assessment, adolescent mental health

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Työn tausta ja tavoite	3
2.1	Tutkimuskysymykset	5
2.2	Kankaanpainannan soveltuvuusstandardit	6
3	Teoreettiset lähtökohdat	8
3.1	Toiminnan analyysi	8
3.2	Arviointi toimintaterapiassa	12
3.2.1	Havainnointi	13
3.2.2	Toimintakyvyn arviointi nykytutkimuksen valossa	16
3.3	Nuoren normaalikehitys ja sen häiriöt	18
4	Tutkimusaineiston kokoaminen	20
4.1	Toiminnan analyysin toteutus	20
4.2	Ryhmämuotoisen teemahaastattelun toteutus	21
5	Toiminnan analyysin tulokset	23
5.1	Aistinvaraiset tekijät	24
5.2	Biomekaaniset tekijät	26
5.3	Motoriset tekijät	26
5.4	Kognitiiviset tekijät	27
5.5	Psykologiset tekijät	30
5.6	Sosiaaliset tekijät	31
5.7	Itsen hallinta (self-management)	32
6	Haastattelun analyysi ja tulokset	33
6.1	Luotettavuus, resurssit ja asiakkaan näkökulma	33
6.2	Käytettävyys	36
6.3	Havainnoinnin kohteet kankaanpainannassa	37
7	Täytyvätkö soveltuvuusstandardit?	39
7.1	Kankaanpainannan ja toimintaterapeuttien havainnoinnin kohteiden kohtaaminen	39
7.2	Kankaanpainannan soveltuvuus suhteessa toimintaympäristöön	48
7.2.1	Kankaanpainanta suhteessa muihin arviointikertoihin	48

7.2.2	Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin strategiat ja kankaanpainanta	49
7.3	Kankaanpainannan käytön näyttöön perustuvuus ja asiakaskeskeisyys	51
7.3.1	Tutkimustieto ja kliininen osaaminen	52
7.3.2	Asiakaskeskeisyys	54
8	Yhteenveto ja pohdinta	57
9	Lähteet	61

Liitteet

Liite 1. Tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin pohja

Liite 2. Teemahaastattelurunko

Liite 3. Haastattelupyyntö

1 Johdanto

”Terveydenhuollon toiminnan on perustuttava näyttöön ja hyviin hoito- ja toimintakäytäntöihin. Terveydenhuollon toiminnan on oltava laadukasta, turvallista ja asianmukaisesti toteutettua.” (Terveydenhuoltolaki 2010/1326 § 8.)

Työtapojen näyttöön perustuvuutta vaaditaan entistä enemmän sosiaali- ja terveysalalla. Näyttöön perustuvuus on tarkan ja arvioidun tutkimustiedon sekä klinisen työn osaamisen yhdistämistä siten, että asiakkaalle voidaan tarjota mahdollisimman kohdennettua ja tehokasta palvelua. Näyttöön perustuvuuden avulla voidaan vähentää ei-toivottua vaihtelua käytännön työssä. (Kuokkanen – Liuska – Mäkelä – Repo 2007: 4–5.) Tämän opinnäytteen tarkoituksena on lisätä yhden tapaustutkimuksen kautta toimintaterapian näyttöön perustuvuutta. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, soveltuuko kankaanpainanta toimintana HYKS Nuorisopsykiatriassa toimintaterapeuttien toteuttamaan ryhmämuotoiseen arviointijaksoon. Tätä varten määriteltiin kankaanpainannan soveltuvuusstandardit hyödyntäen Suomen Toimintaterapeuttiliiton (2010) julkaisua hyvistä arviointikäytännöistä. Tietoa siitä, miten nämä standardit täyttyvät haettiin tehtäväsuuntauneella toiminnan analyysillä ja haastattelemalla ryhmämuotoisesti HYKS Nuorisopsykiatrian toimintaterapeutteja.

Organisaation asettamat vaatimukset HYKS Nuorisopsykiatrian toimintaterapeuteihin työtapojen näyttöön perustuvuuden osoittamisesta ovat kasvaneet, minkä vuoksi opinnäytetyöpyyntö tehtiin. Yhteistyötahon toimintaterapeutit toteuttavat ryhmämuotoista toimintakyvyn arviointia, joka on vasta vakiintumassa käyttöön. Arviointikokonaisuuteen sisältyy neljä toiminnallista ryhmäkertaa, joista yhdellä on käytössä kankaanpainanta. (Repo 2012.) Arviointi on oleellinen osa toimintaterapiaprosessia. Toimintaterapiaprosessi alkaa alkuarvioinnilla, jonka perusteella toimintaterapeutti päättää, hyötyisikö asiakas terapiasta. Arvioinnin aikana terapeutti muodostaa kokonaiskuvan asiakkaan toimintakyvystä, mikä on pohjana mahdolliselle tulevalle terapialle. (Creek 1997a: 91–93.) Luovat toiminnot, kuten kankaanpainanta, ovat merkittävä osa toimintaterapiaa (Creek 1997b: 253). Ruotsalaisessa tutkimuksessa luovien toimintojen käytön todettiin olevan yleistä toimintaterapiassa. 44% tutkimukseen osallistuneista toimintaterapeuteista käytti luovia toimintoja työssään ja näistä toiminnoista 68% oli käsitöitä kuten tekstiili-, puu-, metalli- ja savitöitä. (Müllersdorf – Ivarsson 2012: 127–134.) Voidaan olettaa, että luovien toimintojen käyttö toimintaterapian välineenä Suomessa on verrattavissa Ruotsin käytäntöihin maiden samankaltaisuuden vuoksi. Koska laadukas toimintaterapia perustuu hyvään arviointiin ja koska luovia toimintoja käytetään yleisesti toimintaterapiassa, on niiden tutkiminen merkittävää alan uskottavuuden kannalta. Tämä vaikutti kankaanpainannan valikoitumiseen tutkimuskohteeksi yhdessä yhteistyötahon tarpeen kanssa.

Toimintaterapeutit käyttävät ammatillisen harkinnan tukena toiminnan analyysiä. Sen avulla voidaan pohtia, minkälaisia toimintoja asiakkaan arviointiin tai terapiaan valitaan ja kuinka niitä tulee muokata. Toiminnan analyysi on usein toimintaterapeutilla automatisoitunutta ja ehkä juuri tästä syystä monesti myös aliarvostettua. (Crepeau 1998: 135.) Suomeksi toiminnan analyysi on jaoteltu tehtävä-, teoria- tai yksilösuuntautuneeseen toiminnan analyysiin. Tehtäväsuuntautunut toiminnan analyysi keskittyy tietyn toiminnan edellyttämiin taitoihin, valmiuksiin ja ympäristön vaatimuksiin. (Hautala – Hämäläinen – Mäkelä – Rusi-Pyykönen 2011: 139–146.) Toiminnan analyysin koetaan olevan olennainen toimintaterapeutin muista ammattikunnista erottava työväline, minkä vuoksi sen merkittävyyttä tahdotaan tuoda näkyväksi. Tässä työssä toiminnan analyysi on rajattu tutkimuskysymysten kannalta esitetyn laajuiseksi ja sen kohteena on kankaanpainanta osana nuorten ryhmämuotoista toimintakyvyn arviointijaksoa. Kuitenkin käyttötaroituksesta riippuen toimintaa on mahdollista analysoida eri osatekijöitä painottaen, vielä yksityiskohtaisemmin toimintaa pilkkomalla tai sitä laajemmalla näkökulmalla ja vähemmällä tarkkuudella lähestyen (Hagedorn 2000: 176).

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan toimintaa osana arviointia hyödyntäen toiminnan analyysia ja toimintaterapeuttien kliinistä osaamista. Onko luovan toiminnan käyttö perusteltua osana nuoren kokonaisvaltaista toimintakyvynarviointia?

2 Työn tausta ja tavoite

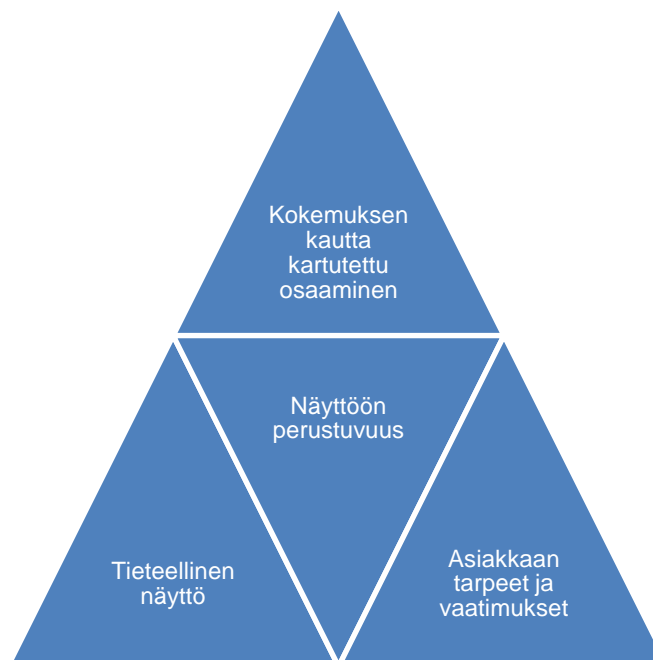
Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin (HUS) kuuluvan HYKS Nuorisopsykiatrian klinikkaryhmän avohoidon hoitopoliklinikoiden toimintaterapeuttien kanssa. Nuorisopsykiatrian klinikkaryhmä on osa Psykiatrian tulosyksikköä ja jakaantuu osastohoidon, avohoidon ja erityispalveluiden klinikoihin. Avohoidon klinikka jakautuu kuuteen avohoitoa tarjoavaan hoitopoliklinikkaan ja kolmeen tutkimus-, arviointi- ja kriisipoliklinikkaan (TAK). (Lindberg n.d.) Opinnäytteen yhteyshenkilö vastaava toimintaterapeutti Tuija Repo työskentelee avohoidon klinikkaan kuuluvalla Leppävaaran hoitopoliklinikalla.

Osana HUS:a HYKS Nuorisopsykiatristen toimintaterapeuttien toiminnan on oltava linjassa sairaanhoitopiirin arvojen ja strategisten tavoitteiden kanssa. HUS määrittelee strategiseksi tavoitteekseen potilaslähtöisen ja oikea-aikaisen hoidon, korkeatasoisen tutkimuksen ja opetuksen, tiivistyvän kumppanuuden perusterveydenhuollon kanssa sekä vaikuttavan ja kilpailukykyisen toiminnan. (HUS 2011.) Organisaation asettamat tavoitteet ovat osaltaan vaikuttaneet tarpeeseen tarkastella vallitsevien toimintaterapian käytäntöjen näyttöön perustuvuutta, minkä vuoksi myös tämä opinnäytetyö toteutettiin (Repo 2012).

TAK-poliklinikoilla toteutetaan lyhyitä tutkimusjaksoja, joilla arvioidaan nuorelle sopivin jatkohoitopaikka ja -muoto. Tutkimusjaksoille tullaan perusterveydenhuollon kautta lääkärin läheteellä. Tutkimusjaksolta hoitopoliklinikoille ohjautuvat 13–17-vuotiaat nuoret, joilla todetaan lisätutkimuksen tarvetta tai jotka tarvitsevat erityistason sairaanhoitoa. (Tutkimus-, arviointi- ja kriisipoliklinikat [TAK] 2012.) Osana tätä prosessia voidaan toteuttaa toimintaterapeutin tekemä yksilö tai ryhmämuotoinen toimintakyvyn arviointi. Tällä arvioinnilla kerätään tietoa sekä nuoren toiminnallisesta historiasta että hänen tämänhetkisestä tilanteestaan ja taidoistaan. Tuloksia voidaan hyödyntää diagnoosia annettaessa, hoitosuosituksia ja hoitosuunnitelman tavoitteita laadittaessa sekä hoidon seurannassa. (Lunkka – Repo 2010.) Ryhmämuotoisella toimintakyvyn arviointijaksolla on mahdollista havainnoida nuoren vuorovaikutustaitoja ja tapaa toimia ryhmässä. Lisäksi tässä kokonaisuudessa huomiota kiinnitetään nuoren taitoihin, vahvuuksiin ja haasteisiin liittyen koulunkäyntiin, vapaa-aikaan, kotielämään, itsestä huolehtimiseen sekä nuoren käsitykseen itsestä toimijana hänen toimintaympäristöissään. (Kesti ym. 2011.) Arviointikonaisuus perustuu Kanta-Hämeen keskussairaalan nuorisopsykiatrian toimintaterapeuttien kehittämään malliin nuorten toimintakyvyn ryhmämuotoisesta arvioinnista. (Repo 2012.) HYKS Nuorisopsykiatriassa toimintaterapeutin toteuttaman toimintakyvyn arvioinnin sijaan käytetään termiä toimintakyvyn tutkimus (Kesti – Muona – Repo – Stenroos 2011). Suomen Toimintaterapeuttiliiton (2010) käyttämään termistöön viitaten tässä opinnäytetyössä on päädytty käyttämään sanaa arviointi.

Ryhmämuotoinen arviointikokonaisuus rakentuu yksilöllisestä alkuhaastattelusta, neljästä toiminnallisesta ryhmäkerrasta, vanhempien haastattelusta, koulun kuvauksesta nuoresta, yksilöllisestä palautekeskustelusta sekä perhetapaamisesta hoitoryhmän kanssa. Ryhmäkerrat pyritään toteuttamaan kahden viikon sisällä, mutta toimintaterapeutin on varattava arviointikokonaisuuden toteuttamiseen 10–12 viikkoa. Ryhmään osallistuu kerralla neljä nuorta, joiden toimintaa havainnoidaan Model of Human Occupation Screening Tool eli MOHOST -arviointimenetelmää käyttäen. Jaksolla arviointitietoa kerätään toiminnallisia ryhmäkertoja havainnoimalla sekä haastatteluista, nuoren itsearviointista että koululta saatavasta kuvauksesta. Ryhmäkerroilla käytettävissä toimintoina ovat kankaanpainanta, ruokalistan suunnittelu ja ostoslistan laatiminen, ruoanvalmistus, muovailutyö sekä poliklinikan ulkopuolella tapahtuva toiminta (Kesti ym. 2011; Kesti – Muona 2012.) Näistä toiminnoista tutkimuskohteeksi valikoitui kankaanpainanta, jonka käytön näyttöön perustuvuutta pyritään tämän opinnäytteen avulla lisäämään. Kankaanpainanta sisältää tässä kontekstissa ohjeiden kuuntelun, sabluunan teon, varsinaisen kankaanpainannon, silytyksen ja loppusiivouksen (Muona 2011).

Näyttöön perustuvuus tarkoittaa työntekijän kliinisen osaamisen ja parhaan mahdollisen tutkimustiedon yhdistymistä käytännön työssä. Kliinisellä osaamisella tarkoitetaan käytännön ja kokemuksen kautta kasvatettua ammattitaitoa. Tutkimustiedon ajatellaan osoittavan aiempien käytäntöjen ongelmakohtia ja esittävän niihin ratkaisuja, joiden avulla palveluiden tarkkuutta, vaikuttavuutta ja tehokkuutta voidaan lisätä. Näyttöön perustuvassa hoidossa huomioidaan aina yksilö ja hänen tarpeensa (kuvio 1). (Sackett – Rosenberg – Gray – Haynes – Richardson 1996: 71–72.)

Kuvio 1. Näyttöön perustuvuuden rakenne (Sackett ym. 1996: 71–72).

Ammatillisen harkinnan ja päätöksenteon tukeutuessa parhaaksi todettuun näyttöön, voidaan asiakkaille tarjota turvallisempia sekä tehokkaampia toimintaterapiapalveluita. Näyttöön perustuva ammatillinen harkinta on yksinkertaista ja läpinäkyvää, jolloin sen avulla palveluita ja toimintatapoja voidaan perustella sekä asiakkaille että työyhteisölle. Näyttöön perustuvassa toimintaterapiassa yhdistyvät toimintaympäristön vaatimukset, asiakkaiden tarpeet, toimintaterapeutin ammatillinen osaaminen sekä tieteellinen tieto. Näytön etsiminen ei ole niinkään kokonaan uuden tiedon luomista, vaan siinä puntaroidaan jo olemassa olevan tiedon ja kokemusten kautta esimerkiksi käytössä olevia työtapoja. (Taylor 2000: 2–4.) Tässä työssä näyttöön perustuvuuden ajatellaan liittyvän valikoitujen menetelmien käyttöön soveltuvuuteen, minkä pohjalta muodostettiin tutkimuskysymykset. Valmis opinnäytetyö sijoittuu kuviossa 1 kohtaan Tieteellinen näyttö. Opinnäytetyöprosessin aikana koottiin tietoa kaikista näyttöön perustuvuuden osaluista. Tässä työssä asiakkaan näkökulma huomioitiin lähinnä teorian valossa ja pääpaino oli toimintaterapeuttien kokemusten keräämisessä. Näiden lisäksi kartoitettiin tutkimuskohteen kannalta olennaista teorian tietoa.

2.1 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tehtävänä on tutkia, soveltuuko kankaanpainanta toimintana HYKS Nuorisopsykiatrian ryhmämuotoiseen arviointikokonaisuuteen. Opinnäytteellä pyritään tuottamaan syvällistä ja yksityiskohtaista tietoa ryhmämuotoisen arviointikokonaisuuden yhdestä osasta. Tavoitteena on lisätä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä eli kankaanpainannan käytöstä ryhmämuotoisessa arviointikokonaisuudessa ja mahdollisesti löytää uusia toimintaterapiaan liittyviä kehittämiskohteita. Edellä mainitut ovat tyypillisiä tapaustutkimukselle (Ojasalo – Moilanen – Ritalahti 2009: 52–53). Tämän perusteella opinnäytetyö on tapaustutkimus. Koska työssä näyttöön perustuvuuden ajatellaan liittyvän valikoitujen menetelmien käyttöön soveltuvuuteen, muodostui ensisijaiseksi tutkimuskysymykseksi, soveltuuko kankaanpainanta toimintana HYKS Nuorisopsykiatriassa toimintaterapeuttien toteuttamaan ryhmämuotoiseen arviointijaksoon. Jotta kysymykseen voitiin etsiä vastauksia, luotiin tarkentavia alakysymyksiä. Alakysymykset ohjasivat tutkimusmenetelmien valintaa.

Opinnäytteen tutkimuskysymykset ovat:

- Soveltuuko kankaanpainanta toimintana HYKS Nuorisopsykiatriassa toimintaterapeuttien toteuttamaan ryhmämuotoiseen arviointijaksoon?
 - Mitä tietoa nuoren toimintakyvystä voi kankaanpainantaa havainnoimalla saada?
 - Mitä kankaanpainannan avulla halutaan selvittää HYKS Nuorisopsykiatriassa toimintaterapeuttien toteuttamalla ryhmämuotoisella arviointijaksolla?

- Millaisena HYKS Nuorisopsykiatrian toimintaterapeutit kokevat kankaanpainannan osana ryhmämuotoista arviointijaksota?

Kankaanpainannan soveltuvuutta tarkasteltiin selvittämällä, mitä ja millaista kankaanpainanta on HYKS Nuorisopsykiatriassa toimintaterapeuttien toteuttamassa ryhmämuotoisessa arviointijaksossa, mitä tietoa nuoren toimintakyvystä voi kankaanpainantaa havainnoimalla saada ja mitä kankaanpainannan avulla halutaan arviointijaksolla selvittää sekä sitä, miten ryhmämuotoisen arviointikokonaisuuden koetaan soveltuvan yhteistyötahon käyttöön. Näistä saatuja tuloksia verrattiin kankaanpainannan soveltuvuuskkriteereihin, jotka on auki kirjoitettu seuraavassa luvussa.

2.2 Kankaanpainannan soveltuvuuskkriteerit

Hyvät arviointikäytännöt suomalaisessa toimintaterapiassa -julkaisun mukaan arviointimenetelmien luotettavuutta, käyttökelpoisuutta ja soveltuvuutta on tarkasteltava kriittisesti ja asiakaslähteisesti (Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry 2010: 17). Opinnäytteessä tarkastellaan toimintaa osana arviointia ja sen välineenä. Kankaanpainantaa osana arviointia on tarkasteltava samoin kriteerein kuin itse arviointimenetelmiä, koska sen koetaan olevan osa niiden oikeaa käyttöä. Arvioinnissa käytettyjä menetelmiä ovat esimerkiksi haastattelu, havainnointi ja mittaminen (Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry 2010: 14). Kankaanpainannan aikana näistä käytössä on havainnointi. Havainnoinnin avulla on mahdollista saada luotettavaa tietoa vain, jos siinä käytetty toiminta tuo näkyväksi asioita, joita tahdotaan havainnoida. Tämän vuoksi kankaanpainannan on tuotava näkyväksi asioita, joiden havainnointi on toimintakyvyn arvioinnin kannalta olennaista.

Kankaanpainannan soveltuvuuskkriteereissä huomioitiin myös toimintaterapeuttien toimintaympäristö, sen asettamat puitteet ja tavoitteet. Koska kankaanpainanta arviointikerta on osa laajempaa kokonaisuutta, on huomioitava muut kokonaisuuden osat. Kankaanpainannan on tuotava muihin arviointijaksolla käytettyihin toimintoihin nähden nuoren toimintakyvystä lisää tietoa. Koska ryhmämuotoinen arviointikokonaisuus on osa HYKS Nuorisopsykiatrian klinikkaryhmän toimintaa, tulee siinä käytettyjen toimintojen olla valittu siten, että ne ovat linjassa laajemmin HUS:n käytäntöjen ja suositusten kanssa. Työssä on hyödynnetty HUS:n (2011) julkaisua, jossa määritellään sen strategiset tavoitteet. Tutkimuksen kannalta ei nähty olennaiseksi kirjata joikaista HUS:n strategista päämäärää soveltuvuuskkriteereihin, vaan ne huomioitiin työssä pääpiirteittäin.

Hyvien arviointikäytäntöjen mukaan arvioinnin on oltava näyttöön perustuvaa ja asiakaskeskeistä (Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry 2010: 17). Huomioiden näyttöön perustuvuuden rakenteen (kuvio 1) tulee arvioinnissa käytössä olevien menetelmien olla tutkittuja ja toimintaterapeuttien

työssään käyttökelpoisiksi ja luotettaviksi kokemia. Lisäksi toiminnan on oltava asiakasryhmälle soveltuvaa eli siinä on huomioitava nuoret asiakasryhmänä yleisesti sekä yksittäinen nuori. Toiminnan on myös oltava turvallista.

Kankaanpainannan soveltuvuuskeriteereiksi määriteltiin seuraavat:

- Kankaanpainanta tuo näkyväksi asioita, joiden havainnointi on toimintakyvyn arvioinnin kannalta olennaista.
- Kankaanpainanta sopii siihen toimintaympäristöön, jossa se on käytössä.
 - Kankaanpainanta soveltuu arviointijaksoon, mikäli se tuo muihin arviointijaksolla käytettyihin toimintoihin nähden nuoren toimintakyvystä lisää tietoa.
 - Kankaanpainanta on soveltuva HYKS Nuorisopsykiatrian poliklinikoiden arviointikäytäntöihin, jos se vastaa HUS:n strategisiin päämääriin.
- Toiminnan on oltava asiakaskeskeistä, näyttöön perustuvaa ja kliinisen kokemuksen kautta käyttökelpoiseksi todettua. Toiminnan on oltava nuorille soveltuvaa eli siinä on huomioitava nuoret asiakasryhmänä yleisesti sekä yksittäinen nuori. Lisäksi toiminnan on oltava turvallista. Näyttöön perustuvuuden osalta itse toiminnan tulee olla tutkittua ja toimintaterapeuttien työssään käyttökelpoiseksi ja luotettavaksi kokemaa.

Opinnäytteessä tutkitaan, täyttyvätkö nämä kriteerit ja jos niin miltä osin.

3 Teoreettiset lähtökohdat

Toiminnan analyysiin liittyvä teoria on ollut olennaista toteutettaessa tehtäväsuuntautunutta toiminnan analyysiä. Tehtäväsuuntautuneeseen toiminnan analyysiin liittyvällä teorialiedolla on tarkoitus avata tätä käytettyä tutkimusmenetelmää myös lukijalle. Nuoren normaalikehityksen ymmärtäminen liittyy luotettavan tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin tekoon, koska analyysissä otetaan huomioon yhteistyötahon asiakasryhmä ja se, mitä heiltä voidaan vaatia. Näiden lisäksi työn teoreettisina lähtökohtina pidetään arviointia toimintaterapiassa ja tähän liittyen erityisesti ryhmämuotoiseen arviointiin ja havainnointiin liittyvää teoriaa, koska kankaanpainannon aikana arviointitietoa kerätään pääsääntöisesti havainnoimalla.

3.1 Toiminnan analyysi

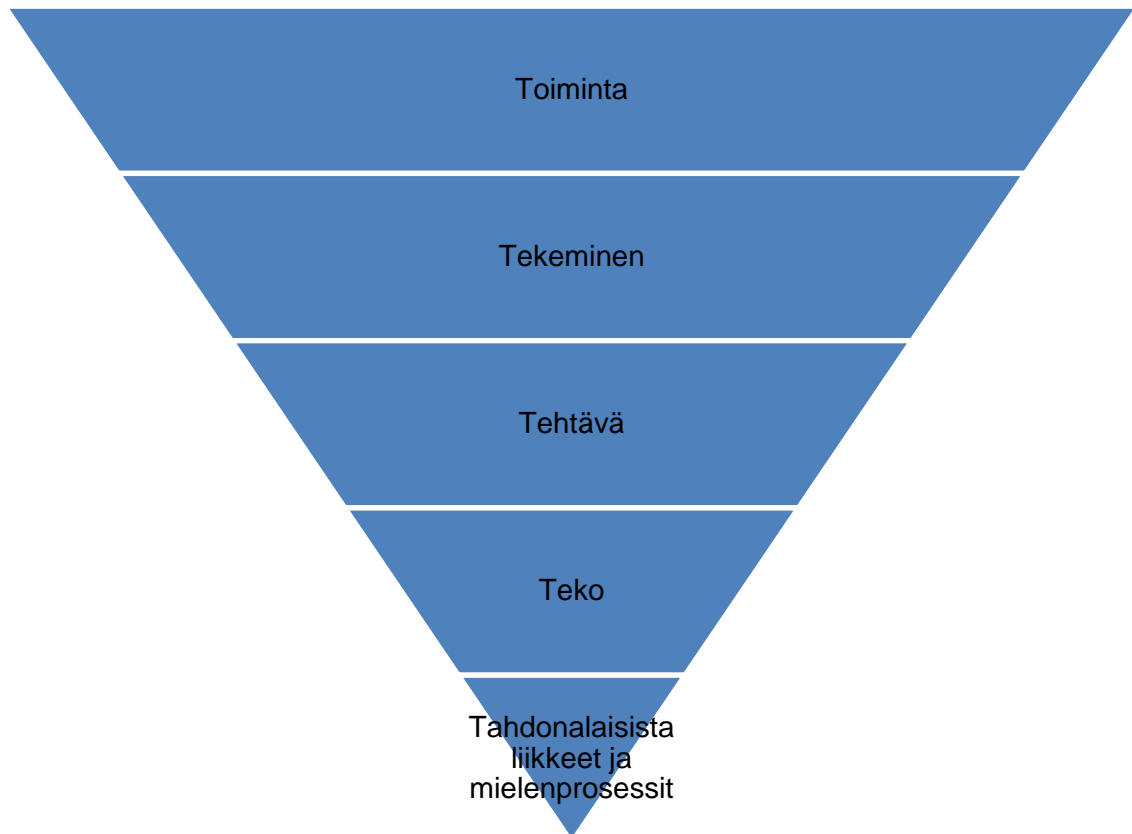
Toiminnan analyysissa tarkasteltavaa toimintaa tutkitaan yksityiskohtaisesti ja se pilkotaan pienempiin palasiin. Tämä edistää sen kokonaisvaltaista hahmottamista. Toimintaterapian tavoitteena on tukea yksilön toiminnallista suoriutumista edistämällä hänen kykyään mukautua toiminnallisiin haasteisiin. Tämän toteutumiseen tarvitaan tarkempaa tietoa toiminnan luonteesta eli siitä, miten siitä kokonaisuudessaan ja sen eri osista suoriudutaan. (Hagedorn 2000: 169.) Toiminnan analyysin avulla voidaan pohtia, minkälaisia toimintoja asiakkaan arviointiin tai terapiaan valitaan ja kuinka niitä tulee muokata. Toimintaterapeutit kartuttavat osaamisensa toiminnan analyysiin liittyen opintojensa, toimintojen tuntemuksen sekä käytännön kokemuksen kautta. (Crepeau 1998: 135).

Jotta toiminnan analyysiä ja sen eri muotoja olisi helpompi hahmottaa, on ymmärrettävä, miten toiminta määritellään. Toimintaterapiatermistöä voidaan pitää verrattain vakiintumattomana (Polatajko – Davis – Stewart – Cantin – Amoroso – Purdie – Zimmerman 2007: 17-18; Creek 2010: 33). Jotta opinnäytteessä käytettäisiin yleisesti suomalaisessa toimintaterapiassa käytössä olevia termejä, on käsitteiden määrittelyssä hyödynnetty toimintaterapiaa käsittelevää Toiminnan voimaa -kirjaa. Taulukossa 1 on esimerkin osalta muokattu Hautalan, Hämäläisen, Mäkelän ja Rusi-Pyykösen (2011) mukaelmaa Townsendin ja Polatajkon (2007) toiminnallisuuden luokittelusta (Hautala ym. 2011: 27). Taulukon avulla pyritään selkeyttämään toiminnan monitasoisuutta ja havainnollistamaan kankaanpainanta -arviointikerran vaiheita suhteessa toiminnallisuuden luokkiin.

Taulukko 1. Hautalan, Hämäläisen, Mäkelän ja Rusi-Pyykösen (2011) mukaelma Townsandin ja Polatajkon (2007) toiminnallisuuden luokittelusta (Hautala ym. 2011: 27).

Toiminnan taso	Määritelmä	Esimerkki
Toiminta, occupation	Tekeminen (activity) tai tekemisen joukko, jotka suoritetaan johdonmukaisesta ja säännöllisesti. Ne luovat struktuuria ja ovat arvokkaita ja mielekkäitä sekä yksilölle että kulttuurille.	Esimerkiksi nuoren elämässä kankaanpainanta voisi olla harrastus.
Tekeminen, activity	Joukko tehtäviä (task), jotka johtavat merkittävämpään lopputulokseen kuin mikään yksittäinen tehtävä.	Ohjeiden kuuntelu, sabluunan teko, varsinainen kankaanpainanta, silitys ja loppusiivous
Tehtävä, task	Sarja tekoja (action), jotka johtavat konkreettiseen lopputulokseen.	Saksilla sabluunan kuvion leikkaaminen
Teko, action	Tahdonalaisten liikkeiden ja mielen prosessien sarja, joka muodostaa näkyvän ja tarkoituksen mukaisen kokonaisuuden.	Käden ojentaminen saksia kohti ja niihin tarttuminen, toisella kädellä sabluunaan tarttuminen ja sopivalle työskentelytasolle nostaminen, paperin ohjaaminen saksenterien väliin, saksien avaaminen ja sulkeminen samanaikaisesti sabluuna paperia liikuttaen
Tahdonalainen liike tai mielenprosessi	Esimerkiksi fleksio, abduktio, supinaatio, muisti, tarkkaavuuden suuntaaminen.	Esimerkiksi ympäristön visuaalinen skannaaminen työvälineiden löytämiseksi, käden ja sormien eriliikkeet, silmäkäsikoordinaatio, kehonpuolten yhteistyö, tehtävään keskittyminen...

Toiminnallisuuden luokittelu on viisitason ja hierarkkinen. Tasoista alin ja yksinkertaisin on tahdonalaiset liikkeet ja mielenprosessit, sitä seuraavat tasot ovat toinen toistaan monimutkaisempia ja pitävät sisällään luokittelun alemmat tasot (kuvio 2). Toisin sanoen toiminta koostuu tahdonalaisista liikkeistä ja mielenprosesseista, teoista, tehtävistä ja tekemisestä. Alemmat tasot vaikuttavat niitä seuraaviin tasoihin. Se, millaisia tahdonalaisia liikkeitä yksilö kykenee suorittamaan vaikuttaa siihen, millaisia tekoja hän voi tehdä. Miten yksilö suorittaa tekoja vaikuttaa siihen, miten hän yksittäisestä tehtävästä suoriutuu. Yksittäisistä tehtävistä suoriutuminen näkyy tekemisessä, joista voi lopulta muodostua toimintaa. Tämän tiedon perusteella voidaan tehdä yleistyksiä yksilön suoriutumisesta toiminnallisuuden luokituksen eri tasoilla. Esimerkiksi, jos havaitaan, että nuorella on vaikeuksia tarkkaavaisuuden suuntaamisessa (tahdonalaiset mielenprosessit) voidaan olettaa sen näkyvän myös toiminnan tasolla. (Polatajko ym. 2007: 19.) Toiminnan analyysin avulla voidaan tarkkailla toiminnan eri tasoja ja löytää syitä mahdollisiin toimintakyvyn haasteisiin.

Kuvio 2. Toiminnallisuuden luokittelun tasojen laajuus suhteessa toisiinsa (Polatajko ym. 2007: 19).

Toiminnan analyysiin liittyy myös käsitteiden valmius ja taito ymmärtäminen. Valmius (ability) tarkoittaa yksilön ominaisuuksia, jotka tukevat toiminnallista suoritusta (Creek 2010: 25). Suomalaisessa toimintaterapiassa valmiuksiksi määritellään sensoriset, motoriset, kognitiiviset, psyykkiset, sosiaaliset ja eettiset valmiudet (Suomen kuntaliitto 2003: 36). Valmiudet voivat harjoituksen myötä kehittyä taidoiksi (skill), jotka mahdollistavat tehokkaan toiminnallisen suoriutumisen (Creek 2010: 25–26). Taidot näkyvät havaittavissa olevien tekojen aikana (Suomen kuntaliitto 2003: 35). Tekijät näkevät valmiuksien olevan pohjana tahdonalaisille liikkeille ja mielenprosesseille ja sitä kautta kaikille toiminnallisuuden tasoille. Taitojen ajatellaan näkyvän tekojen, tehtävien, tekemisen ja toiminnan tasolla (kuviot 3).

		TAIDOT	Toiminta
		TAIDOT	Tekeminen VALMIUDET
		TAIDOT	Tehtävä VALMIUDET
TAIDOT	Teko	VALMIUDET	
Tahdonalaiset liikkeet ja mielenprosessit		VALMIUDET	
VALMIUDET			

Kuvio 3. Valmiuksien ja taitojen suhde toiminnallisuuden luokkiin.

Terapeutit ovat käyttäneet tehtävän analyysiä (task analysis) ja toiminnan analyysiä (activity analysis) ammatillisen harkinnan tukena. Tehtävän ja toiminnan analyysiä on käytetty synonyymeinä, vaikka käytännössä analyysiä tehdään useammassa muodossa ja eri tarkoituksiin. (Hagedorn 2000: 170.) Suomenkielisessä toimintaterapiatermistössä toiminnan analyysi on jaoteltu tehtävä-, teoria- tai yksilösuuntautuneeseen toiminnan analyysiin. Tehtäväsuuntautunut toiminnan analyysi keskittyy tietyn toiminnan edellyttämiin taitoihin, valmiuksiin ja ympäristön vaatimuksiin. (Hautala ym. 2011:139–146.) Crepeau (1998) mukaan tehtäväsuuntautuneessa toiminnan analyysillä pyritään vastaamaan kysymyksiin: Mitä taitoja yksilöt tyypillisesti tarvitsevat suorittaakseen tämän toiminnan? Mikä on toiminnan kulttuurinen merkitys? Kuinka toimintaa voitaisiin käyttää terapeuttisesti? Siinä analysoidaan sitä, miten toiminta tyypillisesti suoritetaan sekä kontekstia, jossa toiminta tapahtuu. Analyysissä eritellään toiminnan suorituksen vaiheet, sen osatekijät sekä toimintaympäristö. (Crepeau 1998: 136–137.) Opinnäytteessä tarkastellaan kankaanpainannan tyypillistä suorittamista osana toimintakyvyn ryhmämuotoista arviointia ja keskitytään määrittelemään kankaanpainantaan vaadittavia toimintakyvyn osa-alueita Crepeau (1998) mallia hyödyntäen.

Tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin alkuun on tärkeää kuvailla toiminta tarkasti alusta loppuun. Toiminnan tarkka kuvailu sisältää kuusi vaihetta, joissa määritellään seuraavat asiat: toiminta parilla lauseella, tyypillisten toimijoiden ikähaitari, toimintaan vaikuttavat ympäristön elementit kuten fyysiset, sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät, tarvittavat välineet ja tarvikkeet, turvallisuusriskit, sekä 10–20 toiminnan merkittävintä vaihetta. Tämän jälkeen analysoidaan toiminnan suorittamiseen vaadittavia osatekijöitä, joilla tarkoitetaan niitä taitoja, joita yksilö tarvitsee kyetäkseen osallistumaan arjessaan oleviin toimintakokonaisuuksiin. Samalla tarkastellaan toiminnan suorittamiseen eniten ja vähiten vaadittavia sensomotorisia, kognitiivisia ja psykososiaalisia osatekijöitä, joista kootaan yhteenveto. (Crepeau 1998: 137–139.) Toiminnallisuuden luokissa (taulukko 1) tehtäväsuuntautunut analyysi voidaan tämän perusteella ulottaa tahdonalaisten liikkeiden ja mielenprosessien, tekojen, tehtävien ja tekemisen tasolle.

Sensomotoriset tekijät voidaan jaotella aistinvaraisiin, biomekaanisiin ja motorisiin tekijöihin. Aistinvaraiset tekijät sisältävät aistiärsykkeiden vastaanottamisen, tunnistamisen ja siitä saatavan tiedon prosessoinnin. Biomekaaniset tekijät tarkoittavat liikkeen biomekaanisia ominaisuuksia, jotka tässä yhteydessä ovat refleksit, liikelaaajuus, lihasjänteys, voima, kestävyys, asento-kontrolli, asento-oikaisu ja pehmytkudoksen eheys. Motoriset tekijät käsittävät liikkeen laadun sisältäen karkeamotorisen koordinaation, keskilinjän ylityksen, lateraalisuuden, bilateraalisen integraation eli kehonpuolten yhteistyön, motorisen kontrollin, praksian, hienomotorisen koordinaation ja tarkkuuden sekä suun motorisen kontrollin. (Crepeau 1998: 139–142.)

Kognitiiviset osatekijät liittyvät niihin älyllisiin prosesseihin, joiden kautta yksilö voi osallistua tehtävään, tehdä päätelmiä ja ratkoa ongelmia. Sen osia ovat vireystilan taso, orientaatio, tunnistaminen, tarkkaavaisuuden säilyttäminen, toiminnan aloittaminen ja lopettaminen, muisti, vaiheistaminen, kategorisointi, käsitteiden muodostaminen, visualisointi, ongelmanratkaisu, oppiminen ja yleistäminen. (Crepeau 1998: 142–143.)

Psykososiaaliset osatekijät viittaavat yksilön ja hänen sosiaalisen ympäristönsä väliseen vuorovaikutukseen. Siinä kiinnitetään huomiota erityisesti yksilön asenteisiin ja motivaatioon, jotka vaikuttavat hänen käyttäytymiseensä. Psykologisten tekijöiden kohdalla kiinnitetään huomiota yksilön mielen toimintoihin, motivaatioon ja käyttäytymiseen ja se sisältää yksilön arvot, mielenkiinnonkohteet ja minäkäsityksen. Sosiaalisilla tekijöillä viitataan taitoihin, joita tarvitaan erilaisissa ryhmissä toimimiseen. Tässä huomioidaan yksilön roolien toteuttaminen, käyttäytyminen, vuorovaikutustaidot ja itseilmaisus. Lisäksi yhdeksi osa-alueeksi määritellään itsen hallinta (self-management), joka sisältää ne tekijät, joiden avulla yksilö voi toimia tavoitteiden suuntaisesti stressitekijöistä huolimatta eli kyvyn toimia paineen alaisena. Se sisältää yksilön hallinta- eli coping-keinot, toimintakokonaisuuksiin liittyvän ajanhallinnan ja itsehillinnän. (Crepeau 1998: 143–144.)

3.2 Arviointi toimintaterapiassa

Kankaanpainanta on osa laajempaa toimintakyvyn arviointikokonaisuutta. Tutkimuskysymysten ja kankaanpainannan soveltuvuus-kriteereiden kannalta on olennaista ymmärtää, mitä arviointi toimintaterapiassa on. Suomen Toimintaterapeuttiliiton (2010) mukaan huolellinen ja oikeudenmukainen arviointiprosessi on laadukkaan kuntoutuksen perusta. Arvioinnin avulla terapiasta voidaan tehdä suunnitelmallista ja tavoitteellista. Arviointi mahdollistaa myös seurannan toimintaterapian vaikuttavuudesta asiakkaan kuntoutuksessa. (Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry 2010: 7–14.)

Arviointi on oleellinen osa toimintaterapiaprosessia. Toimintaterapiaprosessi alkaa alkuarvioinnilla, jonka aikana toimintaterapeutti voi päätellä, hyötyykö asiakas toimintaterapiasta. Arvioin-

nin aikana terapeutti muodostaa kokonaiskuvan asiakkaan toimintakyvystä, joka on pohjana mahdolliselle tulevalle terapialle. Arvioinnin aikana saadaan selville asiakkaan vahvuudet ja haasteet, joiden pohjalta muodostetaan terapian tavoitteet ja määritellään niiden saavuttamiseksi käytettäviä toimintoja. Arviointia ohjaavat teoreettiset viitekehykset ja sen avulla voidaan myös seurata muutosta asiakkaassa sekä toimintaterapiakuntoutuksen vaikuttavuutta. (Creek 1997a: 91–98.)

Toimintaterapeutti kiinnittää huomionsa toimintoihin, joita asiakas haluaa tehdä, hänen täytyy tehdä tai hänen odotetaan tekevän. Arvioinnissa on huomioitava yksilön kehityksellinen rakenne, koska yksilön taidot kehittyvät iän myötä. Terapeutti arvioi ensin asiakkaan kykyä osallistua päivittäisiin toimintoihin laajemmalla tasolla ennen keskittymistä rajatumpiin toimintakyvyn osa-alueisiin. Arviointi tapahtuu tietoa keräämällä, sitä analysoimalla ja sen pohjalta toimintahäiriöiden tunnistamisella. Toimintaterapiassa arvioidaan sekä asiakasta että hänen ympäristöään. (Creek 1997a: 93–102.) Toimintaterapeutin pohtiessa yksilön toiminnallista osallistumista estäviä ja tukevia seikkoja on hänen otettava huomioon muiden osa-alueiden, esimerkiksi sensoristen ja motoristen osa-alueiden lisäksi myös sosiaaliset tekijät (Olson 2010: 306). Arviointiryhmässä arvioidaan yksilön toimintakykyä ja sen rajoitteita ryhmäolosuhteissa. Ryhmässä voidaan arvioida sekä tehtävään liittyviä että sosiaalisia taitoja. Se tarjoaa informaatiota toimintakyvystä sekä yksilölle itselleen että toimintaterapeutille. Arvioitavat taidot määräytyvät sen viitekehyksen mukaan, jota toimintaterapeutti työssään käyttää. (Mosey 1981: 110.) HYKS Nuorisopsykiatrian toimintaterapeuttien työ tukeutuu teoreettisiin viitekehyksiin, jotka valikoituvat nuoren yksilöllisen tilanteen mukaan. Arviointi suhteutetaan nuoren kehitysvaiheeseen ja hänen ympäristöönsä. (Lunkka – Repo 2010.) Ryhmämuotoisella toimintakyvyn arvioinnilla pyritään kartoittamaan nuoren tapaa olla vuorovaikutuksessa ja toimia ryhmässä eli toisin sanoen arvioidaan hänen sosiaalisen osallistumisensa tapaa ja taitoja. Tämän lisäksi ollaan kiinnostuneita nuoren muista taidoista sekä vahvuuksista ja haasteista suhteessa koulunkäyntiin, vapaa-ajanviettoon, kotielämään ja itsestä huolehtimiseen. Tietoa halutaan myös siitä, millainen käsitys nuorella on itsestä toimijana. (Kesti ym. 2011.)

3.2.1 Havainnointi

Havainnointi on tyypillinen toimintaterapiassa käytetty arviointimenetelmä. Toimintaterapeutti tekee jatkuvasti vapaamuotoista havainnointia asiakastilanteissa. Strukturoitu havainnointi on tätä muodollisempaa ja systemaattisempaa kohdistuen tiettyyn tekijään asiakkaan toimintakyvyssä, jolloin siitä voidaan saada tarkempaa tietoa. (Finlay 2004: 180.) Toimintaterapia-arvioinnissa saadaan testien avulla tarkkaa tietoa yksittäisestä toimintakyvyn osa-alueesta. Näiden arviointimenetelmien avulla on kuitenkin vaikea ottaa kantaa siihen, kuinka toimintakyvyn haasteet todellisuudessa näyttäytyvät. Strukturoitu tai strukturoimaton havainnointi ovat usein arvokkaimpia tiedon lähteitä arvioinnissa, kun halutaan tietoa asiakkaan todellisesta toi-

mintakyvystä. Havainnoinnin haasteena on se, että toimintaterapeutti tekee asiakkaan toimintakyvystä subjektiivisia tulkintoja. On vaarana, että terapeutti tekee oletuksia, jotka vääristävät oikeiden havaintoja asiakkaan toimintakyvystä. (Mulligan 2003: 199–209.) HYKS Nuorisopsykiatrisessa toimintakyvyn arvioinnissa tietoa kerätään haastatteluiden, havainnoinnin sekä arviointi- ja itsearviointimenetelmien avulla (Lunkka – Repo 2010).

Ryhmämuotoisessa toimintakyvyn arviointikonaisuudessa nuoren taitoja havainnoidaan Model of Human Occupation Screening Tool eli MOHOST-arviointimenetelmää hyödyntäen (Kesti – Muona 2012). MOHOST on havainnointiin perustuva seulonta-arviointi, joka mittaa toiminnallista osallistumista itsestä huolehtimisen, tuotteliaisuuden ja vapaa-ajan osa-alueilla. Arviointimenetelmä perustuu Inhimillisen toiminnan malliin ja on kehitetty toimintaterapeuttien käyttöön. MOHOST:n avulla voidaan selvittää, tarvitaanko tarkempaa arviointia ja hyötyisikö asiakas toimintaterapiasta. Sillä arvioidaan toiminnallisessa suorituksessa havaittavia toiminnallisia taitoja. (Forsyth – Parkinson 2008: 6–9.) Taitojen arvioinnissa arvioidaan asiakkaan toimintaa tehtävän aikana eli kiinnitetään huomiota havaittavissa oleviin tekoihin. Valmiuksien arvioinnissa kiinnitetään huomiota teon osatekijöihin. Suomalaisessa toimintaterapianimikkeistössä 2003 valmiuksiksi määritellään sensoriset, motoriset, kognitiiviset, psyykkiset, sosiaaliset ja eettiset valmiudet. Näitä tutkittaessa arviointi on yksityiskohtaista ja edellyttää kunkin osatekijän erillistä tarkastelua. Näin saatavalla arviointitiedolla voidaan selvittää taitoja haittaavia puutoksia valmiuksissa ja tätä hyödyntää toimintaterapian kohdentamisessa. (Suomen kuntaliitto 2003: 35–36.) Tämän perusteella havainnointi ryhmämuotoisessa toimintakyvyn arvioinnissa kohdistuu laajemmin nuoren taitoihin. Jotta olisi helpompi hahmottaa, mihin MOHOST:n avulla havainnointi kohdennetaan, avataan seuraavassa sen osa-alueita. Tämän toivotaan selkiyttävän lukijalle, minkä tyyppisiin asioihin toimintaterapeutti voi havainnoinnin aikana kiinnittää huomiota.

Inhimillisen toiminnan mallissa toiminnallinen osallistuminen määritellään henkilön osallistumiseksi toimintoihin, jotka ovat toivottavia tai välttämättömiä hänen hyvinvointinsa kannalta. Se on asioiden tekemistä, millä on sekä henkilön itsensä että hänen sosiaalisen ympäristönsä määrittelemä merkitys. Nämä toiminnot liittyvät työhön, vapaa-aikaan ja muihin päivittäisiin toimintoihin, jotka ovat osa henkilön sosiokulttuurista kontekstia. Toiminnalliseen osallistumiseen vaikuttavat sekä yksilö että ympäristö. (Kielhofner 2008: 101–102.)

MOHOST:ssa arvioidaan asiakkaan toimintaan motivoitumista, toimintatapoja, viestintä- ja vuorovaikutustaitoja, prosessuaalisia taitoja, motorisia taitoja ja hänen ympäristöään (Forsyth – Parkinson 2008: 27). Toimintaan motivoituminen vastaa Inhimillisen toiminnan mallin tahtoosiota, joka koostuu henkilökohtaisesta vaikuttamisesta, arvoista ja mielenkiinnon kohteista. Henkilökohtainen vaikuttaminen käsittää tiedon omista kyvyistä ja tunteen tehokkuudesta. Arvot sisältävät sen, mikä on tekemisen arvoista, miten toiminnasta tulisi suoriutua ja mitä henkilö tavoittelee. Mielenkiinnon kohteet kuvaavat, mistä henkilö nauttii ja sisältävät tietoisuuden tietyn toiminnan ja toimintatavan miellyttävyydestä. (Forsyth – Parkinson 2008: 7–8; 12.)

Toimintatavat vastaavat Inhimillisen toiminnan mallin tottumus-osa-aluetta. Mallissa tottumus nähdään osana henkilöä ja koostuu hänen tavoistaan ja rooleistaan. Tavat ovat opittuja ja toistuvia rutiineja. Tapoja tarkastelemalla saadaan vastauksia kysymyksiin, miten henkilö tyypillisesti käyttää aikaansa, miten hän toteuttaa rutiinejaan ja millainen tyyli hänellä on toimia. Tapojen lisäksi henkilön toimintaa ohjaavat erilaiset roolit ja niihin liittyvät odotukset. Inhimillisen toiminnan mallin mukaan henkilöllä voi olla useita rooleja, joiden kautta hän näkee itsensä ja joiden mukaan hän käyttäytyy. Tapojen ja roolien avulla henkilö ymmärtää ympäristöään ja osaa toimia eri tilanteiden vaatimalla tavalla. (Forsyth – Parkinson 2008: 8; 12.)

MOHOST:lla arvioidaan toiminnallisessa suorituksessa havaittavia toiminnallisia taitoja (Forsyth – Parkinson 2008: 9). Inhimillisen toiminnan mallissa henkilön taidoilla viitataan konkreettisiin tekoihin, joita henkilö toteuttaa toiminnasta suoriutuakseen. Taidot jaetaan motorisiin, prosessuaalisiin sekä viestintä- ja vuorovaikutustaitoihin. Motoriset taidot viittaavat henkilön kykyyn liikkua tai liikuttaa toiminnassa käytettäviä esineitä. Prosessuaalisia taitoja yksilö käyttää jaksottaessaan toimintaansa, valitessaan ja käyttäessään asianmukaisia työkaluja ja materiaaleja sekä mukauttaessaan toimintaansa ongelmatilanteissa. Viestintä- ja vuorovaikutustaidot käsittelevät henkilön kyvyn välittää aikomuksiaan ja tarpeitaan sekä hallita sosiaalista toimintaansa vuorovaikutustilanteissa. (Kielhofner 2008: 103.)

MOHOST arvioi myös henkilön toimintaympäristöjä. Inhimillisen toiminnan mallin mukaan toimintaympäristöt koostuvat sosiaalisesta ja fyysisestä ulottuvuudesta. Fyysiset ulottuvuudet koostuvat fyysisistä tiloista ja niissä olevista esineistä. Sosiaalinen ympäristö koostuu ihmisryhmistä ja toiminnan muodoista. Ihmisryhmät tarjoavat ja määrittelevät henkilölle rooliodotuksia ja sosiaalisen tilan, jossa kyseiset roolit voivat toteutua. Toiminnan muodot ovat tyypillistä tekemistä tietyssä ympäristössä tai tilanteessa. Ne ovat tunnistettuja ja yleensä nimettyjä toimintakokonaisuuksia kuten pyykin peseminen tai television katselu. Toimintaympäristöt muokkaavat toimintaan osallistumista ja toiminnallista käyttäytymistä. (Forsyth – Parkinson 2008: 9; 27.)

MOHOST toteutetaan havainnoimalla useita toiminnallisia tilanteita, minkä vuoksi asiakkaalla on oltava säännöllisesti ja riittävästi tilaisuuksia tehdä merkityksellisiä toimintoja. Yhden tapauksikerran havainnot pisteitetään pöytäkirjalomakkeelle MOHOST -käsikirjassa esitettyjen pisteityskriteerien mukaisesti. Kun tietoa on kertynyt riittävästi toiminnallisten tilanteiden havainnoinnilla ja haastattelemalla tehdään varsinainen arvio pisteityslomakkeelle. Lomake on jaoteltu toimintaan motivoitumiseen, toimintatapaan, viestintä- ja vuorovaikutustaitoihin, prosessuaalisiin taitoihin, motorisiin taitoihin ja ympäristöön. Nämä osa-alueet on jaettu neljään osioon. Osa-alueista saatuja pisteitä vertailemalla voidaan tunnistaa henkilön vahvuuksia ja toiminnan osallistumisen haasteita. Tätä tietoa voidaan hyödyntää lisäarvioinnin tarvetta arvioidessa sekä mahdollisen kuntoutuksen kohdentamisessa. (Forsyth – Parkinson 2008: 30–31.) Verrattaessa Crepeaun (1998) malliin tehtäväsuuntautuneesta toiminnan analyysistä toimintaan motivoitumi-

nen ja toimintatapa voidaan sijoittaa psykologisiin, viestintä- ja vuorovaikutustaidot sosiaalsiin, prosessuaaliset taidot kognitiivisiin ja motoriset taidot motorisiin tekijöihin. Ympäristön huomiointi on lähtökohhta tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin tekijöiden tarkastelulle.

3.2.2 Toimintakyvyn arviointi nykytutkimuksen valossa

Taustateoriaa koottaessa hyödynnettiin tietokantoja, joista etsittiin tutkimustietoa nuorten toimintaterapia-arvioinnista, luovista toiminnoista, ryhmämuotoisesta arvioinnista ja havainnoinnista arviointikeinona. Hakuja tehtiin Academic Search Elite, Chinal ja OTDbase -tietokannoista.

Viimeisimmässä tiedonhaussa 26.3.2013 hakukriteereillä occupational therapy and assessment and mental health and adolescent; occupational therapy and evaluation and mental health and adolescent; occupational therapy and observational assessment and mental health and adolescent; occupational therapy and mental health and structured observation tietokannoista Academic Search Elite ja Chinal ei löytynyt tämän tutkimuksen kannalta käyttökelpoisia artikkeleita. OTDbasen tutkimusten abstrakteista etsittynä termeillä assessment and adolescent tai evaluation and adolescent ei löydy yhtään artikkelia. Termeillä assessment and mental health löytyy kolme artikkelia. Ensimmäinen on vuodelta 1984 ja käsittelee toimintaterapiassa toteutettua alkuarviointia. Toinen on vuodelta 2011 ja käsittelee ACIS arviointimenetelmän käyttökokemuksia psykiatrisessa hoidossa Norjassa. Kolmas artikkeli on vuodelta 2011 ja siinä tarkastellaan toiminnallista suoriutumista mittaavien arviointimenetelmien luotettavuutta. Vuoden 1984 tutkimus koettiin opinnäytetyön kannalta liian vanhaksi ja kahdessa jälkimmäisessä artikkelissa tutkimuksen kohteena olleet menetelmät eivät ole käytössä ryhmämuotoisessa toimintakyvyn arvioinnissa. Näistä syistä niitä ei voitu hyödyntää tässä opinnäytetyössä.

Haettaessa käsitöihin (crafts) liittyviä toimintaterapiatutkimuksia OTDbase -tietokannasta 34 tulosta. Näistä kaksi sijoittui myös arviointi/välineet (assessments/instrument) alaotsikoiden alle. Molemmat artikkelit koettiin liian vanhoiksi käytettäväksi tässä opinnäyttyessä, toinen oli vuodelta 1970 ja toinen 1988. Samaisesta tietokannasta etsittäessä tutkimusten abstrakteista hakusanoilla mental health and adolescent löytyi yksi portugalinkielinen tutkimusartikkeli, jossa käsitellään toimintaterapian vaikutusta pitkäaikaisessa sairaalahoidossa olevien lasten mielen-terveyteen. Abstrakteista etsittynä termeillä assessment and adolescent tai evaluation and adolescent ei löydy yhtään artikkelia. Termeillä assessment and mental health löytyy kolme artikkelia, joista yksi liittyy lähemmin opinnäytteen aihepiiriin. Haettaessa hakusanoilla occupational therapy and assessment and craft tietokannasta Academic Search Elite ei löytynyt yhtään tutkimusta. Samoilla hakusanoilla Chinal -tietokannasta löytyi kaksi artikkelia, joista kumpaakaan ei voitu hyödyntää tässä opinnäytetyössä, koska ne käsitelivät ajokykyä mittaavaa testiä.

Tietokantojen käyttö osoittautui haastavaksi ja haku olisi voitu tehdä kattavammin. Kuitenkin haun tulokset kuvaavat nuorten arviointia ja toiminnan käyttöä arvioinnissa käsittelevien artikkeleiden määrää. Havainnointiin ja toiminnan käyttöön perustuvaa arviointia ei ole tutkimuksissa verrattu muihin arviointimenetelmiin (Eklund – Örnberg – Ekström – Jansson – Kjellin 2008: 197). Etsittäessä suomalaisia tutkimuksia aiheeseen liittyen löytyy kaksi aiheetta käsittelevää Pro Gradu -tutkielmaa ja opinnäytetöitä.

Opinnäytetyön kannalta mielenkiintoisia artikkeleita löytyi Google -verkkosivustolta haettuna hakusanoilla *assessment occupational therapy activity*. Näillä hakusanoilla löytyi kaksi artikkelia, jotka käsittelevät *Activity Based Assessment (BIA)* -menetelmää. BIA menetelmässä arvioidaan asiakkaita toiminnan aikana ja se on kehitetty asiakkaan toiminnallisen suoriutumisen (*occupational functioning*) arviointiin. Menetelmällä voidaan arvioida yksilön kehityksellistä rakennetta, suorituskyykyä sekä toiminnallista osallistumista. BIA -arviointi muodostuu asiakkaan kanssa käytävän alkuhaastattelun lisäksi suurimmaksi osaksi havainnoinnista. Asiakasta havainnoidaan erilaisten ryhmämuotoisesti toteutettavien toiminnallisten tilanteiden aikana. Toimintoina on käytetty muun muassa keittiötoimintoja, luovia menetelmiä sekä muita sosiaalisia tilanteita. Kahden viikon mittaiselle arviointijaksolle osallistuu neljästä kuuteen asiakasta. Yhteensä arviointikertoja on kuusi ja niistä jokainen on kahden tunnin mittainen. Arviointitilanteeseen osallistuu kaksi työntekijää, joista toinen toimii ryhmänohjaajana ja toinen havainnoi tilannetta. Työntekijät eivät osallistu itse toimintaan vaan jättäytyvät tilanteesta sivummalle. Havainnointia suuntaa muistilista, johon on kerätty yksilön kehitykselliseen rakenteeseen, suorituskyykyyn sekä toiminnalliseen osallistumiseen liittyviä tekijöitä. Ensimmäisen viikon lopulla toimintaterapeutit arvioivat, tulisiko toisella arviointiviikolla käytettäviä toimintoja muuttaa, jotta ryhmäläiset osallistuisivat mahdollisimman aktiivisesti arviointiin. Toisen viikon lopussa toimintaterapeutit kokoavat arviointijakson aikana kerätyn tiedon yhteen keskustellen näkemästään sekä asiakkaan alkuhaastattelussa nousseista aiheista. Artikkelin *Activity-based assessment (BIA) - inter-rater reliability and staff experiences* käsittelee tutkimusta, jossa vertailtiin BIA-menetelmän luotettavuutta Standard Assessmentiin, jossa arviointi toteutetaan BIAN verrattuna vähemmän strukturoidusti. Tutkimuksessa kartoitettiin työntekijöiden käyttökokemuksia ja tyytyväisyyttä näihin kahteen menetelmään. Tuloksena oli, että BIA on lupaava ja tarkoituksenmukainen väline toiminnallisen suoriutumisen arviointiin. Lisäksi sitä arviointimenetelmänä käyttäneiden tyytyväisyys oli parempi kuin vertailun arviointimenetelmän käyttäjillä. (Kjellin - Cizinsky Sjödahl - Eklund 2008: 75–80.) Toisessa BIA käsittelevässä tutkimuksessa BIAN ja Standard Assessmentin eroja tarkasteltiin asiakkaiden näkökulmasta. Tulokseksi saatiin, että siinä, miten asiakkaat tiedostavat suorituskyykynsä tasoa ja ongelmiaan ei ole eroa näitä eri arviointimenetelmiä käytettäessä. Kuitenkin BIA-arviointiin osallistuneet asiakkaat olivat verrokkiryhmää tyytyväisempiä prosessiin. (Eklund ym. 2008: 200.) HYKS Nuorisopsykiatriassa käytössä oleva ryhmämuotoinen toimintakyvyn arviointi muistuttaa BIA -menetelmää, minkä vuoksi kyseistä menetelmää käsittelevät tutkimukset ovat merkittäviä myös opinnäytetyön aiheen kannalta.

3.3 Nuoren normaalikehitys ja sen häiriöt

Nuoruus on ihmiselämän kehitysvaihe, jossa siirrytään lapsuudesta kohti aikuisuuden haasteita. Aalberg ja Siimes (2007: 15) määrittelevät nuoruuden sijoittuvan ikävuosille 12-22. Nuoruus voidaan jakaa kehitystehtävien sekä ikävuosien perusteella varhaisnuoruuteen, varsinaiseen nuoruuteen sekä jälkinuoruuteen. Nuoruudessa yksilö kehittyy fyysisesti, psyykkisesti, kognitiivisesti sekä psykososiaalisesti. Ikävaiheessa olennaista on nuoren persoonallisuuden kehittyminen ja nuoren itsenäistyminen. (Aalberg – Siimes 2007: 67–68, 145.) HYKS Nuorisopsykiatrian asiakkaat ovat iältään 13-17-vuotiaita (HYKS Nuorisopsykiatria n.d.). Nuoren normaalikehitystä käsitellään seuraavassa Crepeaun (1998) määrittelemien tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin osatekijöiden mukaisesti. Nuoren normaalikehityksen vuoksi psykososiaaliset tekijät korostuvat.

Tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin eri osatekijöistä aistinvaraisia ja biomekaanisia tekijöitä voidaan yhdistää ajatellen nuoren normaalikehitystä. Nämä nähdään suurimmalta osin valmiuksina, jotka ovat pohja taitojen kehittymiselle. Nuoren taidot ovat alkaneet kehittyä heti ensimmäisinä ikävuosina, minkä vuoksi hänellä on jo tuolloin täytynyt olla tietyt valmiudet taitojen rakentumiseen. (Mulligan 2003: 120–145.)

Hienomotoriset taidot ovat nuorella pitkälle kehittyneitä, sillä jo 10-vuotiaana niiden voidaan nähdä kypsyneen. Myös karkeamotoriset taidot ovat hyvin kehittyneet yli 12 -vuotiailla. Nuoruus iässä motoriset taidot kehittyvät sen mukaan, kuinka aktiivisesti ja mitä taitoja hän on kiinnostunut kehittämään esimerkiksi harrastustensa kautta. (Mulligan 2003: 134–137.)

12 -ikävuoden jälkeen nuoren päättelykyky kehittyä abstraktimmaksi ja hän kykenee korkeamman tasoiseen oppimiseen kuin aikaisemmin (Mulligan 2003: 139). Nuoren kognitiiviset taidot kehittyvät siten, että hän kykenee havainnoimaan sekä itseään että ympäristöään tarkemmin ja ennen kaikkea ymmärtämään ja käsittelemään havaintojaan paremmin. Hän kykenee rakentamaan ja ymmärtämään teorioita, käsitteitä sekä syy-seuraus-suhteita. Nuori osaa suunnitella tulevaa ja toimia tavoitteellisesti. (Aalberg – Siimes 2007: 145-146.)

Nuoruudessa yksilö kehittyy niin fyysisesti, psyykkisesti, kognitiivisesti kuin psykososiaalisesti. Nämä osa-alueet eivät kuitenkaan aina kehity tasaisesti. Nuoren normaalikehitykseen kuuluvat psyykkiset taantumukset, joiden aikana hän menettää jo saavuttamiaan psyykkisiä ja sosiaalisia taitoja. Ristiriita voi muodostua suuremmaksi, jos nuoren fyysinen kehitys eli puberteetti on hyvin nopea, mikä saattaa lisätä ja pitkittää nuoren psyykkistä taantumaa. (Aalberg – Siimes 2007: 145–150.)

Varhaisnuoruudessa, eli ikävuosien 12–14 välillä, kehon muutokset aiheuttavat nuorella levottomuutta ja hämmennystä. Lisäksi nuori pyrkii ottamaan askeleen kohti itsenäistymistä. Hän tasapainoilee vanhemmista irrottautumisen ja heihin sitoutumisen välillä, mikä aiheuttaa nuorelle sisäisiä ristiriitoja. Tyypillistä on, että nuori arvostelee vanhempiaan, kyseenalaistaa sääntöjä ja määräyksiä sekä puolustaa omia näkemyksiään. Nuori saattaa kokea, etteivät vanhemmat ymmärrä häntä, minkä lisäksi nuori saattaa käyttäytyä korostuneen itsetietoisesti. Hän rakentaa identiteettiään kokeillen vertaisryhmässä erilaisia arvoja, normeja ja toimintatapoja. Nuoren saattaa olla vaikea ymmärtää ja sietää sisäisiä yllykkeitään ja tunteitaan, mikä voi ilmetä ärtyneisyytenä ja levottomuutena. Varsinaisnuoruuden aikana eli 15–17 -vuotiaana nuori on alkanut sopeutua muuttuneeseen kehoonsa ja hallita sisäisiä yllykkeitään. Tämän pohjalta nuori rakentaa seksuaalista identiteettiään. Vertaisryhmässä nuori voi etsiä seksuaalisuuttaan ja kokeilla omaa kelpaavuuttaan. Kun nuoren kyky hallita itseään ja yllykkeitään kasvaa, tulee hänestä aiempaa energisempi ja aktiivisempi. Nuori on kiinnostunut itsestään, ympäristöstään ja siitä, miten voi siihen osallistua ja vaikuttaa. (Aalberg -Siimes 2007: 68–70.)

Ryhmään kuuluminen on edellytys nuoren normaalikehitykselle. Nuori kehittyy perheessä, koulussa sekä ystävien välisissä sosiaalisissa suhteissa. Näissä ryhmissä nuoren on mahdollista luoda käsitys itsestään suhteessa muihin, oppia luottamaan muihin ihmisiin sekä saada sosiaalista tukea. Lapsen tai nuoren sosiaalisten suhteiden muoto ja laatu kertovat usein hänen psyykkisestä hyvinvoinnistaan. Jos lapsen on vaikea samaistua vertaisryhmäänsä, hänen on tulevaisuudessa suurempi riski sairastua psyykkisesti. (Flanigan 2001: 164–165.) 12–18 -vuotiaille on tyypillistä viettää vapaa-aikaa erilaisissa harraste- ja kaveriryhmissä (Mulligan 2003: 104).

Taantumien aikana lapsuuden traumat voivat aktivoitua uudelleen, mikä mahdollistaa niiden työstämisen. Joskus lapsuuden traumat voivat olla niin vaikeita, ettei nuori pysty käsittelemään niitä. Tällöin nuori ei palaudu taantumasta ja hänen normaalikehityksensä estyy, mikä voi vaikuttaa yksilön psyykkiseen hyvinvointiin aikuisiällä. Hänen voi olla muun muassa haasteellista toimia itsenäisesti, hänen seksuaalisuutensa voi sisältää ristiriitoja tai aggressionhallinta voi vaikeutua. Nämä haasteet näkyvät yksilön elämässä vuorovaikutussuhteiden ongelmina, ristiriitaisena suhtautumisena omaan itseensä sekä mahdollisina psyykkisinä oireina. (Aalberg - Siimes: 2007: 150-151.) Hyks Nuorisopsykiatrian hoito- ja tutkimuspoliikklinikoiden potilaiden psyykkiset oireet liittyvät tyypillisimmin masennukseen, sosiaalisen kanssakäymisen ongelmiin, käytös- ja tarkkaavaisuusongelmiin tai ahdistushäiriöihin. Tämän lisäksi erityispalveluiden klinikassa tutkimus- ja hoitokaskeille osallistuvilla nuorilla on muun muassa syömishäiriöihin ja päihteisiin liittyvää oirehdintaa (Repo 2012).

4 Tutkimusaineiston kokoaminen

Tutkimusaineistoa kerättiin sekä kankaanpainannan tehtäväsuuntautuneella toiminnan analyysillä että toimintaterapeuttien haastattelulla. Tehtäväsuuntautuneella toiminnan analyysillä etsittiin vastauksia kysymyksiin, mitä ja millaista kankaanpainanta on HYKS Nuorisopsykiatriassa toimintaterapeuttien toteuttamassa ryhmämuotoisessa arviointijaksossa sekä mitä tietoa nuorista voi kankaanpainantaa havainnoimalla saada.

Tutkimuksessa haluttiin saada kokemusperäistä tietoa kankaanpainannan käytöstä sekä kuulla, millaisia tarpeita toimintaterapeuteilla on ryhmämuotoiseen toimintakyvyn arviointiin liittyen. Tätä varten haastateltiin HYKS Nuorisopsykiatrian toimintaterapeutteja, jotka ovat käyttäneet kankaanpainantaa toimintana nuorten ryhmämuotoisessa toimintakyvynarvioinnissa. Tarkan ja arvioidun tutkimustiedon lisäksi myös kliinisessä työssä kartutetut kokemukset voivat tuoda työlle näyttöön perustuvuutta (Sackett ym. 1996: 71–72). Haastattelussa oltiin kiinnostuneita siitä, mitä toimintakyvyn osa-alueita arvioinnilla halutaan kartoittaa ja onnistuuko tämä käytännössä. Lisäksi haluttiin saada kokemusperäistä tietoa siitä, millaista kankaanpainannan käyttö on toimintaterapeuttien näkökulmasta arviointikokonaisuudessa.

4.1 Toiminnan analyysin toteutus

Tehtäväsuuntautunutta toiminnan analyysiä varten laadittiin taulukko (liite 1) hyödyntäen Crepeau'n (1998) teoriaa. Taulukon muotoilussa sovellettiin Thomasin (2012: 65–115) toiminnan analyysin esittämistapaa. Näihin päädyttiin niiden selkeyden ja käytettävyyden vuoksi.

Toimintaa analysoitiin top-down tyypisesti eli siirtyen laajemmista kokonaisuuksista pienempiin toiminnan osiin. Käytännössä koko arviointikerta pilkottiin ohjeiden kuunteluun, sabluunan tekkoon, varsinaiseen kankaanpainantaan, silyykseen ja loppusiivoukseen. Jokaisesta toiminnan vaiheesta täydennettiin taulukko. Toimintaterapeutit kartuttavat osaamisensa toiminnan analyysiin liittyen opintojensa, toimintojen tuntemuksen sekä käytännön osaamisen kautta (Crepeau 1998: 135). Tehtäväsuuntautunut toiminnan analyysi toteutettiin pitkälti tekijöiden opintojen aikana kerrytetyn osaamisen pohjalta, kuten se olisi toteutettu myös asiakastyössä. Analyysin edetessä etsittiin lisätietoa analyysin erillisiin osa-tekijöiden kohdalla nouseviin kysymyksiin, esimerkiksi haettiin täydentävää tietoa sensorisesta prosessoinnista. Opinnäytteen pituuden rajaamisen sekä työhön käytössä olevien resurssien vuoksi kaikkea tätä kerättyä taustatietoa ei ole kirjoitettu raporttiin.

4.2 Ryhmämuotoisen teemahaastattelun toteutus

Hirsjärvi ja Hurmeen (2010: 35) mukaan haastattelu mahdollistaa tutkittavien kohteiden lähestymisen merkityksellisinä ja aktiivisina tiedon lähteinä. Tarkoituksena oli hyödyntää toimintaterapeuttien kliinistä osaamista ja kokemuksia haastattelun keinoin tutkittaessa kankaanpainannan käytön perusteltavuutta. Haastateltavat valikoituivat yhteistyöhenkilö Tuija Repon kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta. Heillä oli oltava kokemus kankaanpainannan käytöstä ryhmämuotoisessa toimintakyvyn arviointikokonaisuudessa HYKS:n nuorisopsykiatriassa. Koska haastateltavat ovat tarkoin valittuja aiheen asiantuntijoita, toteutettiin täsmäryhmähaastattelu (Hirsjärvi – Hurme 2010: 62–63).

Haastattelu mahdollistaa aihetta tarkentavien ja syventävien kysymysten esittämisen. Haastattelun ryhmämuotoisuus sallii mahdollisten uusien näkökulmien rakentumisen. (Hirsjärvi – Hurme 2010: 61–63.) Strukturoidummat haastattelumenetelmät ja niiden tarkkaan rajatut kysymykset olisivat saattaneet kapeuttaa myös vastauksia, jolloin tällainen ei olisi ollut mahdollista (Hirsjärvi – Hurme 2010: 34–36). Puolistrukturoitu ryhmämuotoinen teemahaastattelu koettiin eniten tietoa antavaksi. Ryhmämuotoinen teemahaastattelu oli myös ajallisesti ja taloudellisesti realistisin toteuttaa.

Teemahaastattelulle ominaista on, että siihen osallistuvat ovat kokeneet jonkin saman tilanteen. Teemahaastattelussa käsiteltävään ilmiöön liittyvään tutkimuksiin ja teoriatietoon tutustutaan etukäteen. Tämän selvittelyn pohjalta päädytään tiettyihin oletuksiin, joiden perusteella kehitetään haastattelurunko. Haastattelu kohdennetaan haastateltavien subjektiivisiin kokemuksiin, joita pyritään ennalta analysoimaan haastattelurunkoa suunniteltaessa. (Hirsjärvi – Hurme 2010: 47.) Haastattelun teemat oli työstetty taustatietojen perusteella käyttäen apuna miellekarttoja. Aluksi teemoja oli neljä: arviointi, kankaanpainanta, MOHOST-arviointimenetelmä ja ryhmämuotoisuus. Teemoihin laadittuja tukikysymyksiä työstettiin opettajan palautteen ja tutkimuskirjallisuudesta saadun tiedon perusteella (liite 2). Ennen haastattelutilaisuutta MOHOST-arviointimenetelmä päädyttiin sisällyttämään arviointi -teemaan, eikä sitä käsitelty erillisenä osana. Lopulliset teemat olivat arviointi, kankaanpainanta ja ryhmämuotoisuus.

Haastattelua suunniteltaessa hyödynnettiin Focus group -menetelmään käsittelevää kirjallisuutta, jonka ohjeita sovellettiin ryhmämuotoisen teemahaastattelun toteuttamiseen. Liamputtongin (2011: 50–70) käytännönläheiset ohjeet yleisesti haastattelun järjestelyissä huomioitaviin asioihin kuten roolijakoon, tilan järjestämiseen ja aikataulukseen olivat hyödyllisiä ensi kertaa haastattelua toteuttaville opiskelijoille. Etukäteen sovittiin toisen haastattelijan esittävän teemasta kysymyksiä, ohjaavan keskustelua ja jakavan puheenvuoroja, jolloin toinen voi keskittyä kirjaimiseen ja uuden teeman valmisteluun. Vastuut jaettiin haastattelijoiden osaamisalueen mukaan eli keskustelua johti se, jolla oli vahvempi teoria- tai kokemusperäinen tieto käsiteltävästä tee-

masta. Vaikka työnjako oli ennalta määritelty, sovittiin, että molemmat haastattelijat voivat tarpeen tullen esittää kysymyksiä. Tilanne pyrittiin pitämään rentona tarjoamalla pikkupurtavaa ja kahvia. Tilaan oli etukäteen tutustuttu, mikä helpotti haastattelutilanteen suunnittelua ja esimerkiksi nauhureiden säätämistä.

Hyviin tutkimuskäytäntöihin sisältyy haastateltavan informointi. On pyrittävä varmistamaan, että haastateltavilla on täysi ymmärrys siitä, mihin he ovat sitoutumassa ja että heidän on mahdollista perehtyä aiheeseen riittävästi. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2009: 25.) Tutkimukseen osallistuvilta tulee aina pyytää joko kirjallinen tai suullinen suostumus heidän osallistumisestaan tutkimukseen (Härkönen – Karhu – Konkka – Mikkola – Roivas 2011: 25). Kirjallisen haastattelupyynnön (liite 3) yhteydessä haastatteluun kutsutuille kerrottiin tutkimuksen tavoitteista ja tarkoituksesta, tutkimuksen kohteesta ja toteutuksesta ja tutkimukseen osallistuvien henkilöiden valinnasta. Haastattelupyynnössä kerrottiin haastateltavien mahdollisuudesta vetäytyä tutkimuksesta ja peruuttaa osallistumisensa jälkikäteen. Myös salassapito- ja vaitiolovelvollisuuteen liittyvät seikat, kuten henkilöllisyyden suojaaminen avattiin haastateltaville kirjallisessa pyynnössä. Lisäksi haastattelupyynnössä ilmoitettiin opinnäytetyön tekijöiden sekä opinnäytteen ohjaajien yhteystiedot, jotta haastateltavilla oli mahdollisuus halutessaan pyytää lisätietoja tutkimukseen liittyen. Kutsutuista kuudesta toimintaterapeutista neljä osallistui haastatteluun. Lopullinen haastattelu kesti noin puolitoistatuntia ja se toteutui Leppävaaran hoitopoliklinikan tiloissa.

Haastattelun aluksi haastattelijat esittelivät itsensä ja tutkittavan aiheen lyhyesti, minkä lisäksi jaettiin haastattelusopimus allekirjoitettavaksi. Sopimukseen oli kirjattu jo haastattelupyynnössä ja haastattelun alkupuheenvuorossa läpikäytyt asiat liittyen tutkimuksen tavoitteisiin ja tarkoitukseen, kohteeseen ja toteutukseen sekä tutkimukseen osallistuvien henkilöiden valintaan ja siihen, miten heiltä saatavaa tietoa tullaan käyttämään tutkimuksessa. Haastateltavia informoitiin heidän roolistaan tutkimuksessa ja siitä, miten heiltä kerättyyn aineistoon tullaan viittamaan.

Haastattelu tahdottiin litteroida mahdollisimman tarkasti, mutta koska tutkimus ei vaadi keskusteluanalyysiä, aineiston litteroinnissa ei auki kirjoitettu puheen taukoja, huokauksia ja äänenpainoja (Hirsjärvi – Hurme 2010: 139–140). Sen sijaan puhe kirjoitettiin sanasta sanaan.

5 Toiminnan analyysin tulokset

Tehtäväsuuntautunut toiminnan analyysin tuloksissa päädyttiin vertaamaan arviointikerran eri vaiheita (ohjeiden kuuntelu, sabluunan teko, varsinainen kankaanpainanta, silitys ja loppusiivous) yksittäisten toiminnan osatekijöiden (aistinvaraiset, biomekaaniset, motoriset, kognitiiviset, psykologiset ja sosiaaliset tekijät sekä itsen hallinta) kautta. Jokaisesta osatekijästä laadittiin kokoava taulukko (taulukko 2), johon kirjattiin yksittäisten vaiheiden vaatimukset. Tämän jälkeen verrattiin eri työvaiheiden ominaisuuksia ja vaatimuksia toisiinsa. Näin pyrittiin löytämään se, mitä arviointikerta kokonaisuudessaan vaatii. Mikäli jokin osa-alue toistui usean toiminnan vaiheen aikana, ajateltiin sen olevan merkittävä kankaanpainanta-arviointikerrasta suoriutumisen kannalta. Samalla tavalla pyrittiin löytämään myös vähemmän vaadittuja ominaisuuksia.

Taulukko 2. Esimerkki tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin osatekijöiden tuloksia ko-koavasta taulukosta.

Kognitiiviset tekijät				
Suorituksen osatekijät	ALOITUS OHJEET	SABLUUNANTEKO	KANKAANPAINANTA	SILITYS JA SIVOUS
Vireystilan taso; valppaus ja reagointi ympäristön ärsykkeisiin				
Orientaatio; ihmisten, esineiden, paikan, ajan ja tilanteen tunnistaminen				
Tunnistaminen; tuttujen kasvojen, esineiden ja materiaalien tunnistaminen				
...				

Kankaanpainanta tapahtuu arviointikokonaisuuden ensimmäisellä ryhmäkerralla (Kesti – Muona 2012). Kankaanpainanta-arviointikerralla nuori saa kirjalliset ja sanalliset ohjeet kankaanpainantaan. Ensin hänen on valittava haluamansa kangastuote, esimerkiksi kangaskassi tai t-paita. Tämän jälkeen nuori tekee sabluunan suunnittelemalla, piirtämällä ja leikkaamalla paperista mallikuvion. Painettavan kankaan väliin laitetaan sanomalehtipaperia suojaksi siten, että väri ei pääse imeytymään vastakkaiselle kankaalle. Sabluuna kiinnitetään kankaaseen maalarinteipillä. Valittuaan ja sekoitettuaan väreit nuori kokeilee niitä harjoituskankaalle. Värit annostellaan pahvilautaselle ja tuputetaan siitä vaahtomuovisudilla kankaalle. Kuvan annetaan kuivua hetki, minkä jälkeen sabluuna irrotetaan. Työvälineet puhdistetaan ja työpiste siivotaan. Lopuksi painettua

kuvaa silitetään suojakankaan läpi kuumalla silitysraudalla, jotta se tarttuu kankaaseen pysyvästi. (Muona 2011.)

Seuraavassa esitellään tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin tulokset. Jokaisen luvun alussa on avattu sitä, mitä kyseinen analyysin osa sisältää sekä pohdittu sen sijoittumista valmius- ja taitotasolle (kuvio 3). Tämän tarkoituksena oli sitoa analyysin osat toiminnallisuuden luokkiin (kuvio 2), jotta analyysi linkittyisi toimintaterapian peruskäsitteistöön. Tämä osoittautui haasteelliseksi. Erillisten osatekijöiden luotettava erottaminen valmiuksiksi tai taidoiksi oli mahdollonta, koska sen tueksi ei löytynyt yksiselitteistä lähdettä. Samasta syystä eri osatekijöitä ei myöskään kyetty selkeästi sijoittamaan toiminnallisuuden eri luokkiin (kuvio 2).

5.1 Aistinvaraiset tekijät

Aistinvaraiset tekijät sisältävät aistiärsykkeiden vastaanottamisen, tunnistamisen ja siitä saatavan tiedon prosessoinnin (Crepeau 1998: 139–142). Arviointikertaa analysoitaessa tarkasteltiin aisteihin ja niiden käyttöön liittyviä tekijöitä. Todettiin, että aisteista vain haju- ja makuaisti eivät ole tarpeellisia arviointikerran eri työvaiheista suoriutumiseen. Eri työvaiheet vaativat erilaisten aistimusten prosessointia, jotta ne voidaan toteuttaa.

Taktiillisten, proprioseptisten ja vestibulaaristen aistiärsykkeiden vastaanottaminen ja niiden asianmukainen prosessointi on pohja koko arviointikerran tehtävistä suoriutumiseen. Esimerkiksi hienomotoriset toiminnot sabluunan teon ja itse kankaanpainannan kohdalla vaativat näiden aistikanavien kautta saatavien aistimusten prosessointia ja saatavan tiedon mukaan toimimista. Nuoren on aistittava kosketusta, painetta, lämpötiloja ja tarvittaessa kipua voidakseen suoriutua kaikista työvaiheista. Asianmukaisten liikkeiden tuottaminen vaatii lihasten, nivelten ja muiden kehon sisäisten kudosten lähettämän kehon osien asentoja koskevan tiedon tulkintaa. Esimerkiksi voidakseen ylläpitää tasapainoaan tilassa liikkuessaan nuoren on aistittava päänsä liikkeet ja asennot suhteessa maan vetovoimaa vastaan.

Arviointikerran kaikki työvaiheet vaativat erityisesti näkökykyä ja nuoren on sen aikana kyettävä monipuolisesti hahmottamaan visuaalista informaatiota voidakseen toimia tehtävän toteuttamisen kannalta asianmukaisesti. Toiminta onkin kokonaisuudessaan visuaalisesti haastava. Tekstissä on esimerkinomaisesti avattu visuaalista hahmottamista, jotta lukijalle muodostuisi kuva siitä, miten yksityiskohtaisesti aistinvaraisten tekijöiden eri osa-alueet voidaan analysoida. Näiden osa-alueiden ajatellaan sijoittuvan valmiustasolle verrattuna taitoihin ja toiminnallisuuden luokkiin (kuvio 3). Tekijöiden mielestä taitojen luotettavaa arviointia varten täytyy ymmärtää, mille pohjalle ne rakentuvat. Opinnäytetyöhön varattujen resurssien vuoksi vastaavaa teoreettista kuvailua ei ole tehty jokaisesta tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin osasta.

Crepeau (1998) tarkastelee visuaalista hahmottamista muodon pysyvyyden, asennon tilassa hahmottamisen, visuaalinen päättelyn kuvio-taustaerottelun, syvyysnäön, spatiaalisen hahmottamisen ja topografisen orientaation kautta (Crepeau 1998: 140–141). Visuaalisen hahmottamisen analyysiä varten hyödynnettiin Schneckin artikkelia, Kramer ja Hinojosan toimittamassa *Frames of References for Pediatric Occupational Therapy* -teoksessa, jolloin sitä voitiin tarkastella syvällisemmin. Visuaalinen hahmottaminen perustuu silmän tarkoituksen mukaisiin liikkeisiin, näkökenttään, ja näöntarkkuuteen. Näiden mukaan määräytyy se, miten yksilö voi kohdistaa katseen, tunnistaa muotoja ja skannata ympäristöään. Edellä mainitut kyvyt toimivat pohjana visuaaliselle muistille ja visuokognitioille. Visuokognitiivisia toimintoja ovat visuaalinen tarkkaavaisuus, visuaalinen muisti, ja visuaalinen erottelu. Visuaalinen tarkkaavaisuus tarkoittaa kykyä kiinnittää huomiota visuaalisiin ärsykkeisiin, esimerkiksi arviointitilanteessa nuoren on katsottava tekstiä voidakseen lukea sitä. (Schneck 2010: 353–358.) Tehtäväsuuntautuneessa toiminnan analyysissä rajattiin analyysin taso siten, ettei silmän sisäisiin rakenteisiin tai toimintoihin otettu kantaa. Nuoren on kyettävä kiinnittää katseensa toiminnan kannalta olennaisiin asioihin ja käytettävä visuaalista informaatiota siten, että hän suoriutuu eri työvaiheista.

Visuaalinen hahmottaminen voidaan jakaa objektin hahmottamiseen ja avaruudelliseen hahmottamiseen. Objektin hahmottamiseen liittyy muodon pysyvyys, visuaalinen päättely ja kuviotaustaerottelu. (Schneck 2010: 359.) Nuoren täytyy kyetä hahmottamaan ympäristöään kaikkien näiden tekijöiden kautta voidakseen suoriutua arviointikerran tehtävistä. Muodon pysyvyyden hahmottaminen mahdollistaa esimerkiksi ohjeiden lukemisen ja työvälineiden tunnistamisen. Schneckin (2010) mukaan visuaalinen päättely mahdollistaa esineen tunnistamisen, vaikka se olisi vain osittain näkyvässä. Kuviotaustaerottelu tarkoittaa visuaalisten yksityiskohtien huomauttamista ympäristössä (Schneck 2010: 359.) Edellä mainittujen avulla nuori esimerkiksi löytää arviointitilasta tarvitsemansa työvälineet.

Avaruudellinen hahmottaminen sisältää käsityksen asennosta tilassa, avaruudellisista suhteista, syvyysnäön ja topografisen orientaation. Asennon hahmottaminen tilassa tarkoittaa muiden tilassa olevien esineiden ja asioiden sijainnin suhteessa itseen. Spatiaalisten suhteiden hahmottaminen tarkoittaa käsitteiden kuten alla, päällä, sivulla hahmottamisen ja se mahdollistaa liikkeiden koordinoitua. Myös syvyysnäkö vaikuttaa liikkeiden koordinoituihin. (Schneck 2010: 359–361.) Nuoren onkin kyettävä hahmottamaan ympäristönsä voidakseen toimia siinä siten, ettei esimerkiksi törmää muihin tai kaada esineitä. Hänen on myös hahmotettava esimerkiksi se, miten asettaa suojapaperi painettavan kankaan sisälle. Topografista orientaatiota tarvitaan suunniteltaessa reittejä siirryttäessä paikasta toiseen (Schneck 2010: 361). Arviointitilanne tapahtuu yhdessä huoneessa, joka on kokonaisuudessaan nähtävissä päätä kääntämällä. Tämän vuoksi toiminta ei vaadi suuresti topografista orientaatiota.

Koska toiminta tapahtuu ryhmässä, toimiva kuuloaisti edesauttaa vuorovaikutustilanteiden sujuvuutta. Kuitenkin kaikki työvaiheet ovat myös itsenäisesti toteutettavia, joten nuori voi työskennellä, vaikka kuulisi vajavaisesti tai ei ollenkaan.

5.2 Biomekaaniset tekijät

Biomekaaniset tekijät tarkoittavat liikkeen biomekaanisia ominaisuuksia, jotka tässä yhteydessä ovat refleksit, liikelaajuus, lihasjänteys, voima, kestävyys, asentokontrolli, asento-oikaisu ja pehmytkudoksen eheys (Crepeau 1998: 139–142). Biomekaanisten tekijöiden osa-alueiden voidaan ajatella sijoittuvan valmiustasolle (kuvio 3).

Biomekaanisiin tekijöihin liittyen arviointikerran aikana ei tarvitse käyttää täysiä liikelaajuuksia. Voi olla mahdollista, että esimerkiksi kuroteltaessa työvälineitä on hetkellisesti toimittava liikera-tojen ääripäissä, mutta tämä ei kuitenkaan ole pakollista. Arviointikerran aikana nuoren on kyettävä ylläpitämään asentonsa ja suorittamaan niin karkea- kuin hienomotorisia liikkeitä sulavasti ja kontrolloidusti. Lihasten jänteveyden on mahdollistettava tämä eli oltava riittävä, muttei kuitenkaan liian jäykkä. Arviointikerran aikana kaikki tehtävän vaiheet ovat fyysisesti kevyitä, joten se ei vaadi keholta suuresti kestävyyttä tai voimaa. Nuoren on kyettävä esimerkiksi kannattelemaan ja siirtämään omaa kehoaan ja käyttämään eri työvälineitä kuten silitysrautaa. Asentokontrollia tarvitaan tilassa liikkumiseen ja hyvän työskentelyasennon ylläpitämiseen, joka mahdollistaa myös tarkan hienomotorisen toiminnan.

Pehmytkudoksiin ei kohdistu kuormitusta arviointikerran aikana, mikäli toiminta suoritetaan oikein ja turvallisesti. Kuitenkin sabluunan tekoon ja silitysvaiheeseen liittyvät riskit saada leikkaushaava tai palovamma. Näiden lisäksi käytössä olevat kangasvärit voivat limakalvoille tai rikkonaisen ihon kanssa kosketuksiin joutuessaan aiheuttaa ärsytystä.

5.3 Motoriset tekijät

Motoriset tekijät käsittävät liikkeen laadun sisältäen karkeamotorisen koordinaation, keskilinjan ylityksen, lateraalisuuden, bilateraalisen integraation eli kehonpuolten yhteistyön, motorisen kontrollin, praksian, hienomotorisen koordinaation ja näppäryyden sekä suun motorisen kontrollin (Crepeau 1998: 139–142). Motoristen tekijöiden osa-alueiden voidaan ajatella sijoittuvan sekä valmius- että taitotasolle (kuvio 3).

Mikään arviointikerran aikana suoritettava työvaihe ei vaadi erityisen tarkkaa karkeamotorista koordinaatiota, mutta nuoren on kyettävä liikkumaan tilassa muut henkilöt huomioon ottaen.

Nuoren on kyettävä sekä istumaan että nousemaan, minkä lisäksi eri työvaiheet vaativat tavaroitten siirtelyä ja nostelua.

Keskilinjän ylitystä, eli raajojen ja silmien liikuttamista kehon keskilinjän yli, tarvitaan kaikissa työvaiheissa, joissa on käytettävä kehon molempia puolia tai huomioitava ympäristö kokonaisuudessaan. Esimerkiksi lukiessa silmät liikkuvat kehon keskilinjän yli ja silittäessä kehon keskilinja on ylitettävä rautaa liikuttaessa painokuvalla.

Ryhmäkerralla sabluunan teon ja kankaanpainannan aikana lateraalisuus eli dominantin kehonpuolen käyttäminen edesauttaa tarkkaa hienomotorista työskentelyä. Myös silittäminen sujuu helpommin, mikäli välinettä käytetään dominantilla kädellä.

Arviointikerran aikana vain aloitus ja ohjeiden kuuntelu ei varsinaisesti vaadi kaksikäätistä työskentelyä, joten arviointikerta kokonaisuudessaan vaatii suuresti kehonpuolten yhteistyötä. Esimerkiksi sabluunaa leikatessa käsien täytyy toimia yhteistyössä.

Toiminnan aikana on osattava käyttää monipuolisesti erilaisia toiminnallisia otteita, jotta tehtävä saadaan suoritetuksi. Esimerkiksi on kyettävä käsittelemään erilaisia työvälineitä kuten kynää, saksia, tuputtimia ja silitysrautaa toiminnan kannalta asianmukaisella tavalla. Tähän liittyen toiminta vaatii omien liikkeiden suunnittelua ympäristötekijät huomioon ottaen, eli toiminta vaatii praksiaa. Arviointikerran aikana nuoren on kyettävä suoriutumaan useista hienomotorisista tehtävistä, kuten piirtämisestä ja väripullojen korkkien avaamisesta. Kerta on kokonaisuudessaan hienomotorisesti haastava.

Suun motoriikkaa ei varsinaisesti tarvita ohjeiden kuuntelussa, sabluunan teossa, varsinaisessa kankaanpainannassa, silyksessä tai loppusiivouksessa. Kuitenkin, koska toiminta on ryhmämuotoista, on suotavaa, että nuori kykenee puhumaan selkeästi.

5.4 Kognitiiviset tekijät

Kognitiiviset osatekijät liittyvät niihin älyllisiin prosesseihin, joiden kautta yksilö voi osallistua tehtävään, tehdä päätelmiä ja ratkoa ongelmia. Sen osia ovat vireystilan taso, orientaatio, tunnistaminen, tarkkaavaisuuden säilyttäminen, toiminnan aloittaminen ja lopettaminen, muisti, vaiheistaminen, kategorisointi, käsitteiden muodostaminen, spatiaalinen hahmottaminen, ongelmanratkaisu, oppiminen ja yleistäminen. (Crepeau 1998: 142–143.) Kognitiivisten tekijöiden osa-alueiden voidaan ajatella sijoittuvan sekä valmius- että taitotasolle (kuvio 3).

Arviointitilanteeseen osallistuminen ja tehtävästä suoriutuminen vaatii kokonaisuudessaan hyvää vireystilan tasoa, joka mahdollistaa tehtäviin keskittymisen. Nuoren on kyettävä orientoitu-

maan tilanteeseen siten, että hän toimii asianmukaisesti ja sujuvasti. Hänen on ymmärrettävä, mitä, miksi ja miten on tilanteessa toimittava suoriutuakseen arviointikerran kerran jokaisesta työvaiheesta. Nuorten on tunnistettava tehtävän kannalta olennaiset esineet ja materiaalit (esimerkiksi kynä, paperi, sakset, veitsi, työalusta, tuoli, työtaso), jotta hän voi käyttää niitä tehtävän kannalta tarkoituksenmukaisesti.

Kaikkien arviointikerran tehtävien suorittaminen vaatii tehtävään keskittymistä. Arviointikerta sekä sen yksittäiset työvaiheet ovat monivaiheisia, mikä voi olla haasteellista tarkkaavaisuuden ylläpitoa ajatellen. Toimintaympäristön muut henkilöt saattavat häiritä tarkkaavaisuuden suuntaamista tehtävään, joten nuoren on kyettävä säilyttämään tai uudelleen ohjaamaan huomionsa tehtävään.

Ohjeiden kuuntelu, lukeminen ja ymmärtäminen ovat olennaisia koko arviointikerrasta suoriutumisen kannalta, minkä vuoksi etenkin tässä vaiheessa tarkkaavaisuuden ylläpito korostuu. Sabluunan teko ja itse kankaanpainanta ovat aktiivista tekemistä, mikä voi helpottaa tarkkaavaisuuden ylläpitoa näissä työvaiheissa. Sabluunan teon ja silittämisen aikana nuori voi satuttaa itsensä, joten nuoren on oltava riittävän valpas näissä tehtävissä välttääkseen niihin sisältyvän riskin.

Nuoren on tarkoitus suoriutua arviointikerrasta mahdollisimman itsenäisesti. Hänen on kyettävä aloittamaan toiminta ja siirryttävä työvaiheesta seuraavaan siten, että kaikki työvaiheet tulevat tehdyiksi. Ohjeet annetaan nuorille, joten niihin tutustuminen ei vaadi suurta oma-aloitteisuutta. Kuitenkin nuoren on ymmärrettävä tutustua ohjeisiin ne saatuaan ja siirryttävä sitten sabluunan tekoon. Muiden ryhmäläisten toiminta voi joko estää tai edistää toiminnan aloitusta tai sillä ei ole nuoreen juuri vaikutusta. Tehtävien monivaiheisuus voi asettaa haasteita toiminnan aloittamiseen, koska nuori voi hämmentyä siitä, mitä hänen tulisi seuraavaksi tehdä. Toisaalta kirjalliset ohjeet strukturoivat arviointikertaa ja siten mahdollisesti helpottavat toiminnan aloittamista.

Etenkin sabluunan teon, varsinaisen kankaanpainannan ja loppusiivouksen osalta tehtävien avoimuus voi asettaa haasteita toiminnan lopettamiselle. Luovien toimintavaiheiden osalta nuori voi itse määritellä, koska tuotos on valmis. Vaikka esimerkiksi voidaan määritellä, että sabluunassa on oltava reikä tai reikiä, joiden läpi väriä voi painaa, päättää nuori kuitenkin itse koska hänen sabluunansa on valmis. Myös se koska kankaaseen painettu kuva on valmis sekä käsitys siisteydestä on pitkälti nuoren itsensä määriteltävissä. Muut ryhmäläiset saattavat vaikuttaa toiminnan lopettamiseen. Heidän siirtyessään seuraavaan työvaiheeseen voi myös yksilölle tulla paine tehdä samoin. Toisaalta hän voi pitkittää työtään vain ollakseen toisten kanssa samassa tahdissa.

Arviointikerran aikana joidenkin työvaiheiden lopettaminen voi olla toisia helpompaa. Alkuohjeistus annetaan ulkopuolelta, mikä osaltaan rajaa toimintaa ja auttaa sen lopettamisessa. Silittämisessä annetut aikarajat voivat helpottaa toiminnan lopettamista. Loppusiivouksen aikana voi

arviointikerran päättyminen päättää myös toiminnan, eikä nuoren tarvitse tehdä lopetuspäätöstä itse.

Arviointikerta on muistia kuormittava: sen lukuisissa vaiheissa on pidettävä mielessä mitä, miksi ja miten ollaan tekemässä sekä annetut aikarajat. On hahmotettava arviointikerran kokonaisuus, muistettava seuraava työvaihe ja toimittava myös sitä ennakoiden. Kuitenkin kirjalliseen ohjeeseen on mahdollista palata, mikä vähentää muistin kuormitusta. Tämän lisäksi muilta ryhmäläisiltä voi ottaa mallia.

Arviointikerran alussa on ohjeiden perusteella luotava käsitys siitä, miten ja missä järjestyksessä eri työvaiheet tullaan toteuttamaan. On ymmärrettävä eri työvaiheiden suhteet toisiinsa ja työskenneltävä loogisessa järjestyksessä. Tehokas työskentely vaatii oman työn organisointia. Esimerkiksi kangas kannattaa suojata ennen värjäämisen aloittamista ja loppusiivous kannattaa ajoittaa ennen silittämistä, koska painokuva vaatii aikaa kuivumiseen. Tämän hahmottamisessa auttavat annetut suulliset ja kirjalliset ohjeet, minkä lisäksi muilta ryhmäläisiltä voi katsoa mallia. On huomioitava myös muiden ryhmäläisten työvaiheet, jotta tilassa toimiminen ja välineiden vuorottelu olisi sujuvaa ja tehokasta.

Kategorisoinnin osalta nuoren on ymmärrettävä erot eri työvälineiden välillä voidakseen valita suunnitelmansa kannalta parhaimman välineen. Esimerkiksi tuputtimella ja pensselillä värjäysjälki on erilainen.

Yleisten ohjeiden perusteella on luotava oma käsitys painettavasta kuvasta ja ymmärrys siitä, miten tulokseen päästään eli mitä tehtävä vaatii. On ymmärrettävä ohjeen sisältö ja pystyttävä muodostamaan idea omasta tulevasta työstä ja toiminnasta. Arviointikerta vaatii kokonaisuudessaan hyvää ajanhallintakykyä, koska sekä koko tehtävä että sen yksittäiset työvaiheet on monivaiheisia. Nuoren on kyettävä suunnittelemaan ja toteuttamaan työskentelynsä siten, että hän ehtii suoriutua kaikista työvaiheista 1,5 tunnin määräajassa. Muu ryhmä voi helpottaa ajanhallintaa, jos nuori ottaa mallia muiden työvaiheista. Toisaalta mikäli muilla ryhmäläisillä on vaikeuksia ajoittaa toimintaansa, voi tämä vaikuttaa myös yksilöön.

Visualisoinnin osalta nuoren on kyettävä luomaan tulevasta tuotoksesta visuaalinen mielikuva, jonka mukaan hän voi tulevaa toimintaansa suunnitella. Esimerkiksi sabluunaa piirrettäessä on hahmotettava, mihin suuntaan on vedettävä viiva ja kynää liikutettava, jotta mielessä oleva kuva saadaan siirretyksi paperille. Kuvion suuruuden perusteella on kyettävä arvioimaan, kuinka paljon väriä on annosteltava siten että sitä olisi tarvittava määrä.

Arviointikerran aikana nuoren on tehtävä useita päätöksiä toimintaansa liittyen, minkä lisäksi kerran monivaiheisuus voi aiheuttaa useita ongelmatilanteita. Toiminnasta pitäisi mahdollisimman pitkälle suoriutua itsenäisesti, minkä vuoksi tehtävät voivat vaatia suurta ongelmanratkai-

sutaitoa. Ryhmä mahdollistaa ongelmatilanteissa neuvon kysymisen ja muilta mallin ottamisen. Toisaalta ryhmä itsessään voi muodostaa ongelmatilanteita, esimerkiksi jos nuoren sosiaaliset taidot eivät ole riittäviä tilanteessa tarvittavaan vuorovaikutukseen. Eri työvaiheet voivat olla eri yksilöille eri tavoin haasteellisia riippuen nuoren tavoista ja tottumuksista. Esimerkiksi siivoaminen ja silittäminen voivat olla nuorelle hänen arjessaan tyypillisiä toimintoja ja tämä toiminnan tuttuus voi vähentää ongelmatilanteita. Nuorelta vaaditaan ongelmanratkaisutaitoa.

Toimintaterapia-arviointitilanne ei ole tyypillinen nuoren arjessa. Nuoren onkin kyettävä soveltamaan muissa tilanteissa omaksumiaan taitoja vieraassa toimintaympäristössä. Mikäli arviointikerran aikana jokin työvaihe on nuorelle entuudestaan tuntematon, on hänen opeteltava se ohjeiden avulla ja toimintaa kokeilemalla. Esimerkiksi kirurginveitsellä sabluunan tarkka leikkaaminen voi olla nuorelle vieras tehtävä. Voidaan olettaa joidenkin työvaiheiden todennäköisesti olevan nuorille tuttuja tai sisältävän elementtejä, jotka ovat verrattavissa nuoren päivittäisiin toimintoihin. Esimerkiksi nuoren on koulussa kyettävä kuuntelemaan ohjeita ja toimimaan niiden mukaisesti. Työvaiheet, kuten siivoaminen, vaatinevatkin vanhan soveltamista enemmän kuin uuden oppimista.

5.5 Psykologiset tekijät

Psykologiset tekijöiden kohdalla kiinnitetään huomiota yksilön mielen toimintoihin, motivaatioon ja käyttäytymiseen ja se sisältää yksilön arvot, mielenkiinnon kohteet ja minäkäsityksen (Crepeau 1998: 143–144). Psykologisten tekijöiden osa-alueiden sijoittaminen valmius- tai taitotasolle (kuvio 3) koettiin haastavana. Suomen kuntaliiton (2003) mukaan voidaan arvioida sekä psykologisia valmiuksia että taitoja (Suomen kuntaliitto 2003: 35–36). Kuitenkaan julkaisussa ei avata psykologisten valmiuksien sisältöä, joten tässä opinnäytteessä ei voida ottaa kantaa siihen, mihin Crepeaun (1998) psykologiset tekijät sijoittuvat.

Yksilön ja hänen ympäristössään vallitsevat arvot vaikuttavat koko arviointikokonaisuuteen osallistumiseen. Esimerkiksi se, arvostaako nuori luovaa työskentelyä tai itse toimintakyvyn arviointia, vaikuttaa toimintaan sitoutumiseen. Toisaalta muiden ryhmäläisten asenteet toimintaan voivat tukea tai estää myös yksittäisen nuoren toimintaan osallistumista, esimerkiksi muiden innostus voi motivoida myös nuorta. Nuorten arvot ovat yksilöllisiä, mutta ne eivät voi olla arviointikokonaisuuteen nähden ristiriitaisia siten, että nuori ei suoriudu tehtävistä. Nuoren kiinnostus arviointikertaan liittyviin tehtäviin voi parantaa suoritusta, mutta vastahakoinenkin työskentely tuottaa tulosta.

Nuoren toiminnallinen identiteetti, eli se millaisena hän kokee itsensä toimijana, vaikuttaa tehtävästä suoriutumiseen. Mikäli nuori kokee tehtävän sopivan haasteelliseksi omiin voimavaroihinsa nähden, voi tämä lisätä tehtävään motivoitumista. Esimerkiksi nuoren huono itsetunto, us-

komukset itsestä ja hänen omalle toiminnalleen asettamat onnistumisodotukset vaikuttavat siihen, kuinka paljon voimavaroja hän toimintaan laittaa. Ryhmämuotoisuus mahdollistaa sen, että nuori voi verrata omaa toimintaansa ja työn tulosta muiden vastaaviin. Tämä voi joko helpottaa tai tehdä työskentelystä vaativampaa sen mukaan, millainen minäkäsitys nuorella on. Kankaanpainanta on avoin tehtävä, jossa nuoren on helppo itse määrittellä, kuinka haasteellisella tasolla sen haluaa toteuttaa.

Kankaanpainantaa helpottava tekijä voi olla tehtävän avoimuus eli tekemisen tapaa ja kankaanpainannan tuotosta ei ole etukäteen määritelty. Nuori voi itse päättää millä vaatimustasolla hän arviointikerran aikana toimii eli toisin sanoen kuinka paljon itseltään, toiminnaltaan ja tuotokseltaan vaatii.

Luovien toimintojen, kuten kankaanpainannan, voidaan yleisesti ajatella olevan mukavia ja elvyttäviä, minkä lisäksi arviointikerran aikana valmistetaan konkreettinen tuotos. Tämä voi motiivoida yksittäisiä nuoria. Toisaalta on huomioitava se, vaikuttavatko mahdolliset sukupuoliroolit toimintaan osallistumiseen ja siitä suoriutumiseen. Kuuluuko kankaanpainanta, siivoaminen ja silittäminen kaikille? Näihin vaikuttavat myös yksittäisten nuorten tottumukset, esimerkiksi onko silittäminen hänelle tyypillinen toiminta.

Tilanteen arvioiva luonne voi yhtäältä olla nuorta motivoiva, mutta toisaalta liian stressaava ja siten tehtävästä suoriutumista haittaava. Lisäksi ryhmä voi toimia sekä toimintaan osallistumista tukevana että estävänä riippuen muiden ryhmäläisten suhtautumisesta tilanteeseen.

5.6 Sosiaaliset tekijät

Sosiaalisten tekijöillä viitataan taitoihin, joita tarvitaan erilaisissa ryhmissä toimimiseen. Tässä huomioidaan yksilön roolien toteuttaminen, käyttäytyminen, vuorovaikutustaidot ja itseilmaisus. (Crepeau 1998: 143–144.) Sosiaalisten tekijöiden osa-alueiden nähdään sijoittuvan taitotasolle (kuvio 3).

Ryhmässä yksilö voi omaksua erilaisia rooleja, jotka vaikuttavat tehtävän suoritukseen. Roolien muodostumiseen vaikuttavat muut arviointitilanteeseen osallistujat, itse toiminta sekä se, että kyseessä on ensimmäinen ryhmäkerta. Arviointitilanne on aikuisen määrittelemä ja yksilöt ovat siinä nuorten, arvioitavien ja ryhmäläisten roolissa. Myös sukupuoliroolit voivat vaikuttaa toimintaan. Arviointikerran tehtävät ovat rinnakkain toteutettavia, mikä voi vaikuttaa myös ryhmäläisten väliseen vuorovaikutukseen ja ryhmäroolien muodostumiseen. Se, millainen kokemus itsellä on ryhmässä toimimisesta ja siinä tyypillisesti omaksuttavista rooleista, vaikuttaa yksilön suoriutumiseen.

Koska arviointi on ryhmämuotoinen, on nuorten kyettävä ympäristöön nähden asianmukainen vuorovaikutukseen, joka sisältää ilmeiden, katseen ja eleiden asianmukaisen käytön sekä henkilökohtaisen tilan kunnioittamisen, käytöstopojen noudattamisen, aktiivinen kuuntelun ja itseilmaisun. Arviointikerran tehtävät voi suorittaa täysin itsenäisesti, vaikka tilassa on muita ihmisiä. Kuitenkin on mahdollista, että on otettava kontaktia muihin, koska käytettävät välineet ja materiaalit ovat yhteiset. Etenkin varsinaisen kankaanpainannon aikana vuorottelu ja muiden huomiointi korostuu. Siivotessa muiden ryhmäläisten kanssa voi esimerkiksi joutua neuvottelemaan työnjaosta. On vastattava asianmukaisesti muiden ryhmäläisten ottaessa kontaktia. Arviointikerran aikana on kyettävä ilmaisemaan omia tarpeita, esimerkiksi neuvottelemaan työvälineiden jaosta ja tarvittaessa pyytämään neuvoa muilta ryhmäläisiltä.

5.7 Itsen hallinta (self-management)

Itsen hallinta (self-management) sisältää ne tekijät, joiden avulla yksilö voi toimia tavoitteiden suuntaisesti stressitekijöistä huolimatta eli kyvyn toimia paineen alaisena. Se sisältää yksilön hallinta- eli coping-keinot, toimintakokonaisuuksiin liittyvän ajanhallinnan ja itsehillinnän. (Crepeau 1998: 143–144.) Itsen hallinnan osa-alueiden nähdään sijoittuvan taitotasolle (kuvio 3).

Kankaanpainanta suoritetaan arviointikokonaisuuden ensimmäisellä ryhmäkerralla. Myös tästä syystä arviointitilanne voi olla nuorelle uusi ja stressaava kokemus, josta hänellä ei välttämättä ole valmiita toimintamalleja. Hänen on tästä huolimatta kyettävä toimimaan tilanteessa ja sen eri vaiheissa asianmukaisesti suullisen ja kirjallisen ohjeen mukaan. Toimintamallien puuttuminen aiheuttaa sen, että tilanteessa on mahdollisesti mietittävä tavallista enemmän omaa käyttäytymistä. Tämä voi tehdä tilanteesta hämmentävän, ahdistavan tai jopa pelottavan. Tilanteessa on kuitenkin kyettävä hallitsemaan omia impulsseja siten, että asianmukainen käyttäytyminen mahdollistuu. Koko arviointikerran aikana on kyettävä toimimaan muita häiritsemättä. Tilanne voi olla psyykkisesti haastava myös, koska nuoren on oltava tilanteessa luova. Hänen on kuitenkin kyettävä sietämään mahdollista epävarmuutta ja työskentelemään siitä huolimatta. Ryhmä ja sen jäsenet ovat vieraita, mikä osaltaan voi lisätä tilanteen stressaavuutta. Toisaalta kaikki ryhmäläiset ovat samassa tilanteessa ja arvioinnin kohteena, joten he voivat mahdollisesti tukeutua toisiinsa. Arviointikerran aikana nuoren on kyettävä käyttämään hallintakeinojaan hillitsemään itseään siten, että osallistuminen mahdollistuu. Toimintakokonaisuuksiin liittyvää ajanhallintaa ei kankaanpainanta-arviointikerran aikana voida havainnoida.

6 Haastattelun analyysi ja tulokset

Ryhmämuotoisella teemahaastattelulla etsittiin vastauksia kysymyksiin, mitä kankaanpainannan avulla halutaan selvittää HYKS Nuorisopsykiatriassa toimintaterapeuttien toteuttamalla ryhmämuotoisella arviointijaksolla ja millaisena HYKS Nuorisopsykiatrian toimintaterapeutit kokevat kankaanpainannan osana ryhmämuotoista arviointijaksoa. Koska haastattelulla haluttiin selvittää toimintaterapeuttien kokemuksia, ei aineiston analyysissä haluttu rajata näiden esille nousemista käsittelemällä aineistoa tietyn teoriatermistön mukaisesti. Tämän vuoksi päädyttiin aineistolähtöiseen sisällön analyysiin.

Aineistolähtöisen sisällön analyysin kolmivaiheinen prosessi alkaa tyypillisesti pelkistämällä, jossa aineistosta karsitaan tutkimuskysymysten kannalta epäolennainen materiaali (Tuomi - Sarajärvi: 2009: 108–109). Auki kirjoitettu haastattelu koodattiin merkitsemällä tekstiin eri värein kohdat, jotka käsittelevät samaa asiaa. Koodaamalla pyritään selkeyttämään aineiston sisältöä ja luomaan siitä monipuolinen käsitys (Saaranen-Kauppinen – Puusniekka 2006). Ensin tekstistä etsittiin haastatteluun määriteltyjä teemoja eli arviointia, kankaanpainantaa, ryhmämuotoisuutta käsitteleviä kommentteja. Kuitenkin tekstiä koodatessa esiin nousivat kommentit arviointikokonaisuuden sisällöstä, resursseista, toimintaterapeutin havainnoinnin kohteista, toimintaterapeutin kokemuksista ja yleisemmin sekä arviointikerran että arviointikokonaisuuden jatkoon hyödynnettävyydestä. Koodauksen avulla aineisto pelkistettiin.

Pelkistämisen jälkeen aineisto ryhmitellään luokiksi, joiden alle samaa asiaa tarkoittavat ilmaisut kerätään (Tuomi – Sarajärvi: 2009 108–109). Koodauksen myötä tekstistä nousivat esiin teemat luotettavuus, resurssit, turvallisuus, asiakkaan näkökulma, arviointitiedon käytettävyys ja jatkoon hyödynnettävyys, MOHOST-arviointimenetelmän käytettävyys, kankaanpainannan käytettävyys, havainnoinnin kohteet ja ryhmämuotoisuus. Näistä teemoista muodostuivat luokat luotettavuus, resurssit, asiakkaan näkökulma, arviointitiedon käytettävyys ja jatkoon hyödynnettävyys, ryhmämuotoisuus, MOHOST-arviointimenetelmän käytettävyys ja kankaanpainannan käytettävyys. Näistä ryhmämuotoisuuden osalta esiin nousseet asiat eivät olleet tutkimuskysymysten ja soveltuvuus-kriteereiden kannalta olennaisia. Luettavuuden kannalta päädyttiin luotettavuuteen, resursseihin ja asiakkaan näkökulmaan liittyvät tulokset esittämään samassa alaluvussa. Näistä erillisenä esitellään käytettävyyteen liittyviä seikkoja ja havainnoinnin kohteet omana kokonaisuutenaan.

6.1 Luotettavuus, resurssit ja asiakkaan näkökulma

Haastattelussa toimintaterapeutit keskustelivat arviointikokonaisuuden luotettavuudesta, siihen käytettävistä resursseista ja nuoren näkökulmasta. Luotettavuutta lisäävinä tekijöinä koettiin arviointijakson kesto, toimintaterapeuttien välinen työnjako ja asiakasryhmän huomioiminen.

Lisäksi tiedonkeruu useista eri lähteistä ja se, että havainnoinnin koetaan täydentävän kokonaiskuvaa nuoren toimintakyvystä, nähdään luotettavuutta lisäävänä. Myös yhtenäiset käytännöt vähentävät toimintaterapeuteista johtuvaa vaihtelua ja siten vaikuttavat arvioinnin luotettavuuteen.

Arviointijakso koettiin riittävän pitkäksi tarpeellisen tiedon keräämiseen ja toisaalta sopivan lyhyeksi niin, että tiiviimpi ryhmäytyminen ei vaikuta nuorten suoritukseen. Toimintaterapeutit toteuttavat arviointijakson työparina, minkä koettiin lisäävän arvioinnin luotettavuutta. Työnjako on toteutettu siten, että havainnoijan ja ohjaajan roolit vuorottelevat. Tämän koetaan helpottavan huomion kiinnittämistä havainnoitaviin asioihin, jolloin saadaan paremmin tietoa nuoren toimintakyvystä. Lisäksi on sovittu keitä nuoria työpari ensisijaisesti havainnoi. Työnjaon voidaan ajatella lisäävän luotettavuutta siten, että jokainen nuori tulee tasapuolisesti havainnoiduksi. Useamman havainnoijan koetaan tuottavan laajemman näkökulman nuoren toimintakyvystä.

Havainnoinnin koetaan tuottavan tietoa, jota ei välttämättä olisi saatavilla esimerkiksi haastattelun tai kyselyiden avulla. Havainnoinnin koetaan antavan realistista tietoa nuoren sen hetkisestä toimintakyvystä. HYKS Nuorisopsykiatrian toimintaterapeutit pohjaavat arviointikokonaisuuteen liittyvät käytännöt Kanta-Hämeen keskussairaalan nuorisopsykiatrian toimintaterapiassa kehitettyyn ryhmämuotoiseen arviointimenetelmään, jolla he perustelevat arviointikokonaisuuteen liittyviä valintoja haastattelussa. Kanta-Hämeen mallissa on ollut käytössä MOHOST-arviointimenetelmä, jonka haastatellut toimintaterapeutit kokevat strukturoivan arviointikäytäntöjä. Yhtenäisten käytäntöjen voidaan ajatella lisäävän arvioinnin luotettavuutta.

Luotettavuutta heikentävinä tekijöinä nousivat haastattelussa esiin toimintaterapeutista johtuva vaihtelu arvioinnissa ja se, että arviointikokonaisuus on vielä muokkautumassa HYKS Nuorisopsykiatrian toimintaterapeuttien käyttöön. Haastattelusta käy ilmi, että toimintaterapeutit käyttävät MOHOST-arviointimenetelmää eri tavoin ja heillä on henkilökohtaiset tottumukset esimerkiksi havaintojen kirjaamisessa. Vaikka toimintaterapeutit pyrkivät havainnoimaan mahdollisimman objektiivisesti nuoren toimintakykyä, kuvaavat he haastattelussa sitä, kuinka jokainen heistä kiinnittää huomiota tilanteessa eri asioihin. Toimintaterapeutit kuvaavat arviointikokonaisuuden olevan ”vielä lapsen kengissä” eli sen käyttöön vakinaistaminen vaatii vielä työstämistä ja mahdollista jatkokehittämistä.

Haastattelussa keskusteltiin resursseista arvioinnin soveltuvuuteen liittyen. Toimintaterapeuttien mukaan jokaiselta poliklinikalta löytyy välineet ja tilat kankaanpainannan toteuttamiseen, minkä lisäksi työparina työskentely ja selkeä työnjako koetaan mielekkäinä henkilöresurssien käyttönä. Koska kaikilla toimipisteillä on olemassa välineet kankaanpainantaa ja niitä käytetään myös kuntouttavassa työssä, ei arviointikertaa varten tarvitse tehdä erillisiä hankintoja. Verrattaessa ryhmä- ja yksilömuotoista arviointia toimintaterapeuttien mukaan ajallista säästöä ryhmämuotoi-

suus ei tuo. Kuitenkin toimintaterapeutit kokevat ryhmämuotoisuuden tuovan lisäarvoa nuoren toimintakyvyn arviointiin, minkä vuoksi runsas ajankäyttö nähdään perusteltuna.

Haastattelusta käy ilmi, että arviointikokonaisuutta on mietitty myös nuoren näkökulmasta. Toimintaterapeutit ovat kiinnittäneet huomiota siihen, miten arviointijakson pituus ja sisältö vaikuttavat nuoreen ja hänen lähipiiriinsä. Toimintaterapeutit uskovat tiiviin arviointijakson olevan nuorelle motivoivampi verrattuna pidemmällä aikavälillä toteutettaviin kokonaisuuksiin. Nuoren on helpompi sitoutua tiiviiseen jaksoon, joka tuottaa nopeasti tietoa myös hänelle itselleen. Toisaalta tiivis jakso edellyttää nuoren arjen uudelleen järjestelyä, esimerkiksi sopimista koulun kanssa mahdollisista poissaoloista. Koska ryhmäkertoja on vain neljä, eikä niitä voida esimerkiksi ryhmäläisen sairastumisen vuoksi järjestää uudestaan on mahdollista, että arviointi jää poissaolleen ryhmäläisen kohdalla vajavaiseksi. Vaikka arviointikokonaisuus on pitkälle etukäteen määriteltä, huomioidaan yksilön tarpeet. Esimerkiksi nuoren lähete määrittelee, mihin arviointijakson aikana nuoren toimintakyvyssä erityisesti kiinnitetään huomiota.

Toimintaterapeutit pohtivat sitä, onko ryhmäkertojen pituus tai se, että arviointi tapahtuu mahdollisesti fyysisesti kaukana nuoren lähiympäristöstä yksilöille haastavaa. Arviointijakson koetaan olevan hyvä työväline myös nuorten vahvuuksien osoittamiseen ja vanhempien näkökulman tarkempaan kuulemiseen. Toimintaterapeutit korostavat nuoren sosiaalisen ympäristön, etenkin vanhempien ja opettajan roolia arviointikokonaisuuden onnistumiseen vaikuttavina tekijöinä. Esimerkiksi on tärkeää saada opettajalta tietoa nuoren suoriutumisesta kouluryhmässä, minkä lisäksi opettajan kanssa tehtävä yhteistyö voi helpottaa nuoren osallistumista arviointikerroille.

Haastattelusta käy ilmi, että toimintaterapeutit ovat miettineet kankaanpainannan soveltuvuutta nuorten kanssa käytettäväksi toiminnaksi. He tuovat ilmi kankaanpainannassa olevan elementtejä, jotka voidaan liittää nuorisokulttuuriin, vaikka kankaanpainanta itsessään ei olisi nuorten arjessa tyypillinen toiminta. Toimintaterapeutit mainitsevat niin sanotun tuunaamisen olevan nuorten keskuudessa suosittua. Tämän lisäksi kankaanpainanta sivuaa muotia ja pukeutumista, mikä voi lisätä kankaanpainannan vetovoimaisuutta. Kankaanpainannan konkreettisuuden koetaan lisäävän toiminnan vetovoimaisuutta; kotiin vietävä tuotos voi motivoida nuorta. Se koetaan nuorille turvallisena toimintana, koska nuori voi itse säädellä kuinka syvälliselle ja henkilökohtaiselle tasolle hän työskentelyssään menee. Nuori voi itse määritellä, mitä kankaalle painaa sekä sen kuinka paljon ottaa muihin ryhmäläisiin kontaktia toiminnan aikana. Hän voi itse päättää kuinka paljon hän jakaa henkilökohtaisia kokemuksiaan, eikä ole arviointikerran aikana suoran kritiikin kohteena tuotoksensa kanssa.

Toimintaterapeutit kokevat sen, että kankaanpainanta ei ole nuorille tuttu toiminta, tuovan menetelmän käyttöön lisäarvoa. Vaikka arviointitilannetta ei pidetä nuorelle luonnollisena tilanteena, koetaan sen siitä huolimatta tuottavan asianmukaista tietoa nuoren toimintakyvystä. Toimin-

taterapeutit pyrkivät sitouttamaan ja osallistamaan nuorta arviointikokonaisuuteen kertomalla arvioinnin sisällöstä, tarkoituksesta ja tavoitteista. Toimintaterapeutit kokevat, että jo toteutuneissa ryhmissä suurin osa nuorista on sitoutunut hyvin toimintaan, koska he ovat olleet alusta asti tietoisia ryhmän arvioivasta luonteesta sekä sen tavoitteista. Toimintaterapeuttien mukaan toteutuneilla arviointikerroilla esimerkiksi sukupuoli tai nuoren henkilökohtaisilla mieltymyksillä ei ole ollut vaikutusta toiminnasta suoriutumiseen.

6.2 Käytettävyys

Käytettävyyteen liittyen tarkastellaan kokoarviointikokonaisuudesta saatavan tietoa, MOHOST-arviointimenetelmää ja kankaanpainantaa. Nämä tulokset koettiin olennaisina soveltuvuus-kriteerien tarkastelun kannalta.

Sen lisäksi, että arviointikokonaisuuden koetaan tuottavan laajasti tietoa nuoresta, nähdään sillä myös niin sanottu hoidollinen arvo. Palautekeskusteluissa voidaan keskustella nuoren kanssa hänen suoriutumisestaan, minkä avulla hän voi saada realistisemmän kuvan toimintakyvystään sekä löytää voimavarojaan. Myös nuoren lähipiiri saa tietoa tämän toimintakyvystä palautekeskustelujen kautta. Parhaimmillaan arviointikokonaisuuden koetaan toimivan silloin, kun havainnoinnista saatavaa tietoa verrataan nuoren arkeen kuvaavaan tietoon. Kuitenkin toimintaterapeutit kokevat kaiken tiedon olevan jollain tavalla hyödynnettävissä. Esimerkiksi tieto siitä, etteivät vanhemmat halua pyytää koululta tietoa nuoren toiminnasta on jo sinällään arvokas. Toimintaterapeutit korostavat sitä, että havainnot ovat aina tilannesidonnaisia, eikä niistä tehdä varomattomia yleistyksiä. Sen sijaan ne toimivat lisätietoina nuoren sen hetkisestä tilanteesta. Havainnointi koetaan luotettavana tiedonkeruun välineenä. Sen avulla voi nuoren toimintakyvystä nousta esiin toimintaterapeuttien mukaan yllättäviäkin seikkoja, joita ei ole osattu ennakoita taustatiedon ja haastatteluiden perusteella.

Havainnoinnista koetaan saatavan laajasti tietoa, jota voidaan hyödyntää nuoren arvioinnissa ja jatkohoidon suunnittelussa. Kuitenkin tämän tiedon yhdistäminen ja olennaisen erottaminen koetaan haasteellisena. Haastattelussa toimintaterapeutit kertoivat käyttävänsä MOHOST-arviointimenetelmää havainnointia ja arviointia strukturoivana työkaluna, joka ei kuitenkaan ohjaa jokaista arviointikertaa. MOHOSTin koetaan helpottavan havainnoinnista saadun tiedon analysoimista, minkä lisäksi siitä saatavia ilmaisuja voi hyödyntää esimerkiksi lausuntoa laadittaessa. MOHOSTin koetaan antavan laajempaa näkökulmaa toimintaan osallistumiseen verrattuna esimerkiksi AMPS-arviointimenetelmään. Etenkin vuorovaikutustaitojen arvioinnissa MOHOST koetaan hyödyllisenä. Sen sijaan toimintaterapeutit kokevat motoristen taitojen osan olevan arvioinnin kannalta vähiten hyödynnettävissä oleva MOHOSTin osa. Toimintaterapeutit kokevat pisteityksen haasteellisena, minkä lisäksi heillä on erilaisia tapoja pisteityksen toteuttamisessa, esimerkiksi pisteityksen ajankohdassa on eroja.

Haastattelussa korostui se, että kankaanpainanta koetaan monipuolisena toimintana. Kankaanpainannan koetaan tarjoavan nuorille paljon valinnanvaraa, mikä helpottaa toimintaan ryhtymistä ja sen vaativuuden säätelyä. Kankaanpainannan monivaiheisuuden koetaan tarjoavan paljon tietoa, jonka koetaan olevan haasteellista saada toista toiminnan muotoa havainnoimalla. Kankaanpainannasta tehtävien havaintojen koetaan täydentävän arviointikokonaisuuden muiden toimintojen havainnoinnin tuottamaa tietoa. Kankaanpainanta koetaan toimintana, josta nuoret voivat suoriutua.

6.3 Havainnoinnin kohteet kankaanpainannassa

Haastattelusta etsittiin toimintaterapeuttien esille tuomia havainnoinnin kohteita kankaanpainannassa alleviivaamalla litteroitua aineistoa. Tämän jälkeen haastatteluaineisto pelkistettiin lyhyiksi havainnoinnin kohteita kuvaileviksi termeiksi. Pelkistyksistä etsittiin yhtäläisyyksiä ja jaoteltiin samankaltaiset havainnoinnin kohteet yhteen. Tiivistetty ja karkeasti jaoteltu haastatteluaineisto luokiteltiin teoriasuuntautuneesti Creapeaun (1998) tehtäväsuuntautuneessa toiminnan analyysissä määrittelemien sensoristen, motoristen, kognitiivisten, psykologisten, sosiaalisten sekä itsen hallintaan liittyvien osatekijöiden mukaan.

Toimintaterapeutit kertovat havainnoivansa kankaanpainannan aikana erityisesti kognitiivisia ja toiminnan ohjaukseen liittyviä taitoja. Arviointikerran suurimmaksi havainnoinnin kohteeksi haastattelun perusteella nousivat prosessitaidot. Huomiota kiinnitetään myös psykososiaalisiin ja motorisiin taitoihin. Kuitenkin motorisiin taitoihin kiinnitetään huomiota lähinnä vain, jos niissä ilmenee poikkeavuutta. Jokaisen nuoren kohdalla lähete ja muut esitiedot ohjaavat havainnointia.

Yhtenä havainnoinnin kohteena kankaanpainannan aikana toimintaterapeutit korostavat visuaalista hahmottamista. Toimintaterapeuttien mukaan motoristen taitojen havainnointi ei erityisesti korostu arvioinnissa ja usein se jääkin vähemmälle huomiolle. Toisaalta he kertovat, että toiminnasta on kuitenkin mahdollista huomata, jos nuoren karkea- tai hienomotorisissa taidoissa on puutteita.

Haastattelussa toimintaterapeutit mainitsivat suurempina kokonaisuuksina havainnoivansa kognitiivisia sekä prosessitaitoja. Etenkin prosessitaidot mainittiin haastattelun aikana useasti. Tarvemmin toimintaterapeutit mainitsivat havainnoivansa nuorten tapaa vastaanottaa ja ymmärtää suullisia sekä kirjallisia ohjeita. Lisäksi heidän mukaansa tärkeää on myös kiinnittää huomiota yleisesti nuoren tehtävätyöskentelytaitoihin. Kankaanpainannan aikana havainnoidaan muun muassa nuoren kykyä aloittaa, jaksottaa ja organisoida toimintaansa. Olennaista toimintaterapeuttien mukaan on katsoa, kuinka nuori valitsee tarvitsemiaan välineitä ja käyttää niitä selvi-

täkseen tehtävästä. Toimintaterapeutit havainnoivat nuoren kykyä ratkoa ongelmia ja tehdä päätöksiä toiminnan aikana. Huomiota kiinnitetään myös siihen, kuinka ja millaisia tavoitteita nuori toiminnalleen asettaa ja kuinka hän suhteuttaa käytössä olevaa aikaa ja omaa toimintaansa tähän tavoitteeseen nähden.

Psykologisista tekijöistä havainnoinnin kohteiksi toimintaterapeutteja haastatellessa nousivat tunteiden hallinta ja ilmaisu. He kuvailevat havainnoivansa muun muassa sitä, pystyykö nuori iloitsemaan onnistumisistaan ja toisaalta sietämään mahdollisia pettymyksiä. Olennaista toimintaterapeuttien mukaan on myös kiinnittää huomiota siihen, kuinka nuori kykenee sanottamaan toiminnan aikana hänestä vaikeilta tuntuvia asioita. Arviointitilanne on nuorille yleensä vieras tilanne, eikä kankaanpainantakaan ole välttämättä nuorille tyypillinen toiminta. Toimintaterapeuttien mukaan tärkeää onkin kiinnittää huomiota myös siihen, kuinka nuori heittäytyy itselleen vieraaseen toimintaan ja sietää epävarmuutta. Toimintaterapeutit kiinnittävät huomiota nuoren tapoihin ja tottumuksiin esimerkiksi työtapojen siisteyteen ja järjestelmällisyyteen. He kuitenkin totesivat, että havainnoinnin kautta on haasteellista saada tietoa laajemmin nuoren tavoista ja tottumuksista. Huomiota kiinnitetään myös siihen, kuinka ja millaisia tavoitteita nuori toiminnalleen asettaa ja kuinka hän suhteuttaa käytössä olevaa aikaa ja omaa toimintaansa tähän tavoitteeseen nähden.

Sosiaalisista tekijöistä toimintaterapeutit havainnoivat sitä tapaa, jolla nuori hyödyntää ryhmää omassa työskentelyssään. He kiinnittävät huomiota muun muassa siihen, havainnoiko nuori muiden ryhmäläisten toimintaa ja hyödyntääkö hän toiminnassaan ympärillään olevaa mallia tai vastaanottaako suoraa apua muilta. Lisäksi katsotaan sitä, kykeneekö nuori pyytämään apua sitä tarvitessaan ja kuinka hän ilmaisee itseään ja omia tarpeitaan toiminnan aikana. Tämän lisäksi toimintaterapeutit kiinnittävät huomiota myös kankaanpainannan aikana muodostuviin ryhmärooleihin.

Toimintaterapeutit kertovat olevansa kiinnostuneita siitä, mitä nuori kankaanpainannan aikana itsestään tuottaa. Millaisen konkreettisen työn nuori saa aikaiseksi ja tekeekö sen mahdollisesti esimerkiksi läheiselleen. Kiinnostuksen kohteena on se, kuinka nuori ideoi ja käyttää luovuuttaan.

7 Täyttyvätkö soveltuvuuskaiteerit?

Tässä luvussa toiminnan analyysin ja haastattelun tuloksia verrataan toisiinsa ja laadittuihin kankaanpainannan soveltuvuuskaiteereihin. Ensin otetaan kantaa kankaanpainannan ja toimintaterapeuttien havainnoinnin kohteiden kohtaamiseen eli siihen, tuoko kankaanpainanta näkyväksi asioita, joiden havainnointi on toimintakyvyn arvioinnin kannalta olennaista. Tämän jälkeen pohditaan kankaanpainantaa suhteessa toimintaympäristöön. Erikseen tarkastellaan kankaanpainantaa osana arviointikonaisuutta sekä sen soveltuvuutta HUS:n strategioihin. Viimeiseksi otetaan kantaa siihen, miten soveltuvuuskaiteeri kankaanpainannan asiakaskeskisydestä, näyttöön perustuvuudesta ja toimintaterapeuttien kokemuksesta sen käyttökelpoisuudesta täyttyy. Näiden avulla vastataan kysymykseen, soveltuuko kankaanpainanta toimintana HYKS Nuorisopsykiatriassa toimintaterapeuttien toteuttamaan ryhmämuotoiseen arviointijaksoon.

7.1 Kankaanpainannan ja toimintaterapeuttien havainnoinnin kohteiden kohtaaminen

Tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin tulosten analysointi osoittautui haasteelliseksi. Koska ei ollut toimintaa, johon kankaanpainantaa olisi voitu verrata, oli haasteellista määrittellä esimerkiksi se, miten paljon jotakin valmiutta tai taitoa toiminnan toteuttaminen vaatii. Tulosten auki kirjoittamisen myötä oli nähtävissä arviointikerran tehtävien monimuotoisuus ja vaativuus. Sekä analyysin että haastattelun tulokset koskien toimintaterapeuttien havainnoinnin kohteita arviointikerran aikana koottiin taulukkoihin Crepeaun (1998) määrittelemien tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin mukaisesti. Luettavuuden parantamiseksi osioita yhdistettiin siten, että vältyttiin turhalta toistolta. Taulukon avulla verrattiin sitä, miten hyvin arviointikerran tehtävät tuovat esiin asioita, joita toimintaterapeutit haluavat havainnoida.

Yhdeksi kankaanpainannan soveltuvuuskaiteeriksi määriteltiin se, että kankaanpainannan on tuotava näkyväksi asioita, joiden havainnointi on toimintakyvyn arvioinnin kannalta olennaista. Toimintaterapeuttien haastattelulla kartoitettiin sitä, mitä he haluavat tällä arviointikerralla ja koko arviointijaksolla nuoren toimintakyvystä selvittää. Tämän ajateltiin näkyvän toimintaterapeuttien havainnoinnin kohteissa. Haastattelusta nousseita havainnoinnin kohteita pohdittiin tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin tulosten kautta: voiko kerran aikana nähdä niitä asioita, joita toimintaterapeutit havainnoivat. Haluttiin myös selvittää, voisivatko toimintaterapeutit hyödyntää kankaanpainantaa menetelmänä nykyistä laajemmin havainnoinnissa: jääkö jokin osa-alue huomioimatta, vaikka se tarjoaisi mahdollisesti olennaista tietoa. Johtopäätöksissä huomioitiin myös nuoren normaalikehitys ja tyypilliset päivittäiset toiminnot.

Taulukossa 3 tuloksia tarkastellaan aistinvaraisten, biomekaanisten ja motoristen tekijöiden osalta. Toimintaterapeutit eivät haastattelussa nimenneet havainnoinninkohteiksi Crepeaun

(1998) aistinvaraisiin osatekijöihin luokiteltavia asioita lukuun ottamatta visuaalista hahmottamista. Visuaalista hahmottamista käsitellään tässä raportissa kognitiivisten tekijöiden kohdalla, koska tekijät haastattelun perusteella ymmärsivät toimintaterapeuttien havainnoivan siihen liittyviä taitoja eivätkä valmiuksia.

Toiminnan analyysistä voidaan todeta, että haju- ja makuaistia lukuun ottamatta kankaanpainanta-arviointikerran tehtävät vaativat useiden aistikanavien kautta saatavan tiedon vastaanottamista ja prosessointia. Aistinvaraiset tekijät kuuluvat yksilön valmiuksiin, joiden tutkiminen vaatii kunkin niiden yksityiskohtaisempaa tarkastelua esimerkiksi testien, mittareiden sekä erillisten kohdennettujen havainnointitilanteiden avulla (Suomen kuntaliitto 2003: 35). Vaikka kankaanpainannassa on laajalti kyettävä käsittelemään erilaista aistitietoa, havainnoinnin olisi oltava tarkemmin suunnattu, jotta valmiustasoa voitaisiin luotettavasti arvioida. Haastattelun perusteella näin tarkka valmiustason tarkastelu ei ole tarpeen HYKS Nuorisopsykiatrian toimintaterapia-arvioinnissa. Kankaanpainannan soveltuvuuden kannalta ajatellaan, että koska se tarjoaisi tilaisuuden tarkastella laajalti valmiuksia, on siitä havainnoitavissa niitä taitotason tekijöitä, joita toimintaterapeutit kertovat havainnoivansa.

Motoristen tekijöiden havainnointi ei toimintaterapeuttien mukaan erityisesti korostu arvioinnissa. Hieno- ja karkeamotorisiin taitoihin kiinnitetään huomiota, jos niissä on havaittavissa puutteita. Toiminnan analyysissä todettiin, että kankaanpainanta-arviointikerta tuo laajalti esiin etenkin hienomotorisia taitoja ja karkeamotoriikan kannalta nuoren on kyettävä toimimaan tilassa asianmukaisesti. Voidaankin ajatella, että toimintaterapeutit voisivat hyödyntää arviointikertaa erityisesti hienomotoriikan osalta tämän hetkistä enemmän. Toisaalta on otettava huomioon, missä ympäristössä arviointi toteutetaan. Koska arviointijaksolle ohjautuvilla nuorilla toimintakyvyn rajoitteet liittyvät psykososiaalisiin tekijöihin, voidaan motoriikkaan liittyvä tiedon olevan vähemmän olennaista verrattuna esimerkiksi vuorovaikutustaitoihin. Kuitenkin arviointikokonaisuuden esitteessä kerrotaan arviointijaksolla havainnoitavien asioiden liittyvän nuoren tapaan olla vuorovaikutuksessa ja toimia ryhmässä, hänen taitoihinsa, vahvuuksiinsa ja vaikeuksiinsa liittyen koulunkäyntiin, vapaa-ajanviettoon, kotielämään, itsestä huolehtimiseen sekä nuoren käsitykseen itsestä toimijana (Kesti ym. 2011). Jotta arviointikokonaisuus toteutuisi siten kuin se esitteessä määritellään, olisi hienomotorisiin taitoihin kiinnitettävä enemmän huomiota kankaanpainanta-arviointikerran aikana. Motoriset taidot vaikuttavat päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseen suuresti. Toisaalta Mulliganin (2003: 137) mukaan hienomotoristen taitojen voidaan ajatella kypsyneen jo kymmenenteen ikävuoteen mennessä, joten nuoren normaalikehityksen kannalta on osittain perusteltua, että näihin kiinnitetään huomiota vain ongelmien ilmetessä.

Taulukko 3. Tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin ja haastattelun tulokset koskien toimintaterapeuttien havainnoinnin kohteita liittyen aistinvaraisiin, biomekaanisiin ja motorisiin tekijöihin.

Toiminnan osatekijä	Tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin tulokset	Ryhmämuotoisen teema-haastattelun tulokset; havainnoinnin kohteet
Aistinvaraiset tekijät		
Sensorinen tietoisuus ja sensorinen käsittely		Aistinvaraisten tekijöiden osalta toimintaterapeutit eivät nimeä erityisiä havainnoinnin kohteita.
Sensorinen tietoisuus; taktiiliset aistiärsykkeet	Nuoren on aistittava kosketusta, painetta, lämpötiloja ja tarvittaessa kipua voidakseen suoriutua kaikista työvaiheista.	
Sensorinen tietoisuus; proprioseptiset aistiärsykkeet	Asianmukaisten liikkeiden tuottaminen vaatii lihasten, nivelten ja muiden kehon sisäisten kudosten lähettämän kehon osien asentoja koskevan tiedon tulkintaa.	
Sensorinen tietoisuus; vestibulaariset aistiärsykkeet	Esimerkiksi voidakseen ylläpitää tasapainoaan tilassa liikkueessaan nuoren on aistittava päänsä liikkeet ja asennot suhteessa maanvetovoimaa vastaan.	
Sensorinen tietoisuus: visuaalinen näköaistimusten tulkinta, sisältää ääreisnäön, tarkkuuden sekä tietoisuuden väreistä ja muodoista	Arviointikerran kaikki työvaiheet vaativat erityisesti näkökykyä ja nuoren on sen aikana kyettävä monipuolisesti hahmottamaan visuaalista informaatiota voidakseen toimia tehtävän toteuttamisen kannalta asianmukaisesti.	(Visuaalinen hahmottaminen.)
Sensorinen tietoisuus; Kuulo	Koska toiminta tapahtuu ryhmässä, toimiva kuuloaisti edes auttaa vuorovaikutustilanteiden sujuvuutta. Kuitenkin kaikki työvaiheet ovat myös itsenäisesti toteutettavia, joten nuori voi työskennellä, vaikka kuulisi vajavaisesti tai ei ollenkaan.	
Sensorinen tietoisuus; maku	Vain haju ja makuaisti eivät ole tarpeellisia arviointikerran eri työvaiheista suoriutumiseen.	
Sensorinen tietoisuus; haju	Vain haju ja makuaisti eivät ole tarpeellisia arviointikerran eri työvaiheista suoriutumiseen.	
Aistiprosessointi; stereognosia, kinestesia, kipureaktio, kehonkaava, oikea-vasen erottelu	Nämä ovat valmiuksia, jotka tekijät kokivat välttämättöminä motoristen taitojen ja siten motoristen suoritusten kannalta. Tämän	

	vuoksi niiden olemassa olo on välttämätön kankaanpainanta arviointikerran aikana tapahtuvien motoristen suorituksien kannalta.	
Aistiprosessointi; muodon pysyvyys; asento tilassa, visuaalinen päättely, kuvio-taustaerottelu, syvyysnäkö, spatiaalinen hahmottaminen, topografinen orientaatio.	Arviointikerran kaikki työvaiheet vaativat erityisesti näkökykyä ja nuoren on sen aikana kyettävä monipuolisesti hahmottamaan visuaalista informaatiota voidakseen toimia tehtävän toteuttamisen kannalta asianmukaisesti.	(Visuaalinen hahmottaminen.)
Biomekaaniset tekijät		
Refleksit	Refleksit ovat tahattomia aistiärsyksen seurauksena tapahtuvia liikkeitä (Crepeau 1998: 141). Nämä ovat valmiuksia, jotka tekijät kokivat välttämättöminä motoristen taitojen ja siten motoristen suoritusten kannalta. Tämän vuoksi niiden olemassa olo on välttämätön kankaanpainanta arviointikerran aikana tapahtuvien motoristen suorituksien kannalta.	
Liikelaajuus	Arviointikerran aikana ei tarvitse käyttää täysiä liikelaajuuksia.	
Lihäsänteys	Arviointikerran aikana nuoren lihasjänteiden on oltava sellainen, että hän kykenee ylläpitämään asentonsa ja suorittamaan niin karkea- kuin hienomotorisia liikkeitä sulavasti ja kontrolloidusti.	
Voima ja kestävyys	Arviointikerran aikana kaikki tehtävän vaiheet ovat fyysisesti kevyitä, joten se ei vaadi keholta suuresti kestävyyttä tai voimaa.	
Asentokontrolli, asento-oikaisu	Asentokontrollia tarvitaan tilassa liikkumiseen ja hyvän työskentelyasennon ylläpitämiseen, joka mahdollistaa myös tarkan hienomotorisen toiminnan. Arviointikerran aikana nuoren on kyettävä ylläpitämään asentonsa ja suorittamaan niin karkea kuin hienomotorisia liikkeitä sulavasti ja kontrolloidusti.	
Pehmytkudoksen eheys; pehmytkudoksen kunnan säilyttäminen	Pehmytkudoksiin ei normaaliolosuhteissa kohdistu vahingoittavaa kuormitusta arviointikerran aikana.	
Motoriset tekijät		Motoriset tekijöiden havainnointi ei toimintaterapeuttien mukaan erityisesti korostu arvioinnissa. Hieno- ja karkeamotorisiin taitoihin kiinnitetään huomiota, jos niissä on havaittavissa puutteita.
Karkeamotorinen koordi-	Mikään arviointikerran aikana	

naatio	suoritettava työvaihe ei vaadi erityistä karkeamotorista koordinaatiota, mutta nuoren on kyettävä liikkumaan tilassa muut henkilöt huomioon ottaen.	
Keskilinjän ylitys	Keskilinjän ylitystä eli raajojen ja silmien liikuttaminen yli kehon keskilinjän tarvitaan kaikissa työvaiheissa.	
Lateraalisuus	Ryhmäkerralla sabluunan teon ja kankaanpainannan aikana lateraalisuus eli dominantin kehonpuolen käyttäminen edesauttaa tarkkaa hienomotorista työskentelyä.	
Bilateraalinen integraatio, kehonpuolten yhteistyö	Arviointikerta kokonaisuudessaan vaatii suuresti kehonpuolten yhteistyötä, koska sen aikana on suoriuduttava kaksikäteisistä, tarkkuutta vaativista tehtävistä, esimerkiksi leikkaamisesta.	
Motorinen kontrolli	Toiminnan aikana on osattava käyttää monipuolisesti erilaisia toiminnallisia otteita, jotta tehtävät saadaan suoritetuksi. Tämä vaatii motorista kontrollia.	
Praksia	Toiminta vaatii liikkeiden suunnittelua ympäristötekijät huomioon ottaen.	
Hienomotorinen koordinaatio ja näppäryys	Arviointikerran aikana nuoren on kyettävä suoriutumaan useista hienomotorisista tehtävistä.	
Suun motorinen kontrolli	Suun motorista kontrollia ei varsinaisesti tarvita. Kuitenkin, koska toiminta on ryhmämuotoista, on suotavaa, että nuori kykenee puhumaan selkeästi.	Sosiaalsiin tekijöihin liittyen toimintaterapeutit havainnoivat nuoren vuorovaikutustaitoja, johon puheentuotto ja siten suun motorinen kontrolli olennaisesti liittyvät.

Taulukossa 4 käsitellään kognitiivisia tekijöitä. Toimintaterapeutit mainitsivat haastattelun aikana useasti "kognitiiviset ja prosessitaidot" havainnoinnin kohteiksi. He haluavat haastattelun perusteella havainnoida nuoren tapaa vastaanottaa, ymmärtää ja muistaa sekä suullisia että kirjallisia ohjeita. Tämä on mahdollista kankaanpainanta -arviointikerran aikana, koska toimintaa on tehtävä annettujen ohjeiden mukaisesti ja kerta on kokonaisuudessaan monivaiheinen ja siten muistia kuormittava. Oman toiminnan suunnittelun osalta toimintaterapeutit havainnoivat myös työvälineiden asianmukaista valintaa ja käyttöä sekä taitoa ajoittaa ja jaksottaa omaa toimintaa. Arviointikerran aikana käytetään useita työvälineitä erilaisissa tehtävissä, minkä lisäksi arviointikerran ja sen yksittäisten työvaiheiden monivaiheisuuden vuoksi vaaditaan kokonaisuudessaan hyvää oman toiminnan ajoittamista ja jaksottamista.

Terapeutit ovat kiinnostuneita nuoren kyvystä aloittaa ja lopettaa toiminta eli kyvystä siirtyä toiminnan vaiheesta seuraavaan. Lisäksi halutaan nähdä miten nuori kykenee tekemään päätök-

siä. Kankaanpainannan monivaiheisuus ja monimuotoisuus mahdollistaa näiden asioiden esille tulon. Arvioinnissa ollaan kiinnostuneita nuoren ongelmaratkaisukyvyistä. Arviointikerran aikana nuoren on tehtävä useita päätöksiä itsenäisesti toimintaansa liittyen, minkä lisäksi toiminnan monivaiheisuus voi aiheuttaa useita ongelmatilanteita. Tämä mahdollistaa ongelmaratkaisutaitojen havainnoimisen. Visuaalinen hahmottaminen mainittiin yhdeksi havainnoinnin kohteeksi, mikä on linjassa sabluunanteon ja kankaanpainannan visuaalisen luonteen kanssa. Arviointikerran aikana nuoren tulee kyetä soveltamaan muissa tilanteissa omaksumiaan taitoja vieraassa toimintaympäristössä. Mikäli arviointikerran aikana jokin työvaihe on nuorelle entuudestaan tuntematon, on hänen opeteltava se ohjeiden avulla ja toimintaa kokeilemalla.

Ajatellen nuorelle tyypillisiä päivittäisiä toimintoja, esimerkiksi koulunkäyntiä, kaikki edellä mainitut kognitiiviset taidot ovat olennaisia toimintakyvyn kannalta. Koska kankaanpainanta on laajalti erilaisia kognitiivisia taitoja vaativa ja niitä esiin tuova toiminta, se mahdollistaa näiden taitojen havainnoinnin ja on siltä osin perusteltu.

Taulukko 4. Tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin ja haastattelun tulokset koskien toimintaterapeuttien havainnoinnin kohteita arviointikerran aikana liittyen kognitiivisiin tekijöihin.

Toiminnan osatekijä	Tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin tulokset	Ryhmämuotoisen teema-haastattelun tulokset; havainnoinnin kohteet
Kognitiiviset tekijät		Toimintaterapeutit mainitsivat "kognitiiviset ja prosessitaidot" havainnoinnin kohteiksi. Nuoren tapa vastaanottaa ja ymmärtää sekä suullisia että kirjallisia ohjeita.
Vireystilan taso	Vaatii kokonaisuudessaan hyvää vireystilan tasoa, jotta tehtäviin voidaan keskittyä ja niistä suoriutua.	
Orientaatio	Nuoren on kyettävä orientoitumaan tilanteeseen siten, että hän toimii asianmukaisesti ja sujuvasti.	
Tunnistaminen	Nuorten on tunnistettava tehtävän kannalta olennaiset esineet ja materiaalit, jotta hän voi käyttää niitä tarkoituksen mukaisella tavalla.	Välineiden asianmukainen valinta ja käyttö.
Tarkkaavaisuuden säilyttäminen	Kaikkien arviointikerran tehtävien suorittaminen vaatii tehtävään keskittymistä.	Tapa vastaanottaa ja ymmärtää sekä suullisia että kirjallisia ohjeita.
Toiminnan aloittaminen; toiminnan lopettaminen	Nuoren on kyettävä aloittamaan toiminta ja siirtävä työvaiheesta seuraavaan siten, että kaikki työ-	Kykyä aloittaa ja lopettaa toiminta.

	vaiheet tulee tehdyksi.	Päätöstenteko. Prosessitaidot.
Muisti	Arviointikerta on muistia kuormittava.	Tapa vastaanottaa, ymmärtää ja muistaa sekä suullisia että kirjallisia ohjeita.
Vaiheistaminen	Arviointikerran alussa on ohjeiden perusteella luotava käsitys siitä, mitä ja missä järjestyksessä eri työvaiheet tullaan toteuttamaan eli osattava suunnitella omaa toimintaa. Tehokas työskentely vaatii oman työn organisoimista.	"Tehtävätyöskentelytaidot" Prosessitaidot.
Kategorisointi	Kategorisoinnin osalta nuoren on ymmärrettävä erot eri työvälineiden välillä voidakseen valita suunnitelmansa kannalta parhaimman välineen.	Välineiden asianmukainen valinta ja käyttö.
Käsitteiden muodostaminen; tiedon järjestäminen ajatuksiksi ja ideoiksi	Käsitteiden muodostaminen koetaan välttämättömänä kognitiivisten taitojen ja siten kankaanpainanta arviointikerran tehtävistä suoriutumiseen. Mikäli nuori ei kykene järjestämään ajatuksiaan käsitteiksi, ajatuksiksi ja ideoiksi on hänen mahdotonta toimia tahdonalaisesti.	
Visualisointi	Tämä visuaalisen hahmottamisen osa käsittää ympäristön suhteiden ja avaruudellisten tekijöiden visualisoinnin ja hahmottaminen mielessä. Nuoren on kyettävä luomaan tulevasta tuotoksesta visuaalinen mielikuva.	Visuaalinen hahmottaminen.
Ongelmanratkaisu	Tehtävät voivat vaatia suurta ongelmanratkaisutaitoa.	Ongelmanratkaisukyky. "Tehtävätyöskentelytaidot".
Oppiminen, yleistäminen	Nuoren on kyettävä soveltamaan muissa tilanteissa omaksumiaan taitoja vieraassa toimintaympäristössä. Mikäli arviointikerran aikana jokin työvaihe on nuorelle ennestään tuntematon, on hänen opetettava se ohjeiden avulla ja toimintaa kokeilemalla.	Tapaa vastaanottaa ja ymmärtää sekä suullisia että kirjallisia ohjeita. "Tehtävätyöskentelytaidot".

Taulukossa 5 esitetään psykologisiin, sosiaalisiin ja itsen hallintaan liittyviä tekijöitä. Ryhmäroolit mainitaan havainnoinnin kohteeksi ja arviointikerran aikana niitä voidaan ryhmämuotoisuuden vuoksi havainnoida. Arviointikerran tehtävät ovat rinnakkain toteutettavia, joten niistä voi suoriutua täysin itsenäisesti kontaktia ottamatta, mikä vaikuttaa ryhmäroolien esille tulemiseen. Kuitenkin nuorten on kyettävä ympäristöön nähden asianmukaiseen vuorovaikutukseen ja käyttäytymiseen. Näitä myös toimintaterapeutit haluavat havainnoida. Sosiaalisiin tilanteisiin ja niihin osallistumiseen vaikuttavat nuoren taidot hallita itseään. Arviointikerta vaatii stressinhallintakeinoja, mutta kokemus arviointikerran haastavuudesta on aina yksilöllistä ja siten nuoresta riippu-

vaa. Kuitenkin kankaanpainannan aikana on mahdollista havainnoida yksilön epävarmuuden ja pettymysten sietokykyä sekä tunteiden hallintaa. Myös näistä toimintaterapeutit kertoivat olevansa kiinnostuneita.

Toimintaterapeutit etsivät vastauksia kysymyksiin, kykeneekö nuori pyytämään apua sitä tarvittaessa ja kuinka hän ilmaisee itseään ja omia tarpeitaan toiminnan aikana. Arviointikerta tarjoaa useita tilanteita, joissa avunpyytäminen ja vuoroista neuvottelemine voi olla tarpeellista, koska nuoret jakavat työtilan ja välineet. Havainnoinnin kohteena on myös se, kuinka nuori kykenee sanottamaan toiminnan aikana hänestä vaikeilta tuntuvia asioita. Myös se, pystyykö nuori iloitsemaan onnistumisistaan ja toisaalta, miten nuori toimii pettyessään, on toimintaterapeuttien kiinnostuksen kohteena. Tilanteen arvioiva luonne voi yhtäältä olla nuorta motivoiva ja toisaalta häntä stressaava, minkä lisäksi kerta on taidollisesti haastava niin motorisesti, kognitiivisesti kuin sosiaalisesti. Tämän vuoksi on mahdollista, että toiminnan aikana nuori kohtaa vaikeuksia. Näin ollen toiminta voi tuoda näkyväksi sitä, miten nuori tällaisissa stressaavissa tilanteissa toimii ja tunteitaan sanoittaa. Kuitenkin luovien toimintojen voidaan yleisesti ajatella olevan mukavia ja elvyttäviä, minkä lisäksi arviointikerran aikana valmistetaan konkreettinen tuotos. Tämä mahdollistaa onnistumisen kokemukset. Tämän vuoksi arviointikerralla voidaan havainnoida niitä psykososiaalisia tekijöitä, joista toimintaterapeutit ovat kiinnostuneita.

Taulukko 5. Tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin ja haastattelun tulokset koskien psykologisia, sosiaalisia sekä itsen hallinnallisia tekijöitä.

Toiminnan osatekijä	Tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin tulokset	Ryhmämuotoisen teemahaastattelun tulokset; havainnoinnin kohteet
Psykologiset tekijät		
Arvot	Yksilön ja hänen ympäristönsään vallitsevat arvot vaikuttavat koko arviointikokonaisuuteen osallistumiseen. Kuitenkin on mahdotonta nähdä yksilön toiminnan taustalla olevia arvoja ja ajatuksia.	Toimintaterapeutit kiinnittävät huomiota nuoren tapoihin ja tottumuksiin esimerkiksi työtapojen siisteyteen ja järjestelmällisyyteen. He kuitenkin toteavat, että havainnoinnin kautta on haasteellista saada tietoa näistä osa-alueista ja kokevatkin tarvitsevansa haastattelutietoa havainnoinnin tueksi.
Mielenkiinnonkohteet	Mielenkiinnon kohteet vaikuttavat siihen, miten nuori osallistuu toimintaan. On kuitenkin mahdotonta nähdä yksilön toiminnan taustalla olevia ajatuksia.	Kuinka nuori heittäytyy itselleen vieraaseen toimintaan?
Minäkäsitys	Nuoren toiminnallinen identiteetti, eli se millaisena hän kokee itsensä toimijana, vaikuttaa tehtävästä suoriutumiseen.	Kuinka ja millaisia tavoitteita nuori toiminnalleen asettaa?
Sosiaaliset tekijät		

Roolien toteuttaminen	Ryhmässä yksilö voi omaksua erilaisia rooleja, jotka vaikuttavat tehtävän suoritukseen.	Ryhmäroolit.
Käyttäytyminen	Koska arviointi on ryhmämuotoinen, on nuorten kyettävä ympäristöön nähden asianmukaiseen käytökseen.	Havainnoiko nuori muiden ryhmäläisten toimintaa, hyödyntääkö toiminnassaan ympärillään olevaa mallia tai vastaanottaako suoraa apua muilta? Millä tavoin nuori hyödyntää ryhmää omassa työskentelyssään?
Vuorovaikutustaidot	Koska arviointi on ryhmämuotoinen, on nuorten kyettävä ympäristöön nähden asianmukainen vuorovaikutukseen. Arviointikerran tehtävät voi suorittaa täysin itsenäisesti, vaikka tilassa on muita ihmisiä.	Kykeneekö nuori pyytämään apua sitä tarvitessaan ja kuinka hän ilmaisee itseään ja omia tarpeitaan toiminnan aikana?
Itseilmaisu	Arviointikerran aikana on tilanteita, joissa on hyvä kyetä ilmaisemaan omia tarpeita, esimerkiksi neuvottelemaan työvälineiden jaosta ja tarvittaessa pyytämään neuvoa muilta ryhmäläisiltä.	Kykeneekö nuori pyytämään apua sitä tarvitessaan ja kuinka hän ilmaisee itseään ja omia tarpeitaan toiminnan aikana? Kuinka nuori kykenee sanottamaan toiminnan aikana hänestä vaikeilta tuntuvia asioita? Tunneilmaisu: pystyykö nuori iloitsemaan onnistumisistaan ja toisaalta, miten nuori toimii pettyessään?
Itsen hallinta (self-management)		
Hallintakeinot eli coping-keinot	Arviointikerta vaatii stressinhallintakeinoja. Arviointikerran haastavuus riippuu nuoresta ja siitä, kuinka psyykkisesti kuormittavana hän kokee tilanteen.	Epävarmuuden ja pettymysten sietokyky. Tunteiden hallinta.
Ajanhallinta	Arviointikerta ei tuo tietoa siitä, miten nuori osallistuu päivittäisiin toimintakokonaisuuksiin.	Toimintaterapeutit kertovat, että nuorten arkeen kuuluvista tavoista ja tottumuksista on haasteellista saada tietoa kankaanpainanta - arviointikertaa toimintoja havainnoimalla.
Itsehillintä	Koska arviointikerta toteutuu ryhmässä ja voi olla tilanteena nuorelle stressaava, vaatii se itsehillintää.	Miten nuori toimii pettyessään? Pystyykö nuori iloitsemaan onnistumisistaan ja toisaalta sietämään mahdollisia pettymyksiä? Miten kykenee sanottamaan toiminnan aikana hänestä vaikeilta tuntuvia asioita? Kuinka nuori heittäytyy itselleen vieraaseen toimintaan ja sietää epävarmuutta?

Voidaan todeta kankaanpainanta-arviointikerran tuovan laajasti näkyväksi nuoren toimintakykyyn ja päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseen liittyviä taitoja, joita haastatellut toimintaterapeutit haluavat havainnoida. Kankaanpainanta tarjoaisi enemmän tietoa esimerkiksi hienomotoriikasta kuin mitä toimintaterapeutit nyt kertovat hyödyntävänsä. Haastattelussa he kuvaavat arviointikokonaisuuden ja sen osana kankaanpainannan tuottavan niin laajasti tietoa, että sitä on jo nyt haastava käsitellä ja yhdistää. Välttämättä ei olekaan olennaista tarkastella kaikkia taitoja niin yksityiskohtaisesti kuin se olisi mahdollista. Voidaan todeta, että kankaanpainanta tarjoaa vähintään riittävästi tietoa nuoren toimintakyvystä ja on tältä osin perusteltu toiminta ryhmämuotoisessa toimintakyvyn arvioinnissa.

7.2 Kankaanpainannan soveltuvuus suhteessa toimintaympäristöön

Yhdeksi soveltuvuuskeriteeriksi määriteltiin, että kankaanpainannan on sovittava siihen toimintaympäristöön, jossa se on käytössä. Tähän liittyen tarkasteltiin sitä, tuoko kankaanpainanta muihin arviointijaksolla käytettyihin toimintoihin nähden nuoren toimintakyvystä lisätietoa. Tämän jälkeen tekstissä otetaan kantaa siihen, miten kankaanpainannan käyttö vastaa HUS:n strategiaan päämääriin.

7.2.1 Kankaanpainanta suhteessa muihin arviointikertoihin

Arviointikokonaisuudessa nuoren toimintakyvystä kerätään tietoa haastatteluiden ja itsearviointien lisäksi havainnoinnin avulla (Kesti ym. 2011). Käytettävänä toimintoina ovat kankaanpainannan lisäksi ruokalistan suunnittelu ja ostoslistan laatiminen, ruoanvalmistus, muovailutyö sekä poliklinikan ulkopuolella tapahtuva toiminta (Kesti – Muona 2012). Vaikka näistä ei opinnäytteen puitteissa ole mahdollista tehdä yhtä laajaa tehtäväsuuntautunutta toiminnan analyysiä kuin kankaanpainannasta, on arviointijaksolla käytettäviä toimintoja verrattava toisiinsa. Tässä hyödynnettiin toimintaterapeuttien kliinisen työn kautta kerryttämiä kokemuksia arviointikokonaisuudesta. Kankaanpainanta soveltuu arviointijaksoon, mikäli se tuo muihin käytettyihin toimintoihin nähden nuoren toimintakyvystä lisätietoa.

Haastattelusta kävi ilmi, että toimintaterapeutit ovat tyytyväisiä kankaanpainantaan osana arviointikokonaisuutta. Se koetaan monipuolisena toimintana, joka tarjoaa nuorille paljon valinnanvaraa. Tämä helpottaa toimintaan ryhtymistä ja sen vaativuuden säätelyä. Tämän lisäksi se tarjoaa paljon tietoa, jota koetaan olevan haasteellista saada toista toiminnan muotoa havainnoimalla. Kankaanpainannasta tehtävien havaintojen koetaan täydentävän arviointikokonaisuuden muiden toimintojen havainnoinnin tuottamaa tietoa. Toiminnan analyysi tukee tätä näkemystä kankaanpainannan soveltuvuudesta. Sen avulla on mahdollista saada tietoa, jota toimintaterapeutit kertovat tarvitsevänsä. Se, millaista kankaanpainanta on toimintana muihin arviointi-

tikokonaisuuden osiin verrattuna, vaatii vielä lisäselvittelyä. Mietittäessä ja pintapuolisesti analysoitaessa muita arviointikokonaisuuden toimintoja, voidaan kuitenkin todeta että niissä on sekä eroavaisuuksia että päällekkäisyyksiä. Esimerkiksi kaikki toiminnat sisältävät Crepeaun (1998) määrittelemiä kognitiivisia tekijöitä, mutta se mitkä kognitiiviset taidot korostuvat ja kuinka paljon niitä toiminnan aikana tarvitaan, vaihtelee toiminnan mukaan. Koska kankaanpainanta-arviointikerran aikana on välttämättä suoriuduttava hienomotorisesti haastavista tehtävistä, voidaan sen ajatella tuovan tältä osin lisätietoa nuoren toimintakyvystä. Muiden toimintojen osalta yksittäisen nuoren voi olla mahdollista välttää esimerkiksi kynätyöskentelyä, mutta kankaanpainannasta ei voi suoriutua ilman eri välineiden käyttöä. Koska eri toiminnat ovat vaativuustasoltaan erilaisia ja eri toimintakyvyn osatekijät korostuvat niiden aikana, täydentävät ne toisiaan. Lisäksi päällekkäisyydet mahdollistavat sen, että eri konteksteissa toistuvat samat puutteet ja vahvuudet nuoren toimintakyvyssä. Näiden toisiaan tukevien havaintojen tekeminen lisää arvioinnin luotettavuutta (Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry 2010: 15).

Ryhmämuotoisen arviointikokonaisuuden tavoitteena on selvittää nuoren yksilöllistä toimintakykyä ryhmätilanteessa (Kesti ym. 2011). Koska arviointikokonaisuudessa on myös vaativampaa vuorovaikutusta sisältäviä toimintoja, kuten ruokalistan laadinta, on perusteltua sisällyttää kokonaisuuteen myös sosiaalisilta vaatimuksiltaan helpompia toimintoja. Tämä mahdollistaa sen, että voidaan todeta minkä tasoisia nuoren mahdolliset ongelmat sosiaalisissa tilanteissa ovat. Eri tilanteista koottua tietoa vertaamalla voidaan tunnistaa ongelmakohdat. Nuori voi esimerkiksi hyvin kyetä rinnakkain suoritettaviin tehtäviin, mutta ongelmat ilmenevät kun pitäisi neuvotella ryhmän yhteisistä tavoitteista.

Kankaanpainanta-arviointikerran suhdetta muihin arviointikokonaisuudessa käytettäviin toimintoihin ei tämän opinnäytetyön puitteissa voitu luotettavasti selvittää. Olisikin olennaista analysoida myös muut käytössä olevat toiminnat, jotta niitä voitaisiin verrata toisiinsa ja siten luoda kokonaiskuva arviointijaksosta.

7.2.2 Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin strategiat ja kankaanpainanta

HUS määrittelee strategiseksi tavoitteekseen potilaslähtöisen ja oikea-aikaisen hoidon, korkeatasoisen tutkimuksen ja opetuksen, tiivistyvän kumppanuuden perusterveydenhuollon kanssa sekä vaikuttavan ja kilpailukykyisen toiminnan (HUS 2011). HUS:n alaisuudessa toimii HYKS-sairaanhoitoalue, jonka Psykiatrian tulosityksikköön HYKS Nuorisopsykiatrian klinikkaryhmä kuuluu (Psykiatrian tulosityksikkö n.d.). Sen tuleekin sitoutua toiminnassaan HUS:n strategiaan päämääriin. Koska ryhmämuotoinen arviointikokonaisuus on osa HYKS Nuorisopsykiatrian klinikkaryhmän toimintaa, tulee siinä käytettyjen toimintojen olla valittu siten, että ne ovat linjassa strategiassa määriteltyjen tavoitteiden kanssa. Voidaankin ajatella, että kankaanpainanta on sovel-

tuva HYKS Nuorisopsykiatrian poliklinikoiden arviointikäytäntöihin, jos se osaltaan vastaa HUS:n strategiaan päämääriin.

Palveluiden tarjonnassa on huomioitava potilaiden yksilölliset tarpeet ja se että potilaiden tutkimukset ja hoidot ajoitetaan vaikuttavuuden kannalta mahdollisimman oikea-aikaisesti (HUS 2011). Haastattelusta käy ilmi, että kankaanpainannan havainnoimalla saadaan laajasti tietoa, jota voidaan hyödyntää nuoren arvioinnissa ja jatkohoidon suunnittelussa. Toimintakyvyn arviointiin ohjaututaan lähetteen perusteella (Kesti ym. 2011). Haastattelusta kävi ilmi, että arviointijaksolle valitaan nuoria, joiden kohdalla ryhmämuotoinen arviointi koetaan yksilömuotoista hyödyllisemmäksi. Edellä mainitun perusteella ryhmämuotoisessa arviointikokonaisuudessa ja sen osana kankaanpainannassa vastataan tähän strategiseen päämäärään.

HUS:ssa korostetaan perheen, omaisten ja läheisten roolia potilaan hoidossa. Heidän tarpeensa on huomioitava sairaaloiden toiminnassa ja heidän voimavarojaan hyödynnetään potilaan hoidossa (HUS 2011). Arviointijakso vastaa hyvin tähän strategiseen päämäärään. Arviointijakson koetaan olevan hyvä väline myös nuorten vahvuuksien osoittamiseen ja vanhempien näkökulman tarkempaan kuulemiseen. Toimintaterapeutit korostavat nuoren sosiaalisen ympäristön, etenkin vanhempien ja opettajan, roolia arviointikokonaisuuden onnistumiseen vaikuttavana tekijänä. He tuovat haastattelussa esiin saaneensa positiivista palautetta nuorten vanhemmilta arviointikokonaisuuteen liittyen. Osana arviointikokonaisuutta kankaanpainanta vastaa läheisten huomioimiseen liittyvään strategiseen päämäärään.

HUS:ssa pyritään vaikuttavaan ja kilpailukykyiseen toimintaan, jossa yhtenä osatekijänä nähdään palvelujen nopea ja joustava saatavuus sekä asiakaslähtöisyys (HUS 2011). Haastattelussa toimintaterapeutit kertovat ryhmämuotoisen toimintakyvynarvioinnin olevan aina harkinnanvarainen osa toimintakyvyn arviointia, joka toteutetaan vain, jos se on nuoren kannalta tarpeellista. Näin ollen se on lähtökohtaisesti pyritty räätälöimään asiakkaan tarpeita vastaavaksi. Arviointijakson tiiviys mahdollistaa arviointitulosten nopean keräämisen, mutta sitä edeltävä pohjatyö on aikaa vievää. Tiivis arviointijakso voi edellyttää nuoren arjessa erityisjärjestelyjä, mikä osaltaan vaikuttaa asiakaslähtöisyyden toteutumiseen. Arviointijaksoa toteutettaessa ei voida joustaa siten, että toteutus olisi jokaisen nuoren kohdalla ihanteellinen esimerkiksi aika-tilojen suhteen. Ongelma ilmenee myös, jos nuori esimerkiksi sairastumisen vuoksi joutuu jäämään pois arviointikerroilta. Tällöin arviointikokonaisuudessa ei voida joustaa esimerkiksi järjestämällä uutta ryhmäkertaa, vaan arviointitieto jää vajavaiseksi. Vaikka arviointikokonaisuus on joustavuuden ja asiakaslähtöisyyden kannalta haasteellinen, on huomioitava sen tuoma lisäarvo nuoren toimintakyvyn kokonaisvaltaiseen arviointiin. Ryhmämuotoisuus mahdollistaa sosiaalisten taitojen havainnoimisen, mutta samalla vaikeuttaa asiakaslähtöisyyden toteuttamista, koska samanaikaisesti asiakkaita on useampia. Asiakaslähtöisyyttä käsitellään tarkemmin vielä luvussa asiakaskeskeisyys.

HUS:n strategioissa otetaan kantaa taloudellisiin tekijöihin ja tavoitteena on hallittu ja tasapainoinen talous (HUS 2011). Ryhmämuotoisessa arviointikokonaisuudessa ja siinä kankaanpainannan käytössä on huomioitu taloudelliset tekijät siten, että erillisiä hankintoja ei arviointikokonaisuuteen liittyen tarvitse tehdä. Varsinaisia säästöjä arviointimenetelmästä ei nähdä koituvan, koska toimintaterapeuttien mukaan sen toteuttamiseen vaadittava työaika ei merkittävästi vähene verrattuna yksilöarviointiin. Sen toteutuksessa on kuitenkin huomioitu käytössä olevat resurssit siten, ettei ylimääräisiä kuluja koidu. Näin ollen kankaanpainanta vastaa taloudellisiin tekijöihin liittyvään HUS:n strategiaan.

HUS:n yhtenä tavoitteena on parantaa sen toteuttamaa tutkimusta ja hoitoa vertaamalla saatuja tuloksia muihin sairaaloihin sekä Suomessa että kansainvälisesti (HUS 2011). HUS:n strategioiden kannalta on perusteltua soveltaa Kanta-Hämeen keskussairaalan toimintaterapeuttien kehittämän arviointikokonaisuutta myös HYKS Nuorisopsykiatriassa, koska laajemmin vakiintuneita käytäntöjä ei ole vielä olemassa.

Ryhmämuotoisen arviointikokonaisuuden ja siinä kankaanpainannan käytön sekä HUS:n strategioiden välillä ei ole ristiriitaa. Arviointijakso voisi olla asiakaslähtöisyyttä ajatellen joustavampi, mutta sen toteutuksessa on pyritty mahdollisimman asiakaskeskeiseen toimintaan. Kokonaisuutena ja koko asiakasryhmän kannalta ajateltuna se vastaa myös asiakaslähtöisyyteen tähtäävään strategiaan. Kankaanpainannan voidaan tältä osin nähdä soveltuvan käyttötarkoitukseensa.

7.3 Kankaanpainannan käytön näyttöön perustuvuus ja asiakaskeskeisyys

Viimeiseksi soveltuvuuskeriteeriksi määriteltiin ”Toiminnan on oltava asiakaskeskeistä, näyttöön perustuvaa ja kliinisen kokemuksen kautta käyttökelpoiseksi todettua. Toiminnan on oltava nuorille soveltuvaa eli siinä on huomioitava nuoret asiakasryhmänä yleisesti sekä yksittäinen nuori. Lisäksi toiminnan on oltava turvallista. Näyttöön perustuvuuden osalta sekä itse toiminnan että käytettävien arviointimenetelmien tulee olla tutkittuja ja toimintaterapeuttien työssään käyttökelpoisiksi ja luotettaviksi kokemia.”

Näyttöön perustuva työtapa on osa toimintaterapeutin ammatillista harkintaa ja sen avulla pyritään takaamaan asiakkaille paras mahdollinen hoito. Se muodostuu tieteellisestä näytöstä, kokemuksen kautta kartutetusta osaamisesta sekä asiakkaan tarpeiden ja vaatimusten huomioimisesta. (Taylor 2000: 2–3.) Kankaanpainanta-arviointikerran näyttöön perustuvuutta tarkastellaan tutkimustiedon ja toimintaterapeuttien kokemusten kautta. Näiden lisäksi käsitellään erillisenä kokonaisuutena kankaanpainantaa ja arviointikokonaisuutta asiakkaan näkökulmasta.

7.3.1 Tutkimustieto ja kliininen osaaminen

Näyttöön perustuvuuden toteutumiseksi ryhmämuotoiseen toimintakyvyn arviointijaksoon liittyen olisi löydettävä tutkimustietoa nuorten toimintaterapia-arvioinnista, luovista toiminnoista, ryhmämuotoisesta arvioinnista ja havainnoinnista arviointimenetelmänä. Tällä perusteella suoritettiin tiedonhaku, jonka tulokset on esitelty työn teoreettisissa lähtökohdissa. Varsinainen tiedonhaku olisi voinut olla kattavampi, mutta haun tulokset kuvannevat nuorten arviointia ja toiminnan käyttöä arvioinnissa käsittelevien artikkelien määrää ja sitä kautta myös tämän opinnäytetyön tutkimuskohteeseen liittyvän tieteellisen näytön määrä. Tätä tukevat myös muut lähteet, joissa on todettu tutkimuksen vähäisyys liittyen nuorten toimintaterapiaan (Piikki 2009: 23 – 24; 28) ja havainnointiin sekä toiminnan käyttöön perustuvaan arviointiin (Eklund ym. 2008: 197). Yrityksistä huolimatta suomalaisia tutkimuksia ei muutamaa Pro Gradu -tutkielmaa ja opinnäytetyötä lukuun ottamatta löydetty.

Tutkimuskohteen näyttöön perustuvuuden kannalta merkittävimäksi löydökseksi osoittautuivat BIA eli Activity Based Assessment -menetelmää käsittelevät tutkimusartikkelit (Eklund ym. 2008: 196–203; Kjellin ym. 2008: 75–81). Niissä tutkimuskohde muistuttaa sekä rakenteeltaan että tarkoitukseltaan HYKS Nuorisopsykiatriassa käytössä olevaa ryhmämuotoista toimintakyvyn arviointikokonaisuutta. Niissä on saatu viitteitä siitä, että BIA on sekä käyttökelpoinen että käyttäjäystävällinen niin asiakkaiden kuin työntekijöidenkin mielestä. Samankaltaista selvitystä olisi syytä tehdä myös ryhmämuotoisesta arviointikokonaisuudesta.

HYKS Nuorisopsykiatrian toimintaterapeuttien toteuttama ryhmämuotoinen arviointikokonaisuus perustuu Kanta-Hämeessä käytössä olevaan malliin, josta on tehty opinnäytetyö. Juutistenahon, Nygrénin ja Rouvisen (2010) opinnäytteen tehtävänä on kuvata Kanta-Hämeen keskussairaalan nuorisopsykiatrian toimintaterapian ryhmämuotoisen arviointimenetelmän sisältöä, etsiä ryhmämuotoiselle arviointimenetelmälle teoreettisia ja käytännön kokemuksen kautta kertyneitä perusteluja sekä etsiä mahdollisia kehittämiskohteita ryhmämuotoiselle arviointimenetelmälle. (Juutistenaho ym. 2010: 5). Juutistenahon, Nygrénin ja Rouvisen (2010) opinnäytetyön teoretiedon ja käytännön kokemusten yhdistämisen voidaan osaltaan ajatella lisäävän arviointikokonaisuuden näyttöön perustuvuutta. Opinnäytetöiden tarkoitus on kuitenkin ensisijaisesti kehittää ja osoittaa opiskelijan valmiuksia soveltaa tietojaan ja taitojaan ammattiopintoihin liittyvässä käytännön asiantuntijatehtävässä (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 352/2003 § 7). Onkin kyseenalaista, kuinka paljon opinnäytteen voidaan ajatella rakentavan näyttöön perustuvuutta.

Koska kliininen osaaminen on yksi näyttöön perustuvuuden osa, käsitellään siihen liittyviä, haastattelussa esiin nousseita asioita seuraavissa kappaleissa. Niihin liittyen haastattelussa nostettiin esiin luotettavuus sekä arviointitiedon ja kankaanpainannan käytettävyys. Ryhmähaastattelussa arviointikokonaisuuden kuvattiin olevan ”vielä lapsen kengissä” eli

sen käyttöön vakinaistaminen vaatii vielä työstämistä ja mahdollista jatkokehittämistä. Samalla toimintaterapeutit pohtivat arviointikokonaisuuden luotettavuutta ja toivat esiin sekä sitä vahvistavia että heikentäviä tekijöitä. Opinnäytteen tekijät näkevät ryhmämuotoisista arviointikokonaisuuksista saatujen kokemusten reflektoinnin osaltaan tukevan näyttöön perustuvuutta ja sen rakentumista, koska se nähdään osana toimintaterapeuttien ammatillista harkintaa.

Arviointijakso koettiin riittävän pitkäksi tarpeellisen tiedon keräämiseen ja toisaalta sopivan lyhyeksi siten, että tiiviimpi ryhmäytyminen ei vaikuta nuorten suoritukseen. Toimintaterapeutit toteuttavat arviointijakson työparina, minkä koettiin lisäävän arvioinnin luotettavuutta. Työnjako on toteutettu siten, että havainnoijan ja ohjaajan roolit vuorottelevat. Tämän koetaan helpottavan huomion kiinnittämistä havainnoitaviin asioihin, jolloin saadaan tarkempaa tietoa nuoren toimintakyvystä. Lisäksi on sovittu, keitä nuoria kumpikin ensisijaisesti havainnoi. Työnjaon voidaan ajatella lisäävän luotettavuutta siten, että jokainen nuori tulee tasapuolisesti havainnoiduksi. Useamman havainnoijan koetaan tuottavan laajemman näkökulman nuoren toimintakyvystä. Lisäksi toimintaterapeutit kokevat hyvänä sen, että havainnoinnin lisäksi tietoa nuoren toimintakyvystä kerätään useista eri lähteistä kuten esitiedoista, nuoren lähipiiriltä ja nuorelta itseltään. Kommenteista käy ilmi, että erityisesti ryhmämuotoisuutta ja kankaanpainantaa on pohdittu nuoren näkökulmasta ja sitä kautta mietitty arviointikokonaisuuden perusteltavuutta ja luotettavuutta. On siis mietitty, miten käytettävät toiminnot ja arviointikokonaisuus soveltuvat nuorten kanssa käytettäväksi. Vaikka arviointitilannetta ei pidetä nuorelle luonnollisena tilanteena, koetaan sen siitä huolimatta tuottavan asianmukaista ja realistista tietoa nuoren toimintakyvystä. Haastattelusta käy ilmi, että sekä ryhmämuotoista arviointikokonaisuutta että sen yksittäisiä osia on pohdittu kliinistä osaamista käyttäen. Ammatillisen harkinnan osalta menetelmä voidaan nähdä näyttöön perustuvaksi. Vaikka työnjaon koetaan lisäävän luotettavuutta, opinnäytetyön tekijät näkevät monen nuoren samanaikaisen havainnoimisen ongelmallisena. Kuinka paljon ja miten olennaisia havaintoja jää nuoren taidoista tekemättä, koska toimintaterapeutin huomio kiinnittyy muualle?

Havainnoinnin koetaan tuottavan tietoa, jota ei välttämättä olisi saatavilla esimerkiksi haastattelun tai kyselyiden avulla. Toimintaterapeutit kuvaavat arviointikokonaisuuden ja sen osana kankaanpainannan tuottavan niin laajasti tietoa, että sitä on vaikea hallita. He kertovat käyttävänsä MOHOST-arviointimenetelmää havainnointia ja arviointia strukturoivana työkaluna, joka ei kuitenkaan välttämättä ohjaa jokaista arviointikertaa. He käyttävät MOHOST:a apuna havainnoinnista saadun tiedon analysoimisessa, minkä lisäksi siitä saatavia ilmaisia voi hyödyntää esimerkiksi lausuntoa laadittaessa. Haastattelussa käy ilmi, että eri toimintaterapeutit käyttävät arviointimenetelmää eri tavoin, mikä on ongelmallista. Forsythin ja Parkinsonin (2008) mukaan periaatteessa MOHOST:a varten on täytettävä yksittäisistä havainnointikerroista pöytäkirjalomakkeita ja näiden sekä muista lähteistä saatavien tietojen perusteella pisteitetään pisteityslomake. Pisteityslomake siis kokoaa koko arvioinnista saatavaa tietoa. (Forsyth – Parkinson 2008: 43–44.) Haastattelun perusteella näin ei aina tapahdu, mikä lisää toimintaterapeutista

johtuvaa vaihtelua arvioinnin toteutuksessa ja siten vaikuttaa tiedon luotettavuuteen. Menetelmää on kuitenkin mahdollista soveltaa tilannekohtaisesti, joten eri käytännöt voivat olla perusteltuja (Forsyth – Parkinson 2008: 40). Mikäli arviointimenetelmää käytettäisiin käsikirjan mukaisesti, voisi se helpottaa toimintaterapeuttien työtä ja lisätä arvioinnin luotettavuutta. Jos pöytäkirjalomakkeet täytettäisiin kaikista tai säännönmukaisesti tietyistä arviointikerroista, vähentäisi se osaltaan vaihtelua eri asiakkaiden arvioinnissa, mikä puolestaan lisäisi heidän välistä tasa-arvoaan. Yhtenäisten käytäntöjen voidaan ajatella lisäävän arvioinnin luotettavuutta, joten tähän olisi jatkossa kiinnitettävä huomiota arviointikokonaisuutta toteutettaessa.

Voidaan todeta, että tämän opinnäytteen puitteissa ei löydetty riittävästi tutkimustietoa ryhmämuotoiseen arviointikokonaisuuteen liittyvistä seikoista. Tältä osin ei voidakaan täysin ottaa kantaa siihen, kuinka vahvaa tutkittavan ilmiön näyttöön perustuvuus on teoretiedon valossa. Taustatutkimuksia olisikin etsittävä systemaattisemmin eri tietolähteistä. Opinnäytteen aineisto antaa kuitenkin laajasti tietoa toimintaterapeuttien ammatillisen harkinnan sisällöstä. Luotettavuudesta keskusteltaessa nousi esiin se, että arviointikokonaisuus on vielä muokkautumassa HYKS Nuorisopsykiatrian toimintaterapeuttien käyttöön sopivaksi. Tähän käyttöönottovaiheeseen liittyen haastattelussa oli kuultavissa laajalti ammatillista harkintaa, jonka avulla toimintaterapeutit sekä kyseenalaistavat että perustelevat arviointikokonaisuuteen liittyviä asioita. Tekijät kokevat tämän tärkeänä näyttöön perustuvuuden rakentumisen kannalta. Haastateltujen toimintaterapeuttien ammatillisen harkinnan perusteella kankaanpainanta on arviointikokonaisuuteen soveltuva.

7.3.2 Asiakaskeskeisyys

Suomen Toimintaterapeuttiliiton (2011) mukaan hyvät arviointikäytännöt ovat asiakaskeskeisiä kuitenkin termiä sen tarkemmin määrittelemättä (Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry 2011: 16). Asiakaskeskeisyyden voidaan ajatella tarkoittavan sitä, että asiakas on palvelujen keskipisteessä eikä aktiivisesti osallistu niiden suunnitteluun tai kehittämiseen. Asiakslähtöisyydessä asiakkaan rooli on aktiivisempi eli palvelut toteutetaan asiakkaan kanssa eikä häntä varten. (Virtanen – Suoheimo – Lamminmäki – Ahonen – Suokas 2011: 18–19). Arviointikokonaisuutta on vaikea toteuttaa asiakslähtöisesti siten, että se räätälöitäisiin täysin jokaisen ryhmän jäsenen mukaisesti. Tämän vuoksi ajateltiin soveltuvuus-kriteeriä määriteltäessä, että kokonaisuuden on kuitenkin oltava asiakaskeskeinen. Tehtäväsuuntautuneessa toiminnan analyysissä tarkastellaan vain toiminnan yleistettävissä olevia vaatimuksia, eikä sitä minkälaista toiminta on tietyn yksilön kannalta. Näin ollen sen avulla ei voida ottaa kantaa siihen, onko kankaanpainanta yksittäisen henkilön kannalta asiakslähtöistä. Sen sijaan asiakaskeskeyttä voidaan pohtia analyysin ja haastattelun tulosten perusteella, koska molemmissa tarkastellaan kankaanpainantaa asiakasryhmän näkökulmasta.

Haastattelusta käy ilmi asiakaskeskeisyyden toteutuvan siten, että sekä arviointikokonaisuutta että kankaanpainantaa on mietitty myös nuoren näkökulmasta. Vaikka arviointikokonaisuus on pitkälle etukäteen määritelty, toteutetaan se kuitenkin aina yksilön tarpeet huomioiden. Esimerkiksi nuoren lähete määrittelee, mihin nuoren toimintakyvyssä erityisesti kiinnitetään huomiota arviointijakson aikana. Yksittäisten nuorten mieltymyksiä tai tottumuksia ei kuitenkaan voida huomioida arvioinnissa käytettäviä toimintoja valitessa. Haastattelusta käy ilmi, että toimintaterapeutit ovat miettineet kankaanpainannan soveltuvuutta nuorten kanssa käytettäväksi toiminnaksi. He tuovat ilmi kankaanpainannassa olevan elementtejä, jotka voidaan liittää nuorisokulttuuriin, vaikka kankaanpainanta itsessään ei olisi nuorten arjessa tyypillinen toiminta. Kankaanpainannan konkreettinen tuotos voi motivoida nuorta. Toimintaterapeutit kokevat menetelmän käyttöön tuovan lisäarvoa se, että kankaanpainanta ei ole nuorille tuttu toiminta. Kankaanpainanta nähdään nuorille turvallisena toimintana, koska siinä nuori voi säädellä kuinka syvällisellä ja henkilökohtaisella tasolla hän työskentelee. Lisäksi siihen liittyvät tehtävät ovat sellaisia, että nuori voi niistä suoriutua. Jo toteutuneiden arviointijaksojen aikana yksittäinen nuori on saanut haavan sabluunaa tehdessään, minkä lisäksi silitykseen liittyy palovammariski. Vaikka kankaanpainanta-arviointikertaan liittyvät edellä mainitut riskit, veitsellä leikkaamisen ja silitysraudan käytön voidaan ajatella olevan sellaisia toimintoja, joista nuoren on arjessaan suoriuduttava. Fyysisen loukkaantumisen riskiä voidaan pitää pienenä. Näistä syistä kankaanpainanta arviointikerta voidaan nähdä riittävän turvallisena ja menetelmänä käyttöön soveltuvana.

Toimintaterapeutit pyrkivät sitouttamaan ja osallistamaan nuorta arviointikokonaisuuteen kertomalla arvioinnin sisällöstä, tarkoituksesta ja tavoitteista. Toimintaterapeuttien mukaan toteutuneilla arviointijaksoilla suurin osa nuorista onkin ollut arviointiin sitoutuneita. Haastattelun mukaan esimerkiksi sukupuolella tai nuoren henkilökohtaisilla mieltymyksillä ei ole ollut vaikutusta toiminnasta suoriutumiseen. Haastattelussa toimintaterapeutit pohtivat koko arviointijaksoon liittyen sitä, onko ryhmäkertojen pituus tai arvioinnin tapahtuminen mahdollisesti fyysisesti kaukana nuoren lähiympäristöstä yksilöille haastavaa. Arviointijakson koetaan olevan hyvä työväline myös nuorten vahvuuksien osoittamiseen ja vanhempien näkökulman tarkempaan kuulemiseen. Toimintaterapeutit korostavat nuoren sosiaalisen ympäristön, etenkin vanhempien ja opettajan, roolia arviointikokonaisuuden onnistumiseen vaikuttavana tekijänä. Esimerkiksi on tärkeää saada opettajalta tietoa nuoren suoriutumisesta kouluryhmässä, minkä lisäksi opettajan kanssa tehtävä yhteistyö voi helpottaa nuoren osallistumista arviointikerroille. Edellä kuvatun toimintaterapeuttien ammatillisen harkinnan perusteella kankaanpainannan käytön voidaan ajatella olevan asiakaskeskeistä.

Toiminnan analyysissä tarkasteltiin aistinvaraisia, biomekaanisia, kognitiivisia, psykologisia, sosiaalisia ja itsen hallintaan liittyviä tekijöitä. Niihin liittyvät vaatimukset todettiin sellaisiksi, että nuoren on realistista suoriutua toiminnasta. Psykologisten, sosiaalisten ja itse hallintaan liittyvien tekijöiden kohdalla pohdittiin myös sitä, millainen toiminta kankaanpainanta kokonaisuudessaan voi nuoren näkökulmasta olla. Kankaanpainannan voidaan ajatella olevan asiakaskeskeis-

tä ja siltä osin soveltuva käytettäväksi arviointikokonaisuudessa. Tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin tulosten perusteella ja työn teoriaosiossa käsitellyn nuoren normaalikehitykseen viitaten, voidaan toiminnan ajatella vaatimuksiltaan soveltuvan tyypillisen nuoren taitotasolle ja olevan siten asiakaskeskeinen.

8 Yhteenveto ja pohdinta

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä HUS:in kuuluvan HYKS Nuorisopsykiatrian klinikkaryhmän avohoidon hoitopoliklinikoiden toimintaterapeuttien kanssa. Hoitopoliklinikoiden tutkimus- ja hoitajaksoon kuuluu tarvittaessa lisätutkimuksena toimintaterapeutin toteuttama ryhmämuotoinen toimintakyvyn arviointikokonaisuus, jossa yhtenä käytettävänä toimintana on kankaanpainanta. Yhteistyötaholla oli tarve selvittää ryhmämuotoisessa arviointikokonaisuudessa käytettävien toimintojen tarkoituksenmukaisuutta ja tutkimuskohteeksi valikoitui kankaanpainanta-arviointikerta. Opinnäytetyön tarkoitus oli tutkia, soveltuuko kankaanpainanta toimintana HYKS Nuorisopsykiatriassa toimintaterapeuttien toteuttamaan ryhmämuotoiseen arviointijaksoon. Tätä varten laadittiin soveltuvuus-kriteerit, jotka liittyvät kankaanpainanta-arviointikerran sisältöön ja sen suhteeseen muihin arviointikertoihin ja laajemmin sen taustalla olevaan organisaatioon nähden. Soveltuvuus-kriteereissä otettiin kantaa myös kankaanpainannan näyttöön perustuvuuteen ja asiakaslähtöisyyteen. Tutkimusmateriaalia kerättiin tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin ja ryhmämuotoisen teemahaastattelun avulla.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että kankaanpainanta-arviointikerta tuo näkyväksi laajasti nuoren toimintakyvyn ja päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseen liittyviä taitoja, joita haastatellut toimintaterapeutit haluavat havainnoida. Kankaanpainanta-arviointikertaa havainnoimalla voitaisiin kerätä myös tämänhetkistä enemmän tietoa esimerkiksi nuoren hienomotorisista taidoista. Toimintaterapeutit kuvaavat kuitenkin saavansa kankaanpainantaa havainnoimalla ja koko arviointikokonaisuuden aikana nuoren toimintakyvystä niin laajasti tietoa, että sitä on haastava hallita. Voidaan todeta, että kankaanpainanta tarjoaa vähintään riittävästi tietoa nuoren toimintakyvystä ja on tältä osin perusteltu toiminta ryhmämuotoisessa toimintakyvyn arvioinnissa.

Kankaanpainanta-arviointikerran suhdetta muihin arviointikokonaisuudessa käytettäviin toimintoihin ei tämän opinnäytetyön puitteissa voitu luotettavasti selvittää, koska se vaatisi myös muiden arvioinnissa käytettyjen toimintojen tarkan analyysin. Tätä voitaisiin tutkia esimerkiksi myöhemmissä opinnäytetöissä. HUS:n strategioiden ja kankaanpainannan käytön välillä ei ole ristiriitaa. Arviointijakso voisi olla asiakaslähtöisyyttä ajatellen joustavampi, mutta kokonaisuutena ja koko asiakasryhmän kannalta ajateltuna se vastaa myös asiakaslähtöisyyteen tähtäävään strategiaan. Kankaanpainannan voidaan taustaorganisaation kannalta nähdä soveltuvan käyttötarkeitukseensa.

Tämän opinnäytteen puitteissa ei löydetty riittävästi tutkimustietoa ryhmämuotoiseen arviointikokonaisuuteen liittyvistä seikoista. Tältä osin ei voidakaan täysin ottaa kantaa siihen, kuinka vahvasti tutkittava ilmiö on teorian tiedon valossa näyttöön perustuvaa. Esimerkiksi systemaattisen kirjallisuuskatsauksen avulla voitaisiin kartoittaa aiheesta saatavilla olevaa tietoa, jolloin ryhmämuotoisen toimintakyvyn arviointikokonaisuuden ja siinä kankaanpainannan näyttöön

perustuvuuteen voitaisiin luotettavammin ottaa kantaa. Opinnäytetyön aineisto antaa laajasti tietoa toimintaterapeuttien ammatillisen harkinnan sisällöstä. Sen perusteella arviointikokonaisuus ja siinä kankaanpainannan käyttö on pitkälle mietitty. Kliinisen osaamisen näkökulmasta kankaanpainannan käyttö on tarkoituksenmukaista ja siten kokonaisuuteen soveltuvaa.

Tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin ja haastattelun perusteella kankaanpainannan voidaan ajatella olevan asiakaskeskeistä ja siltä osin soveltuvaa käytettäväksi arviointikokonaisuudessa. Toiminnan voidaan ajatella vaatimuksiltaan soveltuvan tyypillisen nuoren taitotasolle ja olevan siten asiakaskeskeinen. Haastattelussa toimintaterapeutit kertoivat saaneena asiakkailta hyvää palautetta ryhmämuotoisesta toimintakyvyn arviointijaksosta. Lisäksi kävi ilmi, että toiminta on suunniteltu asiakaskeskeisesti. Kuitenkin näyttöön perustuvuuteen liittyen tarvittaisiin tutkimustietoa siitä, miten asiakkaat kokevat kankaanpainanta -arviointikerran. Tämän opinnäytetyön puitteissa ei voitu selvittää toiminnan soveltuvuutta yksittäiselle nuorelle.

Kaikkien soveltuvuuskriteereiden täyttymiseen ei täysin voitu ottaa kantaa, koska ilmiön kokonaisvaltaisempi tutkiminen vaatisi tätä opinnäytettä laajemman tarkastelun. Kuitenkin kaikki soveltuvuuskriteerit täytyivät ainakin osittain. Kankaanpainannan voidaan ajatella olevan soveltuva käyttötarkoitukseensa, mutta aihe vaatii vielä lisätutkimusta, jotta tämä voidaan todeta täysin luotettavasti.

Tutkimustuloksia tarkasteltaessa on huomioitava tutkimuksen luotettavuutta heikentävät tekijät. Tutkimuskäsitteiden määrittely olisi pitänyt tehdä jo opinnäytetyöprosessin alussa tarkemmin. Taustateoriaan tutustumisen myötä opinnäytteen tekijät alkoivat hahmottaa, kuinka monitasoisesta ilmiöstä tutkimuskohteessa on kyse. Koska kokonaisuus alkoi hahmottua vasta prosessin loppuvaiheessa, ei voida olla varmoja, kuinka paljon ja miten tärkeää tietoa jäi teoriapohjaa koottaessa hankkimatta. Mikäli opinnäytettä alettaisiin tehdä uudestaan, otettaisiin enemmän aikaa taustateoriaan tutustumiseen ja käsitteiden määrittelyyn. Lisäksi tietokannoista tehtävää tiedonhakuja toteutettaisiin systemaattisemmin. Tarkemmin määriteltyjen käsitteiden avulla tutkimuskohteen näyttöön perustuvuuteen olisi voitu ottaa luotettavammin kantaa, kun käyttökelpoisia tutkimuksia aiheesta olisi mahdollisesti löydetty enemmän.

Käsitteiden määrittelyssä on huomioitava se, että toimintaterapiatermistö ei kaikkien tutkimuskohteen ilmiöiden osalta ole yhtenäistä. Esimerkiksi toiminnan analyysistä käytetään vieraskielisissä lähteissä useita eri termejä, vaikka puhuttaisiin samasta asiasta. Toisaalta yhdellä termillä voidaan tarkoittaa useampaa asiaa. Opinnäytetyössä on pyritty käyttämään suomalaisen toimintaterapiaan liittyvää termistöä ja esimerkiksi soveltuvuuskriteereitä laadittaessa on hyödynnetty Suomessa käytössä olevia suosituksia. Vaikka tämän voidaan ajatella olevan luotettavuutta lisäävä tekijä, on huomioitava, että aina suomalaisten ja englanninkielisten termien sisällöt eivät täysin vastaa toisiaan. Jatkoa ajatellen toimintaterapian käsitteiden vakiintumiseen olisi kiinnitettävä entistä enemmän huomiota.

Soveltuvuuskriteerien sisältöä olisi pitänyt pohtia tarkemmin. Esimerkiksi kriteeri ”Kankaanpainanta tuo näkyväksi asioita, joiden havainnointi on toimintakyvyn arvioinnin kannalta olennaista.” on ongelmallinen. Sitä, mitä toimintakyvyn arvioinnin kannalta on olennaista havainnoida, kysyttiin toimintaterapeuttien haastattelussa. Jälkeenpäin ajateltuna on itsestään selvää, että toimintaterapeutit havainnoivat niitä asioita, joita kankaanpainannan aikana nuoren toiminnasta on mahdollista nähdä ja jotka ovat arvioinnin kannalta olennaisia, koska he ovat valinneet tämän toiminnan tässä kontekstissa käytettäväksi. Kriteeri on siis itseään toteuttava. Kuitenkaan sitä ei olisi voitu jättää pois, koska se on olennainen kankaanpainannan soveltuvuuden kannalta. Asiakaskeskeisyyteen liittyvä soveltuvuus kriteeri oli ongelmallinen, koska termejä asiakaslähtöisyys ja asiakaskeskeisyys käytetään päällekkäin. Esimerkiksi toimintaterapia määritellään usein asiakaslähtöiseksi, mutta Suomen Toimintaterapeuttiliiton (2011) Hyvät arviointikäytännöt suomalaisessa toimintaterapiassa -julkaisussa käytetään termiä asiakaskeskeinen. Tekijät päätyivät käyttämään julkaisun mukaisesti termiä asiakaskeskeisyys ja määrittivät mitä se tässä työssä tarkoittaa.

Haastattelun suunnittelussa, toteutuksessa ja analysoinnissa näkyi tekijöiden kokemattomuus. Ryhmämuotoinen teemahaastattelu osoittautui haastavaksi ohjata, mutta tekijät ovat tyytyväisiä saamaansa aineistoon. Toteutunut haastattelu tuotti laajasti materiaalia, jonka analysoiminen ja tulosten esittely koettiin haastavana. Materiaalista kuitenkin löydettiin tutkimuskysymyksen kannalta olennaista tietoa. Tekijät ovat tyytyväisiä siihen, että ryhmämuotoinen haastattelu valikoitui tutkimusmenetelmäksi, koska sen avulla saatiin koottua näyttöön perustuvuuteen liittyen toimintaterapeuttien kokemuksia tutkimuskohteesta.

Opinnäytetyön myötä tekijöille paljastui tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin laajuus. Analyysi vaati monialaista tietämystä niin neurologiasta, fysiologiasta, kognitiotieteistä kuin psykologiastakin. Koska toiminnan analyysi on vaativaa toteuttaa ja se laaditaan subjektiivisen osaamisen pohjalta, voidaan pohtia sen luotettavuutta tutkimusmenetelmänä. Tässä työssä analyysi on laadittu tekijöiden toimintaterapiaopintojensa aikana kartuttaman tietotaidon pohjalta. On myös huomioitava se, että tietoa on osattava soveltaa käytäntöön, sekä kunkin yksilön ja toiminnan kohdalla erikseen. Lienee syytä miettiä, voidaanko toiminnan analyysissä tarvittava tietotaito oppia näin lyhyessä ajassa.

Opinnäytetyöprosessin myötä tehtäväsuuntautunut toiminnan analyysi avautui tekijöille vaihtelevain ja se olisi jälkikäteen ajateltuna mahdollisesti toteutettu eri tarkkuudella. Sen toteutuksessa olisi esimerkiksi voitu rajata osioita pois nuoren normaalikehitykseen tai arvioinnin kohteisiin liittyen. Kuitenkin laajasti toteutettu tehtäväsuuntautunut toiminnan analyysi antaa realistisen kuvan siitä, mihin toimintaterapeutin pitäisi tarvittaessa työssään kyetä. Opinnäytetyön toivotaan nostavan toiminnan analyysin merkitystä laajemmin yleiseen keskusteluun. Lisäksi toivotaan, että työssä olevaa taulukkoa tehtäväsuuntautuneesta toiminnan analyysistä (liite 1) voidaan

käytännön työssä hyödyntää. Taulukkoa käytettäessä on huomioitava, että se on tekijöiden vapaa suomennos, joten alkuperäiseen lähteeseen (Crepeaua 1998) tutustumista suositellaan.

Opinnäytetyö oli tekijöilleen opettavainen ja antoisa prosessi. Tutkimuksen teon lisäksi toimintaterapian peruskäsitteistö ja ydinosaaminen konkretisoituivat tekijöille. Tekijät toivovat etenkin toimintaterapiakäsitteistön vakiintumista, toiminnan analyysin tärkeyden korostamista ja näyttöön perustuvuuteen liittyen sekä itse tutkimusten tekoa että tutkimusten saatavuuden lisääntymistä. Tekijöillä oli vaikeuksia tietokantojen käytössä ja voidaankin pohtia, miten pidempään käytännön työssä ollut toimintaterapeutti kykenee samaisia tietokantoja hyödyntämään. Sekä tietokantoihin pääsy että niistä tiedon etsiminen voi olla haastavaa tai jopa mahdotonta. Näyttöön perustuvuuden nimissä tähän olisi kiinnitettävä huomiota ja etsittävä ratkaisuja.

9 Lähteet

Aalberg, Veikko – Siimes, Martti A. 2007. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Nemo.

Creek, Jennifer 1997a. Assessment. Teoksessa Creek, Jennifer (toim.): Occupational therapy and mental health. 2. painos. New York: Churchill Livingstone. 91–115.

Creek, Jennifer 1997b. Teoksessa Creek, Jennifer (toim.): Occupational therapy and mental health. 2. painos. New York: Churchill Livingstone. 251–259.

Creek, Jennifer 2010: The core concepts of occupational therapy: a dynamic framework for practice. London: Jessica Kingsley Publishers.

Crepeau, Elizabeth B. 1998. Activity Analysis: A Way of Thinking About Occupational Performance. Teoksessa Neistadt, Maureen E. – Crepeau, Elizabeth Blesedell (toim.): Willard & Spacman's Occupational Therapy. 9. painos. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins. 135–147.

Eklund, Mona – Örnberg, Lena – Ekström, Christina – Jansson, Birgitta – Kjellin, Lars 2008. Outcomes of activity-based assessment (BIA) compared with standard assessment in occupational therapy. Scandinavian Journal of Occupational Therapy. 15 (4). 196–203.

Finlay, Linda 2004. The practice of psychosocial occupational therapy. Cheltenham, Iso-Britannia: Nelson Thornes.

Flanigan, Anna 2001. Occupational therapy with adolescent. Teoksessa Lougher, Lesley (toim.): Occupational therapy for child and adolescent mental health. Edinburgh : Churchill Livingstone. 151–170.

Forsyth, Kirsty – Parkinson, Sue 2008. MOHOST: Inhimillisen toiminnan mallin seulonta-arviointi, käsikirja. Helsinki: Psykologien Kustannus oy.

Hagedorn, Rosemary 2000. Tools for practice in occupational therapy: a structured approach to core skills and processes. Edinburgh: Churchill Livingstone.

Hautala, Tiina - Hämäläinen, Tuula - Mäkelä, Leila - Rusi-Pyykönen, Mari 2011. Toiminnan Voimaa. Toimintaterapia käytännössä. Helsinki: Edita Prima

Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2010. Tutkimushaastattelu : teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

HUS 2011: HUS edelläkävijä. Vaikuttavaa hoitoa potilaan parhaaksi. Tavoite- ja toimintaohjelmaa. HUS:n hallituksessa 26.9.2011 hyväksytty versio. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri.

HYKS Nuorisopsykiatria n.d. Helsingin ja Uudenmaan Sairaanhoitopiiri. Verkkodokumentti. <<http://www.hus.fi/default.asp?path=1,28,2052,11786,14487,2057,2106>>. Luettu 27.10.2012.

Härkönen, Ulla – Karhu, Raisa – Konkka, Jyrki – Mikkola, Tuula – Roivas, Marianne 2011. Hyvinvointi ja toimintakyky -yksikön opinnäytetyöohje. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Juutistenaho, Mari – Nygrén, Anna – Rouvinen, Sanna 2010. Ryhmämuotoinen arviointimenetelmä Kanta-Hämeen keskussairaalan nuorisopsykiatrian toimintaterapiassa. Opinnäytetyö. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Kesti, Mia - Muona, Tuire - Repo, Tuija - Stenroos, Sari 2011. Ryhmämuotoinen toimintakyvyn tutkimus. Esite poliklinikoiden työryhmille. Esite. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri, HYKS Nuorisopsykiatria.

Kesti, Mia – Muona, Tuire 2012. Ryhmämuotoinen toimintakyvyn tutkimus. Muistilista toimintaterapeuteille. Helsinki: HYKS Nuorisopsykiatria.

Kielhofner, Gary 2008. Dimensions of Doing. Teoksessa Gary Kielhofner (toim.): Model of human occupation: theory and application. 4. painos. Baltimore, MD: Lippincott Williams & Wilkins. 101–109.

Kjellin, Lars - Cizinsky Sjö Dahl, Rosmarie - Eklund, Mona 2008. Activity-based assessment (BIA) - inter-rater reliability and staff experiences. Scandinavian Journal of Occupational Therapy. 15 (2). 75–81.

Kuokkanen, Marika - Liuska, Elina - Mäkelä, Leila - Repo, Tuija 2007. Näyttöön perustuva käytäntö eli Evidence-Based Practice toimintaterapiassa. Toimintaterapeutti. Suomen Toimintaterapeuttiliito ry:n jäsenlehti (4). 4–8.

Liamputtong, Pranee 2011. Focus group methodology : principles and practices Los Angeles: SAGE.

Lindberg, Nina n.d.: Psykiatrian toimintasuunnitelman toimeenpano HYKS nuorisopsykiatriassa. HYKS Nuorisopsykiatria. Helsinki. Verkkodokumentti. <http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.hus.fi%2Fbinary.asp%3Fpath%3D1%2C28%2C820%2C28879%2C40742%2C40750%26field%3DFileAttachment%26disposition%3Dattachment&ei=uUy7UP_7KKTj4QSMp4CYAg&usq=AFQjCNG-0LOD3DUHlg74fADhkgmoQ3W3DQ>. Luettu 25.5.2012.

Lunkka, Risto – Repo, Tuija 2010. Toimintakyvyntutkimus osana nuorisopsykiatriasta tutkimusjaksoa. Esite. Helsinki: HYKS Psykiatria.

Mosey, Anne 1981. Occupational therapy: configuration of a profession. New York : Raven Press.

Mulligan, Shelley 2003. Occupational Therapy Evaluation for Children. A Pocket Guide. Philadelphia : Lippincott Williams & Wilkins.

Muona, Tuire 2011. Ohjeet kankaanpainantaan. Ohjeistus. Helsinki: HYKS Nuorisopsykiatria.

Müllersdorf, Maria – Ivarsson, Ann Britt 2012. Use of creative activities on OT practice in Sweden. Occupational Therapy International. 19 (3) 127–134.

Ojasalo, Katri – Moilanen, Teemu – Ritalahti, Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät : uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki : WSOY.

Olson, Laurette 2010. A Frame of Reference to Enhance Social Participation. Teoksessa Kramer, Paula – Hinojosa, Jim (toim.): Frames of reference for pediatric occupational therapy. Philadelphia : Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins.

Piikki, Sanna 2010. Toimintamahdollisuuksien arvioinnin nykykäytännöt Suomessa nuorten mielenterveydessä. Toimintaterapian Pro gradu -tutkielma. Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta. Terveystieteiden laitos. Jyväskylän Yliopisto.

Polatajko, Helene – Davis, Jane – Stewart, Deb – Cantin, Noémi – Amoroso, Bice – Purdie, Lisa – Zimmerman, Daniel 2007. Specifying the domain of concern: Occupation as core. Teoksessa Townsend, Elizabeth - Polatajko, Helene (toim.): Enabling occupation II: advancing an occupational therapy vision for health, well-being & justice through occupation. Ottawa : Canadian Association of Occupational Therapists. 13–36.

Psykiatrian tulosityksikkö n.d. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri. Verkkodokumentti. <http://www.hus.fi/hus-tietoa/sairaanhoitoalueet/hyks/psykiatrian_tulosityksikk%C3%B6/Sivut/default.aspx>. Luettu 4.4.2013.

Repo, Tuija 2012. Vastaavatoimintaterapeutti. HYKS Nuorisopsykiatria. Helsinki. Tiedoksianto 3.5.

Saaranen-Kauppinen, Anita – Puusniekka, Anna 2006. Koodaus. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Verkkodokumentti. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_2.html>. Luettu 27.2.2013.

Sackett, David L.– Rosenberg, William C. – Gray, Muir J. A. – Haynes, Brian R. – Richardson, Scott W. 1996. Evidence based medicine: what it is and what it isn't. British Medical Journal 312 (13). 71-72.

Schneck, Colleen M. 2010. A Frame of Reference for Visual Perception. Teoksessa Kramer, Paula – Hinojosa, Jim (toim.): Frames of reference for pediatric occupational

therapy. 3.painos. Philadelphia: Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins. 349–389.

Suomen kuntaliitto 2003. Toimintaterapianimikkeistö 2003. Palvelunimikkeistö. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry 2010. Hyvät arviointikäytännöt suomalaisessa toimintaterapiassa. Arvioinnin lähtökohdat ja suositukset. Julkaisu. Helsinki: Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry.

Taylor, M. Clare 2000: Evidence-Based Practice for Occupational Therapists. Blackwell Science: Oxford and Northampton.

Terveydenhuoltolaki 1326./2010. Annettu Helsingissä 30.12.2010.

Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2009: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Thomas, Heather 2012. Occupation-Based Activity Analysis. Thorofare: SLACK.

Tutkimus-, arviointi- ja kriisipoliklinikat (TAK) 2012. HUS Tietopankki. Helsingin ja Uudenmaan Sairaanhoidopiiri. Verkkodokumentti.
<<http://www.hus.fi/default.asp?path=1%2C28%2C2052%2C11786%2C14487%2C2057%2C2106%2C13358%2C43544>>. Luettu 25.5.2012

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 352/2003. Annettu Helsingissä 15.5.2003.

Virtanen Petri – Suoheimo Maria – Lamminmäki Sara – Ahonen Päivi – Suokas Markku 2011. Matkaopas asiakaslähtöisten sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämiseen. Teke-sin katsaus 281/2011. Helsinki.

Tehtäväsuuntautuneen toiminnan analyysin pohja

TEHTÄVÄSUUNTAUTUNUT TOIMINNAN ANALYYSI

Kuvaile toiminta lyhyesti (max.2 lausetta)

Kuvaile tyypillinen toimijoiden ikä

Kuvaile ympäristön elementit:

a) fyysiset

b) sosiaaliset

c) kulttuuriset

Listaa tarvittavat välineet ja tarvikkeet

Kuvaile toimintaan mahdollisesti liittyvät turvallisuusriskit

Listaa toiminnan vaiheet muutamalla lauseella kuvaillen. Toiminnasta riippuen vaiheita voi olla 10-20

Yhteenveto analysoiduista suorituksen osatekijöistä.

Kuvaile toimintaan tarvittavat tärkeimmät suorituksen osatekijät

Kuvaile toimintaan vähiten tarvittavat suorituksen osatekijät

Kuvaile, kuinka toimintaa voidaan porrastaa ja muokata

Listaa 6-10 suorituksen osatekijää, joita voidaan kehittää tällä toiminnalla

Valitse edeltävistä kaksi suorituksen osatekijää. Analysoi, kuinka toimintaa tulisi porrastaa, jotta toimintakyky parantuisi. Tee tämä molempien valittujen osatekijöiden kohdalla.

Valitse edeltävistä kaksi suorituksen osatekijää. Analysoi, kuinka toimintaa tulisi porrastaa, jotta toimintaa voitaisiin jatkaa, vaikka toimijan toimintakyky olisi alentunut.

Valitse edeltävistä kaksi suorituksen osatekijää. Analysoi, kuinka toimintaa tulisi porrastaa, jos toimijalla on jokin pysyvä toimintakyvynrajoite.

Sensomotoriset osatekijät: kyky vastaanottaa, käsitellä ja tuottaa aistitietoa

Aistinvaraiset tekijät				
Suorituksen osatekijät	Miten sitä käytetään?	Ei mitenkään	Vähäisesti vaadittava	Suuresti vaadittava
Sensorinen tietoisuus; kyky vastaanottaa ja erottaa aistitietoa				
Sensorinen käsittely; sensoristen ärsykkeiden tulkinta				
a) Taktiilinen; kevyen kosketuksen, paineen, lämpötilan, kivun, värinän tulkinta ihotunnon kautta				
b) Proprioseptinen; lihasten, nivelten ja muiden kehon sisäisten kudosten lähettämän kehon osien asentoja koskevan tiedon tulkinta				
c) Vestibulaarinen; sisäkorvan tasapainoreseptoreiden lähettämien viestien pään liikkeistä ja asennosta tulkinta				
d) Visuaalinen; näköaistimusten tulkinta, sisältää ääreisnäön, tarkkuuden sekä tietoisuuden väreistä ja muodoista				
e) Kuulo; äänten tulkitseminen ja paikallistaminen, taustäänten erottelu				
f) Maku, makuärsykkeiden tulkinta				
g) Haju; hajuärsykkeiden tulkinta				
Aistiprosessointi; aistitiedon järjestely merkitykselliseksi kokonaisuudeksi				

a) Stereognosia; esineiden tunnistaminen proprioseptiikan, kognition ja kosketuksen avulla				
b) Kinestesia; nivelten asennon ja suunnan tunnistaminen				
c) Kipureaktio; haitallisen ärsykkeen tulkinta				
d) Kehonkaava; sisäinen käsitys kehosta ja sen osien yhteydestä toisiinsa				
e) Oikea-vasen erottelu; kehonpuolten erottaminen toisistaan				
f) Muodon pysyvyys; Muotojen ja esineiden tunnistaminen samoiksi eri ympäristöissä, asennoissa ja kokoisina				
g) Asento tilassa (Position in space); hahmottaa esineiden ja asioiden suhteen itseen tai muihin esineisiin ja asioihin				
h) Visuaalinen päättely, tunnistaa esineet näkyvillä olevan osan perusteella				
i) Kuvio-taustaerottelu; erottaa kuviot taustastaan				
j) Syvyytnäkö; tunnistaa miten esineet, asiat ja ihminen itse ovat toisiinsa suhteen sijoittuneina				
k) Spatiaalinen hahmotaminen; tunnistaa, missä asennossa asiat ja esineet ovat suhteessa toisiinsa				
l) Topografinen orientaatio; kyky suunnistaa ympäristössä				
Biomekaaniset tekijät				
Refleksit; lihasten tahattomat liikkeet aistiärsyksen seurauksena				
Liikelaajuus; kehon osien liikuttaminen niiden koko liikeradalla				
Lihäsjänteys; lihasten jännitys tai vastustus levossa ja venytystä vastaan.				
Voima; kuvaa sitä, kuinka paljon lihasvoimaa on käytettävä suhteessa				

vastukseen				
Kestävyys; sydämen, keuhkojen, lihasten kestävyys rasituksessa				
Asentokontrolli; tasapainon säilyttäminen toiminnallisten liikkeiden aikana asento-oikaisun ja tasapainon säätelyn avulla				
Asento-oikaisu; säilyttää kehon osien yhtenäisyys toiminnan aikana				
Pehmytkudoksen eheys; pehmytkudoksen kunnon säilyttäminen				
Motoriset tekijät				
Karkeamotorinen koordinaatio; suurten lihasryhmien kontrolloitu käyttäminen tarkoituksen mukaisesti liikkeisiin				
Keskilinjän ylitys; raajojen ja silmien liikuttaminen kehon keskilinjan yli				
Lateraalisuus; dominantin kehonpuolen käyttäminen tarkkuuttaa vaativissa tehtävissä				
Bilateraalinen ingetraatio; kehonpuolten yhteistyö toiminnan aikana				
Motorinen kontrolli; kehonosien toiminnan kannalta tarkoituksenmukainen ja monipuolinen käyttäminen				
Praksia; uuden ympäristön vaatimuksiin vastaavan liikkeen keksiminen ja suunnittelu				
Hienomotorinen koordinaatio ja näppäryys; pienten lihasryhmien hallittu liikuttaminen esineiden käsittelyssä				
Suun motorinen kontrolli; suun lihasten hallinta				

Kognitiivinen integraatio ja kognitiiviset osatekijät: kyky korkeampaan aivotoimintaan

Kognitiiviset tekijät				
Suorituksen osatekijät	Miten sitä käytetään?	Ei mitenkään	Vähäisesti vaadittava	Suuresti tarvittava
Vireystilan taso; valppaus ja reagointi ympäristön ärsykkeisiin				
Orientaatio; ihmisten, esineiden, paikan, ajan ja tilanteen tunnistaminen				
Tunnistaminen; tuttujen kasvojen, esineiden ja materiaalien tunnistaminen				
Tarkkaavaisuuden säilyttäminen; toimintaan keskittyminen				
Toiminnan aloittaminen				
Toiminnan lopettaminen				
Muisti; ohjeistuksen muistaminen lyhyiden ja pitkien aikojen kuluttua				
Vaiheistaminen (sequencing); tiedon, käsitteiden ja tekojen järjestäminen				
Kategorisointi; ympäristöstä saatavan tiedon erojen ja yhtäläisyyksien tunnistaminen				
Käsitteiden muodostaminen; tiedon järjestäminen ajatuksiksi ja ideoiksi				
Visualisointi (spatial operation) taito kuvitella mielessä esineet eri asentoihin erilaisissa tilanteissa				
Ongelmanratkaisu; ongelman tunnistaminen ja määrittäminen, vaihtoehtoisten ratkaisujen tunnistaminen, ratkaisun valinta, ratkaisun vaiheistaminen, ratkaisun toteuttaminen ja lopputuloksen arvioiminen				
Oppiminen; uusien käsitteiden ja toimintatapojen hankkiminen				
Yleistäminen; opittujen taitojen soveltaminen uusiin tilanteisiin				

Psykososiaaliset ja psykologiset osatekijät: kyky toimia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa yhteisössä ja käsitellä tunteita

Psykologiset tekijät				
Arvot; uskomukset ja ajatukset, jotka ovat arvokkaita yksilölle tai yhteisölle				
Mielenkiinnonkohteet; psyykkiset tai fyysiset tehtävät, jotka tuottavat mielihyvää ja ylläpitävät mielenkiinnon				
Minäkäsitys; käsitys omasta fyysisestä, emotionaalaisesta ja seksuaalisesta minästä ja sen arvosta				
Sosiaaliset tekijät				
Roolien toteuttaminen (role performance); tunnistaa, säilyttää ja tasapainottelee yhteisöstä saaminensa tai omaksumiensa tehtävien välillä				
Sosiaaliset taidot/käyttäytyminen (social conduct); ympäristöön nähden asianmukainen vuorovaikutus, joka sisältää ilmeiden, katseen ja eleiden asianmukaisen käytön sekä henkilökohtaisen tilan kunnioittamisen, käytöstapojen noudattamisen, aktiivinen kuuntelun ja itseilmaisun.				
Vuorovaikutustaidot; verbaalinen ja non-verbaalinen kommunikatio erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa				
Itseilmaisuu; käyttää erilaisia tapoja ja taitoja ilmaistakseen ajatuksiinsa, tunteitaan ja tarpeitaan				
Itsen hallinta (self-management)				
Hallintakeinot eli coping-keinot; stressin yms. tiedostaminen ja hallinta				

Ajanhallinta; suunnittelu ja osallistuminen tasapainoisesti toimintakokonaisuuksiin (työ, itsestä huolehtiminen, lepo ja muut tehtävät, jotka edistävät hyvinvointia ja terveyttä)				
Itsehillintä; oman toiminnan muokkaaminen ympäristön tarpeita, vaatimuksia, rajoituksia, henkilökohtaisia toiveita ja palautetta vastaavaksi				

Teemahaastattelurunko

TEEMAHAASTATTELU

- Alustus
 - Esittäytyminen, aiheen esittely, haastattelun kesto, kulku ja teemat, miten ja mihin materiaalia käytetään, haastattelusopimuksen allekirjoitukset ja nimilappujen jako.
- Taustatiedot toimintaterapeuteilta :
 - Nimi
 - Ammatti. Millä toimipisteellä työskentelet?
 - Työssäolovuodet toimintaterapeutina ja nykyisessä työpaikassa
 - Kuinka monta kertaa olet ollut mukana toteuttamassa toimintakyvyn ryhmämuotoista arviointikokonaisuutta?

KÄSITELTÄVIÄ TEEMOJA:

- Arviointi
 - **Mitä tietoa arvioinnissa halutaan selvittää?**
 - **Miten näitä asioita on aiemmin arvioitu?** Miten arvioidaan niiden kohdalla, jotka eivät voi osallistua ryhmämuotoiseen arviointijaksoon? Mistä syistä eivät voi osallistua?
 - **Miten olet kokenut arviointikokonaisuuden? Aika, tilat? Onko noussut kehitystarpeita?**
 - Koetko arviointikokonaisuuden antavan **luotettavaa tietoa** nuoren toimintakyvystä?
- Kankaanpainanta
 - **Miksi kankaanpainanta?**
 - **Perusteluita kankaanpainannan valikoitumiselle** nuorten arviointiin.
 - **Miten nuoret kokevat kankaanpainannan?** Voiko ”tahtoa” ja ”tottumusta” havainnoida?
 - Miten huomioidaan toimintaan motivoituminen? Onko siinä ilmennyt haasteita?
 - **Mikä rooli kankaanpainannalla on arviointi kokonaisuudessa verrattuna muihin toimintoihin?**
 - **Mihin asioihin kiinnität huomiota kankaanpainannan aikana?**
 - **Oletko tyytyväinen siihen, miten paljon ja millaista tietoa saat kankaanpainantaa havainnoimalla?**
- Ryhmämuotoisuus
 - **Miksi ryhmämuotoisuus?**
 - **Vaikuttaako arviointitulokseen ja arvioinnin luotettavuuteen se, että samanaikaisesti arvioidaan useampaa nuorta?**

- **Vaikuttaako arviointitilanteessa ja arviointiryhmässä muiden ryhmäläisten toimintakyky/toimintakyvyn häiriöt yksilön osallistumiseen/suoriutumiseen ja sitä kautta arviointitulokseen? Jos/kun niin, miten?**
- Miten ryhmän muotoutumiseen vaikuttaa ryhmäläisten mahdolliset ongelmat vuorovaikutustaidoissa?
- **Miten hyvin arviointiryhmä vastaa luonnollisia ryhmiä? Miten tieto on yleistettävissä?**
Jos tarkoituksena on simuloida luonnollisia ryhmiä (ja tilanteita), voiko sosiaalista osallistumista arvioida keinotekoisella ryhmällä ja kuinka tämä on otettu huomioon?
- Koonti
 - Onko haastateltavilla vielä jotain **tarkentavia kysymyksiä tai muuta, joka olisi hyvä ottaa vielä keskustelun alle?**
 - **Millaisena haastateltavat kokivat haastattelun?**
 - Kiitämme kovasti haastattelusta ja toivomme näkevämmme teidät kaikki loppukeväästä, kun esittelemme työmme täällä.

Roolit:

Vuorot vaihtuvat siten, että toinen esittää teemasta kysymyksiä ja seuraa sen kulkua, jolloin toinen voi keskittyä uuden teeman valmisteluun.

Puheenjohtaja

- ohjaa keskustelua oikeille urille
- esittää teemasta kysymyksiä
- jakaa puheenvuoroja tasaisesti
- havainnoi keskustelijoiden tunnetiloja ja pyrkii luomaan avoimen keskustelevan ilmapiirin

Sihteeri

- tekee muistiinpanoja keskustelusta ja sen aikana ilmenevistä huomionarvoisista seikoista
- huolehtii, että kaikki osa-alueet tulee käytyä läpi
- huolehtii ajasta
- valmistelee seuraavaa teemaa

Haastattelupyyntö

HAASTATTELUPYYNTÖ

Olemme Metropolia Ammattikorkeakoulun toimintaterapeuttipiskelijoita ja teemme opin-
näytteemme yhteistyössä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin kuuluvan HYKS Nuorisopsykiatrian klinikkaryhmän toimintaterapeuttien kanssa. **Opinnäyte-työmme tehtävänä on tutkia, soveltuuko kankaanpainanta toiminnanmuotona HYKS Nuorisopsykiatrian ryhmämuotoiseen arviointijaksoon.** Pyrimme tutkimuksessamme tuottamaan syvällistä ja yksityiskohtaista tietoa ryhmämuotoisen arviointi-kokonaisuuden yhdestä osasta. Tavoitteenamme on lisätä tutkittavan ilmiön näyttöön perustuvuutta. Tutkimusmenetelminä käytämme toiminnan analyysiä ja ryhmämuotoista teemahaastattelua. **Toivomme voimamme hyödyntää teidän osaamistanne ja kokemuksianne opinnäytteessämme.** HUS:n tutkimuslupahakuprosessi on vielä kesken, mutta aikataulullisista syistä, lähetämme haastattelupyynnön teille jo tässä vaiheessa.

Saimme Tuija Repolta tiedoksi, että te olette käyttäneet kankaanpainantaa toimintana ryhmämuotoisessa arviointikokonaisuudessa. **Kutsummekin teidät tammi-helmikuussa toteutettavaan ryhmämuotoiseen haastattelutilaisuuteen.** Toteutamme vapaamuotoisen teemahaastattelun, jonka on tarkoitus olla luonteeltaan keskustelunomainen.

Tulemme äänittämään ja litteroimaan haastattelun. Käytämme haastatteluaineistoa osana tutkimustamme ja peilaamme siitä saamiamme tietoja kankaanpainannasta tekemäämme analyysiin. **Tutkimuksemme tulokset julkaistaan keväällä 2013 opin-näytetyönä, minkä lisäksi tulemme pitämään Power Point esityksen HYKS nuorisopsykiatriassa työskenteleville, aiheesta kiinnostuneille henkilöille.** Pyydämme kohteliaimmin voivamme haastatella teitä opinnäytteeseemme ja käyttää haastatteluaineistoa osana tutkimustamme. Tulemme viittamaan haastatteluaineistoon kokonaisuutena, emmekä tule erittelemään yksittäisten henkilöiden kommentteja kirjallisessa tuotoksessa. Teidän on mahdollista läpi opinnäytetyöprosessin vetäytyä tutkimuksesta ilmoittamalla siitä allekirjoittaneille.

Haastattelu toteutetaan Leppävaaran poliklinikan tiloissa, Linnoitustie 7. Kutsun yhteydessä toimitamme teille linkin Doodle –kalenterisivustolle, jonne toivomme teidän merkitsevän

mahdollisimman nopeasti sopivimmat ajankohdat haastattelulle viikoilla 5 ja 6. Haastattelu-tilaisuus kestää noin kaksi tuntia. Tämän jälkeen ilmoitamme tarkkan ajan. Mikäli ette ole halukas osallistumaan tutkimukseemme, toi-vomme teidän ilmoittavan myös siitä meille.

Lisäkysymysten ilmetessä voitte ottaa yhteyttä meihin:

Anni Heinonen, 040 748 68 82, anni.heinonen@metropolia.fi

Pilvi Laihonen, 040 778 44 53, pilvi.laihonen@metropolia.fi

HUS:n yhteistyöhenkilö:

Tuija Repo, tuija.repo@hus.fi

Ohjaavat opettajat:

Sanna Piikki +358207835902, sanna.piikki@metropolia.fi

Riitta Keponen +358207835889, riitta.keponen@metropolia.fi

Ystävällisin terveisin

Toimintaterapeuttiopiskelijat

Anni Heinonen ja Pilvi Laihonen

Metropolia Ammattikorkeakoulu